Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT

היינט 22 זייטען | פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 137 | Łódź, Piątek, 14 czerwca 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י״ג סיון תרצ״ה | № 137

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל.

ביזאיצטיגער ווירטש.־פראגראם פון אמעריקא פערלענגערט ביז׳ן ערשטען אפריל 1936

וואשינגטאן, 13 (ספ. טעל.)

נאך לענגערע בעראטונגען, בעת וועלכע די אפאזיציע האט געפיהרט אן׳אבסטרוקציע־טאקטיק האט דער אמעריקאנישער סענאט בעשטעטיגט דעם פראיעקט פון אוסטאוו וועגען פערלענגערן ביז׳ן 1. אפריל 1936 די ביזאיצטיגע ווירטשאפטליכע פאליטיק פון נ.ר.א.

סאוויעטישער וואמפיר דערשאסען געווארען

פאר אומברענגען 20 פרויען צוליב „גייסטיגען אפרוה"

מאסקווא, 13 (ספ. טעל.)

די לעצטע צוויי יאהר איז די בעפעלקערונג פון ראסטאו־אוקראינא, ספעציעל אין כארקאווער קרייז, געווען כסדר אונטערן איינדרוק פון אפטע באנדיטען־אנפאלען און מארדען, וואס זענען אויסגעפיהרט געווארען איבער פרויען, דער מערדער האט אומגעבראכט זיינע קרבנות מיט טעמפע מכשירים. די אויספארשונג האט בעוויזען, אז דער דאזיגער וואמפיר, וועלכער האט געמארדעט דער־הויפט ארבייטער־פרויען, איז געווען דער אינזשיניער מאלישעוו, וועלכער האט געענדערט דעם נאמען פון זיין אמאליגען פאמיליען־נאמען סטיע־פאנאוויטש, דער סאוויעטישער וואמפיר איז געווען אנגעשטעלט אין א כארקאווער מעטאלורגישען טרוסט.

דער קרימינאל־מיליץ האט זיך קיינמאל נישט איינגעגעבען צו קומען אויף די שפורען פון דעם פערברעכער, ווערענט קרבנות מען האט שטענדיג געפינען 9—10 טעג נאך דער אויסגעפיהרטער רציחה.

אינזשיניער מאלישעוו האט אויף אזא אופן פראקטיצירט ביי זיין באנדיטישער מלאכה. ער האט געטשאטעוועט אויף אליין־געהענדע פרויען. אין א געוויסען מאמענט האט ער זיי דערלאנגט א שטארקען קלאפ, אריינגעצויגען אין א שטילען ווינקעל און דארט זיי אומגעבראכט. די קרבנות מאלישעוו׳ס זענען נישט עלטער געווען פון 25 יאהר. 5

ווען מ׳האט איהם ענדליך ארעסטירט, האט אינזש. מאלישעוו ערקלערט, אז ער האט ערמארדעט 20 פרויען, בכדי צו האבען א „גייסטיגען אפ־רוה" און אז זיינע רציחות זענען אן׳אויסדרוק פון העכסטער אינטעליגענץ.

אינזש. מאלישעוו איז דערשאסען געווארען אויפ׳ן פערלאנג פון איינציגע געלעהרטע פון קרי־מינאלאגיע איז בעאויפטראגט געווארען, אז די עקזעקוציע איבערן אוקראינישען קירטען זאל אויס־געפיהרט ווערען אויף אזא אופן, אז דער קאפ פון טויט־פערמשפטען זאל נישט צושעדיגט ווע־רען. דער מוח פון דעם פערברעכער וועט גע־פארשט ווערען דורך וויסענשאפטסלייט.

קאמוניסטישער דעפוטאט טארגלער בעפרייט פון דער דייטשער תפיסה

בערלין, 13 (ספ. טעל.)

היינט זענען דא פערשפרייט געווארען קלאנגען וועלכע ווייזען אויס צו זיין ווארשיינליך, אז דער געוו. קאמוניסטישער דעפוטאט אין רייכסטאג, טארגלער איז בעפרייט געווארען פון תפיסה. ווי בע־קאנט ,איז דעפ. טארגלער געווען איינער פון די מיטבעשולדיגטע אין אונטערצינדען דעם רייכסטאג און איז צוזאמען מיט די בולגארען דימיטראוו, פאפאוו און טאנעוו בעפרייט געווארען פון שולד, בעת די בולגארען זענען ארויסגעשיקט געווארען פון דייטשלאנד, איז טארגלער ווייטער געבליבען זי־צען אין טורמע אונטער דער בעשולדיגונג פון מלוכה־פערראט און אנדערע

די ענדעקעס פערלאזען נישט דעם זיצונגס־זאל פון שטאט־ראט

אפגעשטימט די פאזיציעס צו דער דריטער לעזונג. — דער גאנצער בודזשעט איז נישט אפגעשטימט געווארען. — אנגענומען די פאזיציעס פאר „לינת־הצדק" און פרויען־שוץ־פעראיין. — ענדעקעס אפגע־ווארפען די פאזיציעס אויפ׳ן הויז־דענקמאל א. ב. פון מארשאל פילסודסקי. — צוליב׳ן פעהלען פון א קווארום איז די זיצונג געשלאסען געווארען. — די ענדעקעס שיקען א דעפעשע צום מיניסטער און ווילען נישט פערלאזען דעם זאל ביז זיי וועלען בעקומען אן׳ענטפער. — 4 פארטאג האבען ערשט די ענדעקעס פערלאזען דעם שטאטראט־זאל

א זיצונג פון שטאט־ראט איז אין לאדז געווארען א סענסאציע, אבער נאך דער לעצטער זיצונג, וועלכע איז איבערגעריסען געווארען מיט דעם מורא׳דיגען געשלעג פון די ענדעקעס, איז א זיצונג פון לאדזער פארלאמענט פשוט געווארען א רעוואלאציע.

שוין לאנג פאר דער זיצונג האבען זיך אויף פאמארסקא גאס אנגעהויבען זאמלען הונדערטער מענשען, וועלכע האבען אמת געוואוסט, אז זיי וועלען נישט קענען אריינקומען אין זיצונגס־זאל, האבען זיי כאטש געוואלט זעהן די אלע, וועלכע גיהען דארט אריין און וועלען אפשר איבערלעבען

שטארקע עמאציאנעלע מינוטען...

דער אינטערעס איז נישט נאר געווען ביי די לאדזער בירגער, נאר די גאנצע ווארשאווער פרעסע האט אפגעהיטען דעם טערמין פון דער זיצונג, און יעדע צייטונג האט ארויסגעשיקט איהרע ספעציעלע פערטרעטער. אזוי האט דער „קוריער טשערוואני" אריינגעשיקט איינעם פון איהרע בעסטע מיטארבייטער ה׳ הארסימלאוויטש (בעקאנט פון זיינע איינדרוקען פון ארץ ישראל און סאוויעט־רוסלאנד), אנדערע צייטונגען האבען אויך געשיקט זייערע בעסטע מיטארבייטער.

דער אריינגאנג אין זיצונגס־זאל איז דאס מאל שטארק בעשווערט געווארען. ביי דער טיר איז גע־ווען

א פערשטארקטע קאנטראל

א חוץ די וואזשנעס זענען נאך די אריינגאנגס־בי־לעטען קאנטראלירט געווארען דורך מאגיסטראט־בעאמטע, האט זיך טאקע אויף דער גאלעריע פער־זאמעלט פערהעלטניסמעסיג קלענערער עולם, וואס האט מעגליך געמאכט רוהיגער צו פיהרען די דעבא־טען.

א פרעהליכע ערשיינונג אויף דער נעכטיגער זי־צונג פון שטאט־ראט איז געווען דאס, וואס די בעבע־פראקציע האט נישט ווייטער געפיהרט איהר טאק־טיק צו שטימען נעגען אלע יודישע פאזיציעס. אויף דער נעכטיגער זיצונג האט זיך די פראקציע געפירט אויף דעם אופן, אז

בעבע האט געשטימט פאר די יודישע פאזיציעס

אדער זיך אפגעהאלטען פון שטימען, וואס איז אויך צוגערעכנט געווארען פאר די יודישע פארשלאגען, א חוץ פאר די סובסידיעס פאר יודישע ארבייטער־אינסטיטוציעס. דאס האט מעגליך געמאכט, אז אויף דער זיצונג זאלען אדורך די סובסידיעס פאר דער נאכט־פאנאטאוויע פון לינת הצדק און פארן יודי־שען פרויען־שוץ פעראיין,. ס׳וואלט אויך מעגליך געווען, אז ס׳זאל אנגענומען ווערען די סובסידיע אויף די האנדווערקער־קורסען פון „ארט" און פאר דער האנדווערקער־שול אויף פאמארסקא 46, ליי־דער איז אבער ביים אפשטימען די דאזיגע פאזיציעס דער ראטמאן ליבערמאן נישט געווען אין זאל און די דאזיגע סובסידיעס זענען אפגעווארפען געווא־רען. מיר האבען שוין איין מאל געטאדעלט די דא־זיגע האנדלונג פון ראטמאן ליבערמאן, מיר בעטא־נען דאס איצט צום צווייטען מאל...

די טאקטיק פון די ענדעקעס איז אויף דער נעכ־טיגער זיצונג געווען אנ׳אנדערע ווי שטענדיג, זיי האבען בעשלאסען זיך צו פערהאלטען רוהיג און דעריבער איז

נישט געקומען צו קיין איבעראשונגען.

דאס איז דער בעסטער בעוויין, ווער ס׳האט שטענדיג דערפיהרט צו די ווילדע אוואנטורעס.

צו דער זיצונג זענען געקומען 70 ראטמענער, עס האבען נאר געפעהלט 2 ראטמענער צום קאמפלעט: ראטמאן נוטקעוויטש (בונד), וועלכער איז נאך גע־ווען צו שוואך נאך די בעקומענע וואונדען און פרוי ראטמאן מארטשינסקא (בעבע), וועלכע איז קראנק. צוליב דעם וואס די ענדעקעס האבען אזוי ארום גע־האט 35 שטימען און אויך די גאנצע אפאזיציע 35 שטימען, איז די אפשטימונג אין פיל פאלען אפהענ־גיג געווען פון

דער שטים פון קאמיסאר וואיעוואדזקי

וואס דער קאמיסאר האט טאקע אויסגענוצט.

8 א זייגער אין אווענד עפענט קאמיסאר אינזש. וואיעוואדזקי די זיצונג מיט׳ן אדורכלייענען דעם בריף פון אינערן־מיניסטער קאשטשאלקאווסקי צום לאדזער וואיעוואדע וועגען לאדזער שטאט־ראט, דער בריף האט פאלגענדען אינהאלט:

„דער לאדזער שטאט־ראט פערנאכלעסיגט די אויפגאבען, וועלכע ליגען אויף איהם, טיילוויז איז אויך אינגאנצען נישט טעטיג , וואס פיהרט אריין אין דער זעלבסטפערוואלטונגס־ווירטשאפט בלויזען. דער לאדזער שטאט־ראט בעגעהט אדער טאלערירט צווישען זיינע מיטגלידער עפענטליכע ארויסטריטען, וועלכע דערנידריגען דעם פרעסטיזש און נעמען אוועק דעם צוטרוי, וועלכע ס׳דארפען האבען די ארגאנען פון עפענטליכער אדמיניסטראציע.

דער לאדזער שטאט־ראט האט נאך ביז היינט נישט אנגענומען דעם בודזשעט אויפ׳ן יאהר 1935-36, צוליב וואס ער מידט אויס אויסצופיה־רען די געזעצליכע פארשריפטען און צווינגט די שטאט־פערוואלטונג צו ווירטשאפטען אויסערן בוד־זשעט.

אין שטאט־ראט זענען אויף א רייה זיצונגען פארגעקומען בלוטיגע עקסצעסען, בעזונדערס אויף דער זיצונג פון 28 מאי ה. י.

צוליב דעם מאך איך דעם לאדזער שטאט־ראט, אין הסכם מיט די פארשריפטען, א ווארנונג און איך פאדער איהם אויף אנצוהויבען א נארמאלע און ריכ־טיגע טעטיגקייט און אפצושטעלען די נישט־ענט־שפרעכענדע האנדלונג.

אונטערגעשריבען איז דער מיניסטער מאריאן קאשטשאלקאווסקי.

נאכ׳ן אדורכלייענען דעם בריף, טרעט דער פאר־זיצער צו צום ווייטערדיגען אפשטימען

די בודזשעט - פאזיציעס אין דער דריטער לעזונג

דער פארשלאג פון „בעבע" אפצעווארפען די פאזיציע פאר דער דייטשער פילהארמאניע ווערט נישט אנגענומען. דאס האבען די ענדעקעס בע־צאהלט דעם דייטש קאהלערט פאר זיין שטימע, וועל־כע איז פאר זיי אזוי נויטיג. דאן ווארפען די ענדע־קעס אפ א גאנצע רייה פאזיציעס פאר „בעבע"־אינסטיטוציעס, פאר דער דייטשער ארבייטס־פאר־טיי און פאר דער בונדישער קולטור־ליגע.

די פאזיציע פאר די יודישע וועלטליכע שולען אין דער הויך פון 10 טויזענד זלאטים פערטיידיגט ראטמ. מילמאן. ער זאגט, אז אין דער אלטער און אין דער נייער קאנסטיטוציע גאראנטירט מען פולע רעכט די נאציאנאלע מינדערהייטען און דאס רעכט אויף פלעגען דאס איינענע שול־וועזען, אין דער ווירקליכקייט קומט אבער פאר גאר עפעס אנדערש, נישט די מלוכה און נישט די זעלבסטפערוואלטונג שטיצען דאס יודישע וועלטליכע שול־וועזען און עס מוז אויסגעטראגען ווערען אויסשליסליך אויף די פלייצעס פון די יודישע ארבייטער. ביים פריהערדיגען ארבייטער - מאגיסטראט האט נאך דאס יודישע וועלטליכע שול־וועזען גענאסען פון א געוויסער סובסידיע. איצט האט דער רעגירונגס־קאמיסאר גע־שטראכען די דאזיגע סובסידיע, הגם די יודישע שו־לען ענטלאסטען׳שטארק דעם בודזשעט פון דער שטאט, די שטאט טאר נישט פערדינען דערויף, וואס די יודישע ארבייטער האלטען אויס זייערע שולען.

די יוד. פאזיציעס ווערען אפגעווארפען

די פאזיציע פאר׳ן יודישען שול־וועזען ווערט אפגעווארפען, ס׳ווערען דאן כסדר אפגעווארפען מיט דער ענדעקישער מעהרהייט, די פאזיציעס פאר בני־

(ווייטער זעה 4־טע זייט)

„שיר" „שיר" „שיר" „שיר"

מארגן, שבת, 15 יוני, 9 אוונט קומט פאר אין „העלענאוו"

„העלענאוו" א גראנדיעזער קאנצערט פון „שיר=כאר"

אונטער דער ליטונג פון פראפ. י. פיליפאוויטש. ס'נעהמען אנטייל: דער „שיר"-כאר. דער פילהארמאנישער ארקעסטער. דער ארקעסטער ביים „שיר" און די סאליסטען: ס. קראפליוגיק (סאפראן). ר. גריבשפאן (אלט) און ה. טורין (טענאר). ביים קלאוויר: א. באלזאם און ד. בליטענטייל. ● אין פראגראם: I קלאסישע מוזיק 1) ר. וואגנער: טריומף מארש פון דער אפערע „טאנהויזער"; 2) ג. הענדל — פראגמענט פון „יהודה המכבי"; 3) שובערט: שירת מרים. II יודישע מוזיק 4) מ. גלבארד — איך ליב די ארבייט; 5) ל. ליאוו — חסידישע ראפסאדיע; 6) ל. ליאוו — חמשה-עשר. —::— בילעטען צום פרייז פון 1,09 און 54 גר. צו בעקומען אין לאקאל פון „שיר", נארוטאוויטשא 32 פון 9 ביז 10 אין אוונט. —::— נעווליאשאסטען בעקומען הנחה בילעטען ביז דעם 14טען ד. ח. —::— ארייגאנג אין גארטען פון 2 א זייגער נאכמיטאג.

צום זומער=סעזאן!

קאפע „אידעאל"

48 פיעטריקאווער 48

פרישע מיטאגען, אווענדברויטען

דערמיט מאך איך בעקאנט דעם ג' פובליקום, אז צום איצ־טיגען זומער-סעזאן וועלען ארויסגעגעבען ערשטקלאסיגע פרישע מיטאגען, אווענדברויטען צו מעסיגע פרייזען און מיט ערשטקלאסיגער בעדינונג. דאס פובליקום ווערט אויפמערקזאם געמאכט, אז דער קאפע „אידעאל" איז דאס שענסטע יודישע געשעפט מיט אלע בעקוועמליכקייטען, דעריבער האפען מיר, אז פון היינט אן וועט דאס יודישע פובליקום אונז בעזוכען און צייכנען מיט אכטונג די פערוואלטונג פון קאפע „אידעאל".

בעמערקונג: פון 1 א זייגער בייטאג איז דאס לאקאל אויסשליסליך נאר אויף מיטאגען, אויך בעזונדערע צימערן.

א מיליאנער

קענסטו ווערען, קויפענדיג א לאס אין דער באמת גליקליכער קאלעקטור פון

I.H. Littman

פיעטריקאווער 32

לעצטענס זענען נעפאלען ביי אונז:

300.000 זל. אויף № 42630 — 300.000 זל. אויף № 26014

און א סך, א סך געווינסען צו 50.000 זל., 15.000 זל., 10.000 זל., 5.000 זל. א. ז. וו.

די ציהונג קומט שוין פאר דעם 19. יוני ד. י.

כל המוקדם זכה! כל המוקדם זכה!

פענסיאנאט „Belweder"

אין קאלומני, ווילע סוסקי

איז מעטיג און נעמט אן געסט. און עמפפעהלט פרעכטיגע זוניגע צימערן, מיט אלע בעקוועמליכקייטען. כשר'ע קוך, אויפ'ן פערלאנג דיעטישע.

טרוקענער וואלד! פלאזשע! ראדיא! קאנצערטען! און אנדערע פערוויילונגען. —::— נעהנטערע אינפארמאציעס ערטיילט: ל. בארענשטיין, לאדז, מיעלטשארסקיעגא 8, טעל. 183-99 און אויפ'ן ארט. פאר פאמיליעס ערמעסיגטע פרייזען.

אכטונג, ליעטניקעס!

פון קאלומנע און ווישניאווא=גורא!

דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, דאס צו דעם זומער-סעזאן האב איך ערעפענט

אין קאלומנע, פיעטריקאווער גאס און אין ווישניאווא-גורא, ביים שוחט

וויס-א-ווים דער כלאדניע

אפטיילונגען וועלכע זענען פערזעהען טעגליך

מיט פרישע אויסארבייטונגען,

אלעס צו נארמאלע פרייזען, רעעלע בעהאנדלונג, שטרענג היגיעניש און כשר

מיט אכטונג מעכאנישע ווארשטען-פאבריק

ד. דיאמאנט, לאדז

צום פריהלינג

די לעצטע שיך מארעלען

עמפפעהלט

SALON OBUWIA

A. OGÓREK

Łódź, Zawadzka 11, tel. 202-86.

בעמערקונג: ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך אין א גרויסען אויסוואהל.

בעקאנטמאכונג.

רעסטאראן

דער בעוואוסטער גלאט - כשר'ער

צ. ראזענבלום

38 פיעטריקאווער 38

גיט ארויס ערשטקלאסיגע מיטאגען צו 1.50 אויך מילכיגע פרישטיגע און אווענדברויט צו 1 זל.

מיט אכטונג צ. ראזענבלום

פיעטריקאווער 38 טעל. 111-02

בעמערקונג: דער האטעל איז גרינדליך רעמאנטירט קאנקורענץ - פרייזען.

זונטאג, דעם 23 יוני 4 א זייגער נאכמיטאג וועט פאר־קומען אין דער אספה-שטוב פון דער ווילקער-שוהל

די יעהרליכע גענ. פערזאמלונג

פון דער גמילת - חסדים - קאסע ביי דער ווילקער שוהל. אין פאל ווען אין דאזיגען טערמין וועלען נישט קומען קיין גענוגענדע צאהל מיטגלידער, וועט די גענעראל-פערזאמלונג פארקומען אין זעלבען טאג 6 א זייגער אוונט ביי יעדער צאהל אנוועזענדע מיטגלידער, מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג: 1) די ערעפנונג פון דער גענעראל-פערזאמלונג; 2) וואהל פון א פארזיצענדען; 3) פארלעזונג דעם פראטאקאל פון דער גענעראל-פערזאמלונג; 4) בעריכט פון דער טעטיגקייט פון דער פערוואלטונג פון דעם פערגאנגענעם יאהר 1934/1935 און פארלעזען דעם פראטאקאל פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע; 5) בעשטעטיגען דעם בילאנס פאר'ן יאהר 1934/35 און דעם פראיעקט פון בילאנס אויף דעם יאהר 1935/36; 6) פרייע פארשלאגען; 7) וואהלען פון א פערוואל־טונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע.

די פערוואלטונג.

פענסיאנאט „ווינגאטע"

קארומנא, לובעלסקא № 15

טעל. נומ' 13.

ערשטקלאסיג, עלעגאנט מיט'ן בעסטען קאמפארט. שטרענג כשר! די מאדערנסטע בעקוועמליכקייטען!

צו דער חתונה פון אונזער מיטגליד

ה' יוסף פראפעסארסקי

מיט פרל. יוסא פראפעסארסקא

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

חברה „הדרת בחורים"

פלינארסקא 8.

אונזער חשוב'ן פריינד און קאלעגע

ה' יוסף פראפעסארסקי

צו זיין חתונה מיט

פרל: יוסא פראפעסארסקא

ווינשען מיר פיל גליק און צוויגעס צופרידענהייט. קאלעגען:

אברהם פרענקעל און פרוי
שמואל ליפקאוויטש און פרוי
איציק טענענבוים און כלה
מרדכי זינגער און יוטע פרייס
אבע טארנאנטשיק
משה טארנאנטשיק

Dr. med.

Leon Familier

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

6. שערפיעז 37 (בענעדיקטא)

נעהמט אן פון 5—7 נאכמ.

ציעכאצינעק

דר. מעד. ו. לאסקי

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

נעהמט אן, ווי געווענליך, פון 15-טען מאי אן

ווילע „בעגעטאגא"

Doktór

K.Fiszman

שרודמיעסקא 7

טעלעפאן 151-47

צוריקגעקומען.

ענטשולדיגונג.

דערמיט ענטשולדיג איך זיך פאר דער פערוואלטונג פון טריקא-נייער כא־לופניקעס בושעזשינער 7 און ערקלער אויף ווייטער וועל איך זיך אונטערווארפען אונטער די בעשלוסען פון פעראיין.

מיט אכטונג נ. פיעסארסקי

Dr. med.

Z. DATYNER

אוראלאג

ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנק.

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95

נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער ה' פער־וואלטונגס-מיטגליד

ה' לייבוש זאקס

צוליב'ן טויט פון זיין אונפער־געסליכען

מוטער נ"ע

די פערוואלטונג פון דער ערש־טער באלוטער „גמילת-חסדים-קאסע" מארינארסקא 15.

א הערציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער

ליבען קוזין ה'

ישראל גוטערמאן און פרוי

אין ווארשאווע, צום געבורט פון זייער

זוהן

און דעם זיידען לייזער פיל נחת פון זיין ניי אייניקל

יעקב גוטערמאן און פאמיליע

לאדז.

שפארט געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה

צו די בילליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארוך"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעעלע קוועלע

פון גוטען קידוש=וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהד

געביס פון פרעמדער ערפאהרונג!

דאס ערקונדיגען זיך, וואס און ווי אזוי עס טוען אנדערע, ערלויבט צו פערפעקטען די אייגענע ארבייט.

דאס איז אמנע פון די פראקטישסטע צוואות, וואס כ'האבען אונז איבערגעלאזען אונזערע אבות. לאמיר אלזא פרובירען דאס פראקטיש צופאסען און דערקענען, וואס און ווי אזוי עס האבען געטאן די, וועלכע האבען געוואונען אויף דער לאטעריע. דאס דערקענען איז נישט שווער. זיי האבען פשוט געקויפט א לאס פון דער מלוכה-לאטעריע. זיי זענען נישט ותפעל געווארען פון דעם, אויב זיי האבען איינמאל אדער צוויי מאל נישט געוואונען, נאר זיי האבען ווייטער געשפילט און רוהיג געווארט אויף זייער רווחה. א גוטער צופאל האט זיי מיטגעהאלפען — און זיי האבען געוואונען.

אין דער 33-טער לאטעריע, וועמענס ציהונג צו דער 1-טער קלאס עס הויבט זיך אן דעם 19-טען יוני, וועט מען קענען געווינען אפילו דאן, ווען אלע 4 קלאסען וועט מען פערפאסען, וועל פאר די, וועלכע האבען אין קיין קלאס נישט געוואונען, ארדענט איין די גענע־ראל-דירעקציע פון דער מלוכה-לאטעריע א צו־גאב-ציהונג דעם 20-טען דעצעמבער „אויף הנגבה".

דאס אנטייל נעהמען אין דער ציהונג קאסט גארנישט. די געווינסטען וועלען אויסגע־צאהלט ווערען אויף די לאסען פון דער 4-טער קלאס, דעריבער דארף מען די לאסען, נאך דער ציהונג פון דער קלאס, גוט ראהאלטען.

חנוכה-געווינסען וועלען פערהאן 1617 אויף דער אלגעמיינער סומע 370 טויזענד זל.—

אונזער ליבען קוזין ה' הענעך געצליק צוליב'ן טויט פון זיין ליבע און אונפערגעסליכע פרוי

נ"ע חיה

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל. זייט געטרייסט!

גאצל געצליק און פאמיליע.

רומעניש - סאוויעטישער פאקט

פון געגענזייטיגער הילף זאל בקרוב געשלאסען ווערען

ריגא, 13 (ספ. טעל.)

די מאסקווער פרעסע האט פארעפענטליכט א דעפעשע, וואס דער רומענישער אויסערן־מיניס־טער טיטולעסקו האט ארויסגעשיקט צום סאוויעטישען אויסערן־קאמיסאר ליטווינאוו. די טעלעגרא־מע גראטולירט די סאוויעט־רעגירונג צום ערשטען יאהרעסטאג נאכ'ן בעניייען די דיפלאמאטישע בעצי־הונגען צווישען ביידע מלוכות.

עס בעשטעטיגט זיך די ידיעה וועגען א רומעניש־סאוויעטישען פאקט וועגען געגענזייטיגער הילף, וואס זאל אינגיכען געשלאסען ווערען.

דייטשלאנדס בעוואפנונגען אויפ'ן ים

בעניית געווארען די ים-אונטערהאנדלונגען אין לאנדאן

לאנדאן, 13 (ספ. טעל.)

היינט זענען בעניית געווארען די ענגליש־דייטשע ים־אונטערהאנדלונגען. אין די דאזיגע אונטערהאנדלונגען וועט אנגעצייכענט ווערען פאלגענדער קאמפראמיס: ענגלאנד וועט מסכים זיין צו אנערקענען פאר דייטשלאנד 15 פראצענט פונ'ם טאנאזש פון ענגלישען קריגס־פלאט, דאס בויען דורך די דייטשען נייע שיפען וועט בעשטימט ווערען אויף א רייה יאהרען.

דער איצטיגער דייטשער פלאט האט 187,586 טאן דערונטער 102 טויזענד טאן פאנצער־שיפען, לייכטע קרייצערס 67,186 טאן טארפעדא־שיפען 15,400 טאן, אונטערוואסער־שיפען 3000 טאן. דער דייטשער פלאט האט איצט נאך נישט קיין שווערע קרייצערס און קיין ארמאטען. לויט'ן ענג־לישען קאמפראמיס וועט דייטשלאנד צובויען דעם פלאט אויף 212,000 טאן.

—=—

בעריכט פון דער ענגלישער רעגירונג

צוגעשיקט דער מאנדאט־קאמיסיע

לאנדאן, 13 (יט"א טעלעגראפיש)

די ענגלישע רעגירונג האט צוגעשיקט איהר בע־ריכט פאר דער מאנדאט־קאמיסיע. לויט דעם בע־ריכט געפינען זיך אין ארץ ישראל 300 טויזענד יו־דען. ווייטער ווערט אין בעריכט גערעדט וועגען האנ־דעל און דעם צוטרוי צו ארץ ישראל. וועגען די מח־לוקת פון ציוניסטישען לאגער א. אז. וו.

—=—

טראנספארטען קייך ארץ־ישראל ערלעדיגט אמשנעלסטן דירעקט
Przedborski, Kolner i S-ka Łódź, Sienkiewicza 6 — tel. 247-75
מיר ערטיילען אומזיסט אלערליי אינפארמאציעס

צוויי מאל טעגליך
צו דערהאלטען די שעהנהייט!

אמעריקא איז פעסימיסטיש

בנוגע דער לאגע אויפ'ן ווייטען מזרח

וואשינגטאן, 13 (ספ. טעל.)

די אמעריקאנישע דיפלאמאטישע מיסיע אין כינא, וואס איז דערהויבען געווארען צום ראנג פון אן'אמבאסאדע, זאל איבערגעטראגען ווערען קיין נאנקין און די מאטראזען וואך געבען דער געזאנדשאפט איז ליקווידירט געווארען. דער פוס־געהער פולק, וואס אמעריקא האלט אויף אין טיען טסין כדי צו בעשיצען די אמעריקאנישע בירגער, זאל געטוויליג פערלאזען די טעריטאריע, וועלכע איז לעצטענס פערנומען געווארען דורך יאפאן.

אין די אפיציעלע קרייזען פון פעקין ליי־קענט מען, אז דעם 12 ד. ח. האט כינא אנגע־נומען די יאפאנישע פארערונגען. דיזעלבע ספערען שאצען אפ די לאגע אלס א זעהר קריטישע. דער קריגס מיניסטער הא איננ משינג איז ארויסגעפאה־רען קיין נאנקין, כדי צו בעראטען זיך מיט דער רעגירונג.

די אמעריקאנישע פאליטישע קרייזען שאצען אפ די זעהר פעסימיסטישע לאגע אויפ'ן ווייטע מזרח.

דייטשע אפיצירען ערווארטען שויז די ענגל. קאמבאטאנטען

בערלין, 13 (ספ. טעל.)

דער פערבאנד פון די דייטשע אפיצירען האט ארויסגעשיקט צום פרינץ פון וועלס פאל־גענדע דעפעשע: „די אפיצירען פון דער אלטער ארמע בעטראכטען דעם געפלאנטען וויזיט פון די ענגלישע קאמבאטאנטען אין דייטשלאנד, אלס בע־וויז חברשאפט און פריינדשאפט".

די לאזונג פון „מזרחי" איז:

„יעדער רעליגיעזער יוד בעדארף זיין א שוהל"!

רעליגיעזע יודען! געדענקט, אז נאך איינגע טעג זענען פערבליבען צו קויפען שקלים און צו ערווערבען זיך וואהל־רעכט צום 19. ציון. קאנגרעס!
געדענקט! דער גורל פון א רעליגיעזן ארץ־ישראל ליגט אין אייערע הענד! שקלים צו בעקומען: „מזרחי" זגבארניא 63, „החלוץ המזרחי" נארוטאוויטשא 7, קבוץ „מאהילובער" פאמארסקא 25, י. ה. הלעצמאי, נאוואמייסקא 4 י. אויבערבוים, פיעטריקאווער 38, מ. בערלינער, גלובנא 47, „סיני" גלובנא 62, „נחלת יעקב" גלובנא 60.

Dr. Med.
J.Schlosser
כירורג
האט זיך איבערגעצויגען אויף
צעגעלניאנא 30 טעל. 122-16
נעהמט אן טעגליך פון 4—7 אוו.

Dr. med. W. EYCHNER
פרויען־קראנקהייטען
צעגעלניאנא 4, טעל. 134-72
נעמט אן פון 2 ביז 3.30 נאכמיטאג
און פון 6.30 ביז 8.30 אוועגט
אין לעמשניצע זגערזשער 17
פון 10—12 בייטאג.

ווילשבליאווא־גורא
פענסיאנאט „אפיעקא"
פאר שול־יוגענד
אונטער פאכמענישער אויפזיכט
פון פרוי וועקסלער
אין יאניצקים ווילע.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
(ספעצ. פאר פרויען־קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
דיאטערמ ע, עלעקטראקאגולאציע.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—6 נאכם

אין הויז שרודמיעסקא 7 זענען צו פערמיטען: 2 פראנט געוועלבער, פראנט וואוינונגען מיט אלע בעקוועהמ־ליכקייטען פון 2 און 3 צימער, 3. שטאק־אפיצינע וואוינגען פון 2 און 3 צימער מיט בעקוועהמליכקייטען 2. און 3. שטאק, איינצעלנע און 2 צימערדיגע געשעפטס לאקאלען אין פארטער, אין הויף.

לעבער אויף דער מאשין
ווערען אנגענומען אויסצושייען ביי
ג. נארדמאן, שרודמיעסקא 8

ד"ר
ס. קאנטאר
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען (מענער־שוואכע)
פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45.
נעמט אן פון 8—2 נ"מ און פון 6—9 אוו

Dr. med.
W. Lubraniecki
ספעצ. פאר אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
AL. 1 MAJA 21, telef. 108-65

Dr. med. **M. TAUBENHAUS**
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אן פון 4-8 אווענד.

Starszy Felczer
R. JOSKOWICZ
PÓŁNOCNA 4, tel. 141-86
שטעלט טעגליך פאקען מיט פרישע קראוויאנקע און גיט ארויס שוויעדזעטשוטס.
נעהמט אן פון 8 ביז 11 פריה
און פון 4 ביז 9 נאכמ.

Dr. med.
ADOLF ROJTER
ספעציאליסט פאר הויט, האר און וועגערישע קראנקהייטען
Narutowicza 24, tel. 262-61.
נעמט אן פון 7.30—13 און פון 14—20.

Dr. med.
MARJA KOHNOWA
געוו. ארצט פון אויגען־קליניק אין וויען
ספעצ. פאר אויגען־קראנקהייטען
לאדז, פילסודסקיעגא 51.
טעל. 170-03.
נעהמט אן פון 1—12 און פון 4—6 נאכמ.

Dr. med.
E.Gutman
קינדער־קראנקהייטען
גדאנסקא 26, טעל. 173-00
פון 15/6 ארדינירט אויך
ווישניאווא־גורא
(ווילא שעפנער) נעבן ליכטענפעלדס ווילא

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע
אבדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1־טער שטאק.
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום־טוב פון 9—1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

Dr. med.
A. Witoński
CHOROBY SERCA i PŁUC
godz. przyjęć 6—8
Cegielniana 20, tel. 102-77.

Dr. med. **Jerzy Sudya**
ספעצ. פון פרויען־קראנקהייטען און אקושעריע
וואוינט יעצט אויף
Legjonów 11 (Zielona) Tel. 124-54
נעמט אן פון 4 ביז 7 אווענד.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8[30] do 1[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp. i od 6 do 8[30] wiecz
W niedziele i święta od 1 r. do 1 p.p.

שפילמאן
לעמבערג — לאדז
אלע ארט ערלעדי־גונג פינקטליך יעדען טאג אין לאדז, קאמיענא 13
שטראסבערג,
אין לעמבערג, פור־מאנסקא 3 ביי פרייז.

Dr. TITEL
אויסלענדישער אוניווערזיטעט.
ווייטערע פארבעסערונג.
אמערטען
Ch. Curriculum vitae 5252
אין ארמיניסטראציע.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!
אריגינעלע ריטווייבער
ווי אויך אונגאר־ווייבער
אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויין־געשעפט פון
אינה.: ישראל שיקיער
ע. שיקיער לאדז, פולנאצנא 1
טעל. 107-84.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער שווערגעטראפענער פאמיליע געצליק צוליב'ן טויט פון זייער אונפערגעסליכער
ב"ע **מוטער**
זייט געטרייסט!
יאקוב גוטמאן.

אין העלענובעק
פרייזווירדיג פערשידענע שעהנע
זומער־וואוינונגען
צו פערמיטען. צו ערפאהרען אין לאדז, שערפיען 10, ביי קאמשקא. 6.
טעלעפאן 114-83.

ווילט איהר, אז אייערע ביכער זאל פיהרען א פערטרויאונגסמאן דאן ווענדט זיך צו דעם רוטינירטן בוכהאלטער־בילאנסיסט
I. BRAUMAN
לאדז, פיעטריסאווער 79, ו. 80
וועלכער איז אויך גוט בעקאנט אין שטייער־ענינים. צוגענגליכע פרייזען.

Dr. med. **D. Frid**
אינערליכע קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען
אויף זאוואדזקא 16a
פראנט 1 שט. טעל. 224-78
נעמט אן פון 9—10 און פון 5—7 אוו.

בעזייטיגען דעם שוויים
קענט איהר נאר ווען איהר וועט נוצען דעם שוין אויסגעפרובירטע־ קכטען פראשעק
„ראדיקאל"
צום פרייז 30 און 20 גראשען
דאס איז נאר צו בעקומען בים צענטונגס־פערקויפער וועלניארוש שלאשמאן 1 און צעגעלניאנא 1 קויפט נישט די ביליגע נאכמאכטע, וואס ברענגט נאר שאדען. — אויך צו בעקומען צו אפטייקעס און צו האנצען, געדענקט דעם נאמען

אויפפאדערונג.

אלע גלויביגע פון
הלל נאוואק
ציגעל־גאס 6
ווערען אויפגעפאדערט אין זייערע אייגע־נע אינטערעסען זיך צו מעלדען מאנטאג דעם 17 ד. מ. פון 7—9 אווענד צו ה' ש פינקעל, נאוואמיעסקא 6, אין נארן געשעפט, טעל. 191-22.

200 דערהרגעטע אין אַן עקספּלאָזיע

אין א דייטשער פאבריק פון אויפרייס-מאטעריאלען

בערלין, 13 (ספּ. טעל.)

אין ריינסדאָרף, אין שכנות פון וויטענבערג איז היינט נאָכמיטאָג אין אַ פאַבריק פון אויפרייס-מאַטעריאַלען פאָרגעקומען אַ מורא'דיגע עקספּלאָזיע. די צאָהל גע'הרג'עטע פון שרעקליכען אויפרייס בעטרעפט, לויט די ביזאיצטיגע בערעכנונגען, 200 פערזאָן, געגנויערע פרטים פון דער קאַטאַסטראָפע פעהלען.

אינ'ם מאָמענט, ווען ס'איז געשעהען דער אויפרייס, איז די פאַבריק געווען אין פולען גאַנג. די מאָבילינירטע פייערלעשער, שטורם-פאָרמאַציעס און מיליטער פיהרען אַנ'אונערמידליכע רעטונגס-אַקציע ביים אַוועקרוימען די חורבות און אַרויס-ראַטעווען די בעגראָבענע. אַ לאַנגע שורה שפּיטאַל-אויטאָמאָבילען ציהט איבער ,די שאָסען, פיה-רענדיג דער'הרג'עטע, פערוואונדעטע און צוקאַ-לעטשעטע.

וויטענבערג איז אַ קרייז-שטאָט אין פּרייסישען זאַקסען און געפינט זיך 90 קילאָמעטער פון בערלין.

מעגליכקייט פון אַנ'איטאַליע-ניש-ענגלישע פערשטענדיגונג

אין דער פראַגע פון אַביסיניען

רוים, 13 (ספּ. טעל.)

נאָך מוסאָלינים רעדע אין קאַגליאַרי האָט די איטאַליענישע פרעסע אָפּגעשטעלט איהר שאַרפע פּאָלעמיק און די אַטאַקעס געגען ענגלאַנד.

דער דאָזיגער פאַקט האָט אַרויסגערופען אַ גינס-טיגען איינדרוק אין די ענגלישע קרייזען, וועלכע רעכענען אויף דער מעגליכקייט פון אַנ'איטאַליע-ניש - ענגלישער פערשטענדיגונג אין דער פראַגע פון אַביסיניען.

אויסגעשטעלט אַ יונג מיידעל אויף אַ ליציטאַציע

פאַר פערלעגענע שטייערן פון אַ פויער

בוקארעשט, 13 (ספּ. טעל.)

אין שטעטעל ניודאָסט האָט דער אינספּעקטאָר מורעסאַן בעת אַ ליציטאַציע פעסטגעשטעלט, אַז אַ שטייער-עקזעקוטאָר האָט געמאַכט אַ ,,זאַיענטשע'' פאַר פערלעגענע שטייערן אויף אַ 17-יעהריגע טאָכ-טער פון אַ פויער. דער טערמין פון דער ליציטאַציע פון פערנומענעם ,,געגענשטאַנד'' איז שוין געווען פערעפענטליכט.

דער אינספּעקטאָר האָט דעם סעקוועסטאָר פון דעם מיידעל אַנולירט און דעם ראַפּאָרט וועגען דעם פאַל פון ליציטירען אַ מענש פאַר שטייערן איבער-געשיקט צום פינאַנץ-מיניסטער.

פערענדיגט די גענעראַל-דעבאַטע

איבער די וואַהל-פּראָיעקטען צום סיים און סענאַט

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָר-רעספּאָנדענט)

די קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע ביים סיים וועט היינט פערענדיגען די גענעראַל-דעבאַטען איבער די פּראָיעקטען פון דער נייער וואַהל-אָרדינאַציע.

די היינטיגע בעראַטונג האָט זיך אָנגעהויבען מיט אַ רעדע פונ'ם פאָרשטעהער פון אוקראַינישען קלוב, דעפּוטאַט כרוצקי. דעפּ. כרוצקי איז דער לעצטער רעדנער, וועלכער האָט גענומען אַ וואָרט אין דער גענעראַל-דעבאַטע.

נאָכ'ן פערענדיגען די דעבאַטע וועלען נאָך רעדען די רעפּערענטען פון די וואַהל-פּראָיעקטען. די דעפּוטאַטען פּאַדאָסקי (בעבע) און ניעדזשאַל-קאָווסקי, דערנאָך וועט די קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע אָננעמען אַלס יסוד פאַר דער בפּרטיות'דיגער דיס-קוסיע איינעם פון די פאָרגעלעגטע פּראָיעקטען פון דער נייער וואַהל-אָרדינאַציע.

די איינצעלהייטליכע דיסקוסיע איבער די פּראָ-יעקטען פון דער וואַהל-אָרדינאַציע וועט פערנעמען אייניגע זיצונגען.

וואַרשאַ, 13 (טעלעפאָניש)

אין די פּאָליטישע קרייזען שמועסט מען שטאַרק וועגען דעם, אַז די פראַגע וועגען אַ יו-דישער רעפּרעזענטאַנץ אין קומענדיגען סיים וועט דעצידירט ווערען נישט אויף די זיצונגען פון דער קאָנסטיטוציע-קאָמיסיע, נאָר ערגיץ אַנדערש.

קורסירען נאָך נישט בעשטעטיגטע קלאַנגען, אַז אין דער צייט, ווען דעפּ. ראָטענשטרייך האָט געהאַלטען זיין רעדע פאַר דער סיים-קאָמיסיע, האָט פּרעמיער סלאַוועק קאָנפערירט מיט דער יודישער דעפּוטאַטען-דעלעגאַציע מכּח דעם גורל פון דער יודישער פערטרעטערשאַפט אין נייעם סיים. און אַז די אוקראַינער האָבען געפיהרט אונ-טערהאַנדלונגען מיט די רעגירונגס-פאַקטאָרען איז אַ בעוואוסטע זאַך. טאַקע אויף דער דאָזיגער פאַר ליטישער פּלאַן וועט זיך אָפּשפּילען דער קאַמף פאַר אַ געהעריגער רעפּרעזענטאַנץ פון די מינ-דערהייטען אין קומענדיגען סיים.

נאָך די רעדעס פון די רעפּערענטען פון די וואַהל-פּראָיעקטען, דעפּ. פּאַדאָסקי און דעפּ. ניעד-דזשאַלקאָווסקי, ווערט מיט אַ מעהרהייט שטימען אָנגענומען דעם סאַנאַטאָרישען פּראָיעקט פון דער וואַהל-אָרדינאַציע אַלס יסוד פאַר דער בפּרטיות'די-גער דיסקוסיע איבער די אַריינגעטראָגענע וואַהל-פּראָיעקטען. עס איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען דער ענדעקישער פאָרשלאַג וועגען אַ קאָמיסיע פון זאַכ-קענער און וועגען ווענדען זיך צו דער רעגירונג וועגען סטאַטיסטישע מאַטעריאַלען.

די אַטענטאַטער אויפ'ן קעניג אַלעקסאַנדער

ווילען נישט געבען קיין ערקלערונגען

מאַרסייל, 13 (ספּ. טעל.)

היינט איז די דריי כאָרוואַטען, וועלכע זיצען אין אויספאָרשונגס - אַרעסט אונטער דער בע-שולדיגונג פון האָבען אַנטיילגענומען אינ'ם אַטענ-טאַט אויפ'ן קעניג אַלעקסאַנדער, פאָרגעשטעלט געוואָרען די וואַליזע מיט'ן געוועהר, וואָס איז לעצטענס געפונען געוואָרען אויף אַ פּאַריזער וואָק-זאַל. די כאָרוואַטען האָבען זיך אָפּגעזאָגט צוגעבען וועלכע עס איז ערקלערונגען.

פאַר דער פערשאַרפונג פון די כינעזיש יאַפּאַנישע בעציהונגען

שאַנכיי, 13 (ספּ. טעל.)

דער כינעזישער קריגס-מיניסטער האָט ער-קלערט, אַז ער האַלט די איצטיגע צייט פאַר נישט ענטשפּרעכענד שריפטליך צו ענטפערען אויף די נייע יאַפּאַנישע פאָדערונגען.

דער מיניסטער האַלט פאַר נויטיג פריהער זיך צו פערשטענדיגען מיט דער נאַנקינער רעגירונג. די לאַגע וועט, ווייזט אויס, זיך פערשאַרפען.

צי ווייסט איהר אַז די גליקליכסטע האַלעקטור אין לאָדז
איז נור F. BRAJTSZTAJN
14 PIOTRKOWSKA 14
וואו ס'זיינען איצט געפאַלען פאָלגענדע געווינסען:
50.000 זל. אויף נומ' 173232 | 10.000 זל. אויף נומ' 126743
10.000 זל. " " 10731 | 10.000 זל. " " 63170
10.000 זל. " " 10750, 59712, 59378 און נומער 69416.
איילט צו קויפען אונזערע גליקליכע לאָזען צו דער 1-טער קלאַס, ווייל אַ סך זענען שוין אויספערקויפט און ס'וועט זיכער אויספעהלען.
די ציהונג קומט שוין פאַר ד. 19 ד.ח. די צייט איז קורץ!

די ענדעקעס פערלאָזען נישט

דעם זיצונגס-זאַל פון שטאָט-ראַט

(ענדע פון דער 1-טער זייט)

ציון, ,,יבנה'', מזרחי-קורסען און פאָלקס-אוניווער-זיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

די ענדעקעס וואַרפען ווייטער אָפּ די העכערונג פון דער פּאָזיציע פאַר פיזישער ערציהונג און מיליטערישע צוגרייטונג און פאַר ל.ק.ס. (לאָדזער ספּאָרט קלוב), ס'ווערען אָפּגעוואָרפען די פּאָזיציעס פאַר דער בעוואוסטזיניגער מוטערשאַפט, דאַגעגען ווערט צופעליג אָנגענומען די פּאָזיציע צום קאַמף מיטן אַל-קאָהאָליזם אין דער הויך פון 40 טויזענד זל. די פּאָזיציע איז אָנגענומען געוואָרען דערפאַר, ווייל דער דייטש קאַהלערט האָט דאָס מאָל נישט בע-שטימט מיט די ענדעקעס.

די ענדעקעס וואַרפען ווייטער אָפּ אין אַ שנעלען טעמפּאָ די פּאָזיציעס אויף הילף פאַר קימפּעטאָרינס, אויף צו היילען קראַנקע אין פּרעמדע שפּיטאָלען, פאַר ,,טאָז'' און פאַר ,,ביקור חולים''.

אַ זעהר אָריגינעלע אָפּשטימונג איז פאָרגעקומען ביי דער פּאָזיציע פאַר דער

נאַכט - פּאַנאַטאָריע פון ,,לינת הצדק''

ווי בעקאַנט, איז די דאָזיגע פּאָזיציע 2.500 זל. אָנגענומען געוואָרען אין דער צווייטער לעזונג. איצט האָבען די ענדעקעס פאָרגעשלאָגען צו שטרייכען די דאָזיגע פּאָזיציע, פאַר דעם ענדעקישען פאָרשלאַג שטימען 35 ענדעקעס געגען 34 און איין ראַטמאַן האַלט זיך אָפּ פון שטימען. אַזוי אַרום זעהט אויס, אַז דער פאָרשלאַג פון די ענדעקעס איז אָנגענומען געוואָרען. ס'ווייזט זיך אָבער באַלד אַרויס, אַז איי-נער פון די כאַדעקעס איז בעת דער אָפּשטימונג נישט געווען אין זאַל. צוליב דעם קומט פאַר אַ לענ-גערע דיסקוסיע צי מען זאָל נאָכאַמאָל אָפּשטימען אָדער נישט. צום סוף בעשליסט דער פּאָרזיצער די פּאָזיציע נאָכאַמאָל אָפּצושטימען. דער ענדעקישער פאָרשלאַג בעקומט 35 שטימען געגען 36 שטימען שוין צוזאַמען מיט דער שטים פון רעגירונגס-קאָמי-סאַר. ,,לינת הצדק'' בעקומט אַלזאָ די סובסידיע פון דער שטאָט-פערוואַלטונג.

בעת דער דיסקוסיע וועגען דעם צי מען זאָל נאָכ-אַמאָל אָפּשטימען צי נישט, ערקלערט ראַטמ. ביאַלער אַז די היינטיגע זיצונג דאַרף בכלל אָפּגעלעגט ווערען, ווייל זי איז נישט פאָרמעל שוין צוליב דעם, ווייל מ'האָט אונגעזעצליך געמאַכט איין ראַטמאַן (נוטקע-וויטש), וועלכער קען נישט קומען צו די זיצונגען און דעריבער זענען די אָפּשטימונגען נאָר צופעליגע.

דער קאָמיסאַר איז געגען אַזאַ מאָטיווירונג.

צוליב דעם ערקלערט ראַטמ. ביאַלער, אַז ער וועט זיך בעקלאָגען פאַר דע ראָוויפּזיכטס-מאַכט.

ס'ווערען אָפּגעוואָרפען נאָך אַ רייה פּאָזיציעס ווי פאַרן זויגלינגס-היים פון ,,טאָז'', דאַנעגען ווערט מיט דער שטים פון רעגירונגס-קאָמיסאַר אָנגענומען די סובסידיע פאַרן יודישען פרויען-שוץ פעראיין.

ס'ווערט בעשלאָסען צו העכערן די פּאָזיציע אויף יורידישע הילף פאַר דער אָרימער בעפעלקערונג און פאַר דעם פעראיין פון די הויז-וועכטער. ס'איז כאַ-ראַקטעריסטיש, אַז פאַר דער דאָזיגער פּאָזיציע האָ-בען געשטימט אַלע יודען, נעגען האָבען געשטימט די ענדעקעס.

ס'ווערט אָפּגעוואָרפען דער סאָציאַליסטישער פאָרשלאַג וועגען בעשטימען

אַ האַלבען מיליאָן זל. אויף ווינטער-הילף פאַר אַרבייטסלאָזע

ס'ווערען אָפּגעוואָרפען די סובסידיעס פאַר די האַנדווערקער-קורסען פון ,,אָרט'', ת"ת פון הרב מייזעל, און האַנדוועקער-שול אויף פּאָמאָרסקאַ 46.

דאַן מאָטיווירט דעפּ. וואָלטשינסקי דעם פאָר-שלאַג וועגען צוריקשטעלען די סומע פון 288 טוי-זענד זל. פאַר די פייערלעשער, וועלכע איז רעדוצירט געוואָרען דורך די ענדעקעס ביז 230 טויזענד זל. דער פאָרשלאַג ווערט אָפּגעוואָרפען מיט דער הילף פון דער שטים פון דעם דייטש קאַהלערט.

ס'ווערען אָפּגעוואָרפען ווייטער מיט די ענדעקי-שע שטימען די פּאָזיציעס פאַר ,,אימקאַ'' (אויך די יודען האָבען געשטימט געגען) און פאַר דער פעדע-ראַציע פון געוועזענע מיליטער-לייט, דאַן טרעט מען צו צו דער פּאָזיציע פון 50 טויזענד זל. אויפ'ן הויז-דענקמאָל א. נ. פון מאַרשאַל פּילסודסקי. דעם דאָזי-גען פאָרשלאַג מאָטיווירט קוריץ ראַטמ. פּלאַץ (בע-בע). דער פאָרשלאַג ווערט אָפּגעוואָרפען מיט די ענדעקישע און סאָציאַליסטישע שטימען.

דערמיט האָט זיך פערענדיגט די דריטע לעזונג פון בודזשעט און די הוצאות צו די הכנסות זענען נישט אַריינגעטראָגען געוואָרען קיין שום אויסבע-סערונגען אין אַלע אָפּטיילונגען זענען אָנגענומען גע-וואָרען זעהר שנעל. דאָס זעלבע איז אויך געווען מיט די שטאָטישע אונטערנעהמונגען, צו וועלכע ס'איז נישט אַריינגעטראָגען געוואָרען קיין שום אויסבע-סערונגען און זיי זענען אָנגענומען. דערמיט פער-ענדיגט זיך די דריטע לעזונג פון בודזשעט און דער קאָמיסאַר ערקלערט, אַז

ער טרעט צו אָפּצושטימען דעם בוד-זשעט אינגאַנצען

דעפּ. וואָלטשינסקי (ב. ב.) לעגט פאָר, אַז דאָס אָפּשטימען דעם בודזשעט ,,ען בלאָק'' זאָל פאָרקו-מען אויף אַ צווייטער זיצונג פון שטאָט-ראַט און איצט זאָל מען צוטרעטען צו די איבעריגע פּונקטען פון סדר-היום. ער מאָטיווירט דאָס דערמיט, וואָס אין בודזשעט זענען געמאַכט געוואָרען דורך דער מעהרהייט פּרינציפּיעלע ענדערונגען, וואָס פערלאַנ-גען, אַז זיין פראַקציע זאָל אָננעהמען אַ קלאָרע שטע-לונג צום בודזשעט אַלס גאַנצען, אַזוי ווי צו דעם דאַרף מען האָבען צייט, בעט ער די אָפּשטימונג אָפּצולעגען.

אדוו. קאָוואַלסקי איז געגען דעם, ער האַלט, אַז מ'דאַרף שוין אָפּשטימען דעם בודזשעט און דער קאָ-מיסאַר האָט נישט קיין שום געזעצליכע רעכט איבער צורייסען די זיצונג.

דער קאָמיסאַר פרעגט אָן די מיינונג פון די אַנ-דערע פראַקציעס וועגען דער פראַגע.

דעפּ. מינצבערג (פעראייניגטע יודישע פראַקציע) ערקלערט, אַז ער פעראייניגט זיך צו דער מיינונג פון דעפּ. וואָלטשינסקי, אויך ד"ר קראַוס (ציונים-טישע פראַקציע) איז אין דער זעלבער מיינונג.

דער פאָרשטעהער פון די סאָציאַליסטישע פראַק-ציע ראַטמאַן וואָלטשאַק ערקלערט, אַז פאַר איהם איז גלייכגילטיג די פראַגע, צי דער בודזשעט וועט באַלד אָפּגעשטימט ווערען צי אַנ'אַנדער מאָל.

קאָמיסאַר וואָיעוואָדזקי ערקלערט, אַז היות ווי אַ בעדייטענדער טייל פון שטאָט-ראַט זאָגט זיך אַרויס דערפאַר, אַז די אָפּשטימונג זאָל אָפּגעלעגט ווערען מוז ער נאָכקומען זייער פערלאַנג. ער פער-זיכערט אָבער, אַז ער וועט צונויפרופען די נאָהענט-סטע זיצונג פון שטאָט-ראַט ווי אַמגיכסטען.

אדוו. קאָוואַלסקי ערקלערט דאַן מיט פּאַטאָס: מיר האָבען בעקומען גענויע אינפאָרמאַציעס, אַז

די יודען האָבען בעשלאָסען בשום אופן נישט צו דערלאָזען, אַז דער בודזשעט זאָל אָנגענומען ווערען

און איצט זעהט מען, אַז די בעבע-פראַקציע און דער קאָמיסאַר העלפען די יודען אין דער דאָזיגער אַרבייט ער פערלאַנגט, אַז דער קאָמיסאַר זאָל איהם אָנווייזען, מיט וועלכען רעכט ער שטימט נישט מיט דעם בודזשעט.

די גאַלעריע אַפּלאָדירט שטאַרק די רעדע פון אדוו. קאָוואַלסקי. צוליב דעם פעראָרדענט דער קאָ-מיסאַר אָפּצורייניגען די גאַלעריע פון צושויער, עס דויערט אַ לענגערע צייט ביז די וואָזשנעס רייניגען אָפּ די גאַלעריע.

דער קאָמיסאַר ערקלערט דאַן אַ הפסקה אויף 10 מינוט. בעת דער הפסקה קומען פאָר בעראַטונגען פון אַלע פראַקציעס.

נאָכ'ן בענייען פון דער זיצונג ווייזט זיך אַרויס, אַז די פראַקציעס: בעבע, כ. ד., פעראייניגטע יודי-שע פראַקציעס און — ציוניסטען זענען נישט אַריינ-געקומען אין זאַל.

דער פאָרשטעהער פון די סאָציאַליסטען ראַטמאַן וואָלטשאַק ערקלערט, אַז היות ווי די סאָציאַליסטען האָבען געוואָלט אָפּגעבען אַנ'ערקלערונג צו דער בודזשעט - אָפּשטימונג, און דער ערקלערונג איז פּרעציזירט די בעציהונג פונ'די סאָציאַליסטען צו אַלע פראַקציעס און היות ווי אַ טייל פראַקציעס זענען נישט אַנוועזענד אויף דער זיצונג, פערלאָזען זיי אויך דעם זאַל.

דער פאָרזיצער פעראָרדענט פעסטצושטעלען דעם קוואָרום און ס'ווייזט זיך אַרויס, אַז אין זאַל זענען פערבליבען 35 ענדעקעס און דער דייטש קאַהלערט, צוזאַמען 36 ראַטמענער, אַזוי ווי אַ קוואָרום איז 37 ראַטמענער שליסט דער רעגירונגס-קאָמיסאַר די זיצונג.

אדוו. קאָוואַלסקי פּרובט נאָך צו האַלטען אַ רע-דע וועגען דעם, אַז די בעבע האַנדעלט אין די אינ-טערעסען פון די יודען, דער קאָמיסאַר פערלאָזט אָבער דאָס פּרעזידיום און די זיצונג איז געשלאָסען.

די ענדעקעס געהען זיך אָבער נישט פונאַנדער

זיי בלייבען זיצען אויף זייערע ערטער און בעראַטען זיך, וואָס זיי האָבען צו טון. זיי בעשליסען ענדליך נישט צו פערלאָזען די מויערן פון שטאָט-ראַט. דאַן ווערט ביי זיי בעשלאָסען אַרויסצושיקען אַ דעפּעשע צום אינערן-מיניסטער מיט אַ בעצאָהלטען ענטפער. דעם אינהאַלט פון דער דעפּעשע האָבען זיי נישט געוואָלט איבערגעבען, ס'איז נאָר בעקאַנט, אַז אין דער דעפּעשע האָבען זיי געשריבען, אַז כּל-זמן זיי וועלען נישט בעקומען קיין ענטפער פון מיניסטער וועלען זיי נישט פערלאָזען די מויערן פון שטאָט-ראַט.

די 35 ראַטמענער און דער דייטש צוזעצען זיך ברייט אין זאַל, זיי שיקען עטליכע מענשען מען זאָל זיי ברענגען עסען.

אין אַ נעבען-צימער געפינט זיך דער ליטער פון זיכערהייטס-אַמט ביי דער סטאַראָסטווע נאָוואַקאָוו-סקי.

אַרום האַלב 2 אַ זייגער ביינאַכט האָט דעם בני', פון שטאָט-ראַט פערלאָזען דער רעגירונגס-קאָמיסאַר. ס'איז נאָר פערבליבען דער דירעקטאָר פון דער שטאָט-פערוואַלטונג קאַלינאָווסקי און דער סעקרע-טאַר פון פּרעזידיום באַרטשעווסקי. 4 אַ זייגער פאַר-טאָגס האָבען די ענדעקעס פערלאָזען דעם שטאָט-ראַט זאָל נישט ערוואַרטענדיג זיך אויף קיין ענטפער פון אינערן-מיניסטער.

זיין פרוי איז זיין געליבטע

דאבעז געלעבט צווישען זיך ווי טרייע צווילינג־שוועסטער

אין ניו־יארקער „פארווערטס" איז אפגעדרוקט פאלגענדע מערקווירדיגע און שפאנענדע געשיכטע, וואס האט פאסירט מיט א בעקאנטען לאדזער אין אמעריקע. מיר ברענגען דא פאר אונזערע לעזער די דאזיגע געשיכטע, וואס צייכענט זיך אויס מיט א זעלטענע אייגנארטיגען פערלויף:

„דער מאן, וועגן וועלכען איך וועל דא דערציילען, איז מיינער א לאנדסמאן. ער וואוינט שוין לאנג אין ניו־יארק. מיר קענען זיך אבער נאך פון אונזער אלטער היים, פון לאדז. זיין נאמען איז אברהם אפטייקער.

די געשיכטע (ריכטיגער געזאגט, איינצעלנע פאקטען פון איהר), האב איך צוערשט דא געהערט פון אונזערע לאנדסלייט. זיי האבען מיר געקלונגען אזוי פאנטאסטיש, אז איך האב נאכהער געהאט לאנגע שמועסען מיט אפטייקערן פערזענליך, און ער האט מיר אליין דערציילט, מיט מאסען איינצעלהייטען, מיט ערקלערונגען, וועלכע זענען נישט ווייניגער אינטערעסאנט ווי די איבעראשענדע פאקטען גופא.

איך האב אויך געהאט איינגע געשפרעכען מיט אפטייקערס ערשטער פרוי, וועלכע איז שוין איצטער טויט. זי איז געשטארבען מיט צוויי יאהר צוריק. איך בין מיט איהר אויך געווען בעקאנט פון לאדז, וואו זי, ווי איך, האבען פערבראכט די גאנצע 4 שווערע יאהרען פון דער מלחמה. וועגען דער געשיכטע. וועגען וועלכער דא האנדעלט זיך, האב איך מיט איהר גערעדט אין ניו־יארק, וואוהין דער מאן האט איהר אריבערגענומען שוין נאך דער מלחמה.

מיין געשפרעך מיט אפטייקערן וועגען דער געשיכטע, וועלכע אינטערעסירט אונז דא, האב איך געהאט ביי איהם אין דער היים, אויף דעם אויבענדערמאהנטען אדרעס. עטליכע שעה האבען מיר אזוי פערבראכט שמועסענדיג וועגען דעם ענין. דערציילענדיג, האט ער אפט זיך אליין אונטערבראכען מיר צו ווייזען בריף און פאטאגראפיעס, וועלכע האבען א שייכות צו די פאסירונגען פון דער געשיכטע.

* * *

צוערשט א פאר ווערטער וועגען אפטייקערס פערגאנגענהייט אין לאדז. זיינע גאר יונגע יאהרען האט ער פערבראכט אין דער „אלטער שטאט", אויף מרדכי־גבאי'ס גאס. ער איז דער זוהן פון ר' שלמה־לע, דער חזן פון בית־מדרש, פון יענעם געגענד. אברהם איז געווען דער הויפט משורר ביי זיין פאטער. ער האט געהאט א פיינע שטימע און מען האט געשמועסט, אז ער וועט זיין א גרויסער חזן. בחור־ווייז האט ער פערבראכט זיינע טעג ביי דער גמרא, אבער דערנאך, געגען זיין פאטערס ווילען, האט ער זיך געלערענט זיין א קאמאשען־שטעפער.

אז ער וואקסט א גרויסער חזן — אין דעם האט געגלויבט זיין פאטער. ווען אברהם איז געווארען 19 יאהר אלט און מען האט איהם אנגעהויבען צו רעדען שדוכים, האט ער, דער יונגער אברהם, אויף די פלענער פון זיינע עלטערען אפגעענטפערט מיט א ווידערשטאנד. עס האט זיך בעוויזען א מיידעל אין לאדז, וועלכע האט איהם אינטערעסירט. זי איז נישט געווען קיין לאדזערין. זי איז געקומען פון שטעטעל הרוביעשוב, און איהר נאמען איז געווען סאפיא פריינט. זי איז געווען שעהן און קלוג און דערצו נאך האט זי געהאט א מילדען סימפאטישען כאראקטער. זי איז געווען פריינדליך מיט מענשען און האט אויף אלעמען געמאכט א גוטען איינדרוק.

ווען אברהם איז מיט איהר בעקאנט געווארען, האט ער זיך אין איהר פערליבט. ווען זיינע עלטערען האבען זיך דערוואוסט דערפון, זענען זיי געווען שטארק אומצופרידען. זיי האבען אנגעפיהרט א שטארקען קאמף געגען דעם שידוך. סאפיא איז געווען א יתומה, אנ'ארימע. און אברהם'ס פאטער האט אין זינען געהאט פאר איהם א שידוך מיט מעהר תכלית; אזוי האט ער געגלויבט. דער פאביאניצער חזן האט געהאט א טאכטער און ער האט געוואלט אברהמ'ן געבען טויזענד רובעל נדן און דערצו נאך א חזקה אויף זיין חזנות. דאס הייסט, אז ווען יענער וועט אין הונדערט און צוואנציג יאהר אוועק פון דער וועלט וועט אברהם איבערנעהמען זיין שטעלע און דאס וועט איהם געבען חיונה אויפן גאנצען לעבען. אברהם האט אויף אלע רייד און טענות פון פאטער געשאקעלט מיטן קאפ אויף ניין. ער האט נאר געוואלט סאפיאן און קיין אנדערער. אום אבער דעם פאטער נישט מצער צו זיין, האט ער וועגען דעם קיין סך נישט גערעדט, אבער ער האט נישט געלייקענט, אז ער בעטראכט סאפיאן פאר זיין בע־שערטער. ער וואלט מיט איהר געהייראט אויפן שטעל נאר ער האט געוואלט אפווארטען ביז איבער דעם פריזיוו.

די צייט איז געקומען האט זיין מאמע איהם גע־נומען צום קאזשעניצער רבין. ווי דער רבי וועט זא־גען אזוי וועט מען טאן. האט דער רבי געזאגט, אז אברהם זאל ארויפנעהמען דעם באנדאזש פון פוס און אברהם איז בעפרייט געווארען פון זיין א זעל־נער.

דאן האט סאפיא צוגעגרייט אנ'אונטערהאלטונג לכבוד דעם גליקליכען רעזולטאט פון אברהמ'ס פריי־זיין. זי האט איינגעלאדען איהרע אייגענע חבר'טעס און אנדערע פריינט און אויך אברהמ'ס פריינט, זיין פאטער און מוטער אריינגערעכענט. דארטען, אויף דער שמחה, ווען דער עולם איז געווארען לוס־טיג, האט איינער פון די אנוועזענדע, א משורר ביי אברהמ'ס פאטער, זיך אנידערגעשטעלט און געמאכט א פארשלאג: מען זאל גלייך שרייבען תנאים צווישען אברהמ'ן און סאפיאן.

דעם חתנ'ס מוטער האט גלייך צוגעשטימט. זיין פאטער אבער האט צוערשט זיך אביסעל געקווענ־קעלט, ער האט זיך אבער אויך לאנג נישט געלאזט בעטען. ער האט זיין זוהן ארויסגערופען און איהם געזאגט מיט סענטימענטאל־קלינגענדע ווערטער, אז דער שידוך איז א בעשערטער פון גאט און זאל זיין מיט מזל.

אלזא, האט מען געשריבען תנאים און צובראכען א טעלער.

א געוויסע צייט שפעטער איז געווען די חתונה. אברהם האט געארבייט ביי זיין מלאכה און געהאט פרנסה. אזוי זענען אוועק עטליכע יאהר. אין דער צייט זענען ביי דעם פאר־פאלק געבוירען געווארען דריי קינדערלעך, אלע יונגלעך.

אין לאדז האט אפטייקער זיך אינטערעסירט מיט טעאטער. עס האט זיך דארטען געגרינדעט אנ'ארגא־ניזאציע אונטער דעם נאמען „לאדזער דראמאטישע יוגענד" איז ער געווען זעהר טעטיג אין דער געזעל־שאפט. ער איז געווארען דער רעזשיסער ביי די פיע־סען וואס די ארגאניזאציע האט אויפגעפיהרט. איינע פון די דראמעס, וועלכע ער האט רעזשיסירט און אין אלגעמיין צוגעגרייט צו דער פארשטעלונג, איז געווען אסיפ דימאוום „שמע ישראל". די פארשטעלונג האט געמאכט אנ'איינדרוק, וועגען דעם שפילען און וועגען דעם רעזשיסאר האט מען גערעדט איבער דער גאנצער שטאט. און אלס רעזולטאט האט יצחק זאנדבערג, דער יודישער טעאטער־דירעקטאר, איהם אריינגענומען צו זיך אין טעאטער.

דורך זיין פערבינדונג מיטן טעאטער איז ער בע־קאנט געווארען מיט פערשידענע קרייזען, הויפטזעכ־ליך מיט די, וואס זענען פעראינטערעסירט מיט דרא־מע און מיט מוזיק. ער אליין איז געווען פול מיט לעבען, מיט מוזיק, מיט דראמע. ער האט אויך גע־שריבען לידער. די, וואס האבען איהם געקענט אין יענעם פעריאד, בעשרייבען איהם אלס אנ'אינטערע־סאנטען יונגענמאן מיט שווארצע האר און מיט ברע־נענדע שווארצע אויגען. איינער פון די אנגעזעהענע פערזאנען, מיט וועלכע ער איז געווען נאהענט בע־קאנט איז ביי וועמען ער איז געווען א הויז־פריינט איז געווען רעדאקטאר ישעיהו אוגער. פריינט פון אברהם אפטייקער דערצעהלען, אז ער האט דאן גע־האט א סך ערפאלג ביי פרויען.

עס זענען אוועק עטליכע יאהר. אברהם אפטיי־קער איז אוועק זוכען זיין גליק אין אמעריקע, איבער לאזענדיג זיין פרוי מיט די קינדער אין לאדז, ביז ער וועט זיין אימשטאנד זיי אויך אריבערצונעהמען. דאס איז געווען אין 1912. ער איז דאן אלט געווען 31 יאהר, און פערהייראט איז ער דאן געווען 9 יאהר.

— אין דער היים האב איך געהאט פערשפרע־כונגען פון אקטריסעס און אקטיארען, וועלכע זע־נען פון אמעריקע געקומען גאסטראלירען אין לאדז — האט אפטייקער דערצעהלט, — זיי האבען מיר צוגעזאגט, אז ווען איך וועל קומען קיין ניו־יארק, וועלען זיי מיר גלייך אריינפיהרען אין דער טעאטער־וועלט און איך וועל לייכט געפונען בעשעפטיגונג אין די יודישע טעאטערס. איינע פון די פרויען איז געווען דאינא פיינמאן, די מוטער פון צילי ארלער און די אלמנה פון דעם בעקאנטען שוישפילער פיינמאן, וועלכער איז געשטארבען אין לאדז.

„ווען איך בין געקומען אין ניו־יארק זענען א־בער די פערשפרעכונגען נישט פערווירקליכט געווא־רען. איך האב זיך גענומען צו מיין פאך פאר אלס קאמאשען־שטעפער".

(ווייטער — זונטאג)

אויספלויגעז קיין וויעז

פון 15 ביז'ן 29 יוני

קורזאציע־פעסטער קיין טשעכאסלאוואקיי

Wagons-Lits Cook

Piotrkowska 64, tel. 170-77.

ווי אזוי האט גראדנע זיך געזעגנט מיט'ן יונגען קרבן ישראל בערעזאווסקי

אין „גראדנער מאמענט" לייענען מיר:

דער זייגער איז 5 פארטאג.

פארן טויער פון יודישען שפיטאל שטעהט שוין דער קאסטען.

אין מתים־שטיבעל, וואו דער יונגער קרבן פון די געשעהענישען ווארט מען זאל איהם אפטון זיין לעצטען רעכט. הויבען זיך אן צונויפקומען די מיט־גלידער פון דער חברה־קדישא.

עס קומען אן די עסקנים, וואס האבען גענומען אויף זיך די טרויעריגע מיסיע פון איינארדנען די לוויה. עס הויבען זיך אן צונויפזאמלען אנ'עולם.

פאליציי און זשאנדארמעריע אין א גאנץ היב־שער צאהל שטעהן אויפן גאס.

עס קומט אין א טאקסובקע דער זיכערהייטס־שעף ה' קאשעווסקי.

דער זייגער רוקט זיך; דער פאליציי־קאמיסאר ה' ניימאן איילט מיטן אנהויבען די לוויה.

עס איז עטליכע סעקונדען פאר האלב 6 פריה; די טהרה איז געענדיגט; דער מת טהור וקדוש ווערט ארויסגעטראגען צום קאסטען אונטער הארצרייסענדע יללות פון די פרויען.

די לוויה ריהרט פערביי דעם פראנט פון יודישען שפיטאל.

אין די פענסטערס בעוויזען זיך פערבאנדא־זשירטע קעפ און בלייכע צעשראקענע פנימ'ער.

דאס זענען די פערוואונדעטע אין די פריטאגדי־גע געשעהענישען; מיט אויגען פול מיט טרעהרען געזעגענען זיי זיך מיט דעם אומגליקליכען נפטר — ווער נאך, ווי זיי, די דירעקטע קרבנות פון צעיושע־טען כוליגאניזם. קען אזוי פיהלען דעם צער און פיין פון דער נידערגעשלאגענע פאמיליע?!

די לוויה ריהרט זיך פאמעלעך, דער עולם גייט שטיל און טרויעריג טריט ביי טריט; א טייל עולם רוקט זיך ארום פאראויס פאר דעם קאסטען. א טייל גייט פון הינטען, דאס טעמפא פון גיין ווערט עפעס ווי פון זיך אליין אלץ מעהר פערלאנגזאמט.

די גראדנער יודען ווילען נישט אזוי גיך פטור ווערען פון דעם קרבן, מען וויל איהם נישט ברענגען צו דער אייביגער רוהע פארטאג אין איילעניש — אדרבא, זאל די זומערדיגע זון זיך פונאנדערשטראה־לען און ווארפען איהר פולע ליכט אויף דער אומ־זיניג פינסטערע רציחה איבער אנ'אומשולדיגען יונ־גען מענשען, וועמעס איינציגער חטא איז, וואס ער איז געווען א יוד!

די לוויה קומט ארויס פון פאטשטאווא אויף אזשעשקאווא; מען גייט פאמעלעך און שטיל —

פלוצלונג שוידערט אויף דער עולם פון אנ'הארצ רייסענדען געשריי:

די טאכטער פון שווער־פערוואונדעטען גדליה בעכער דערזעהט די קאנאליזאציע - ארבייטער, וועל־כע גייען צו דער ארבייט; דערמאהנט זי זיך, ווער עס האט צע'ממית'ט איהר פאטער און זי צעוויינט זיך ספאזמאטיש.

אויף גראנדזיצער גאס ווארט שוין א גרויסער עולם, וואס איז זיך צוגויפגעקומען אהער, נישט ווי־סענדיג דעם מארשרוט פון דער לוויה.

טראץ דעם גרויסען עטליכע טויזענד־קעפיגען עולם איז די ארדענונג א מוסטערהאפטע; אלע פיהלען די ערנסטקייט פון דעם טרויעריגען מאמענט און מיט א מערקווירדיגער דיסציפלין פאלגט מען יעדען ווארט פון די ארדנער.

די מיטה ווערט געטראגען אויף די פלייצעס צום קבר.

די פאמיליע גייט נאך פערגליווערט אין גרויסען וויטאג, וועלכען עס טיילט מיט איהר אויפריכטיג מיט דער גאנצער עולם.

דער מת קדוש וטהור ווערט אראפגעלאזען אין קבר.

פרעזעס טראפ־קרינסקי האלט אנ'הספד.

עס איז קיין רעדע. נאר א ביטערער וויי־געשריי:

— וואס האט מען צו אונז געהאט? — רופט אויס דער מספיד — מאכען מיר נישט אלע אנשטרענ־גונגען פארן וואויל פון לאנד? קומט אונז שטיינער, אנשטאט ברויט? צום אלטען קרבן פארן יודישען כלל ר' אלעזר הקדוש איז צוגעקומען נאך א נייער קרבן ישראל בערעזאווסקי; אבער לאמיר זיך שטאר־קען, לא אלמן ישראל — פון אונזערע בלוט און טרעהרען ווערט די גאנצע וועלט אויפגעציטערט; נישט דאס קינד פון דער פעראומגליקטער פאמיליע איז געפאלען פון רוצחישע הענט, נאר אונזער אלע מענס קינד, א קרבן פון אלע גראדנער יודען!

און פארן אפענעם קבר פון אט דעם קרבן שרייען מיר אוים אונזער אלטען: שמע ישראל. ד' אלקינו ד' אחד!

נאכן הספד זאגט דער קהלה־פרעזעס קדיש אין נאמען פון דער גאנצער גראדנער עדה יודען —

— יתגדל ויתקדש שמה רבא —

יעדעס ווארט פונם קדיש ווערט בעגלייט פון הארצרייסענדע יללות — יונג און אלט מענער און פרויען בעוויינען דעם אומגליק, וואס האט זיך אזוי אומגעריכט, אזוי שמערצליך אויסגעגאסען אויף דער רוהיגער גראדנער יודישער בעפעלקערונג!

נאכן קדיש פראקלאמירט דער קהלה־פרעזעס א וואך טיפען טרויער, און דער עולם הויבט אן צו פער לאזען דעם בית־עלמין אונטערן שטארקען רושם פון דער מערקווירדיגער טרויער דעמאנסטראציע.

דער קרבן איז געבליבען אין זיין אייביגער רוה— און אלס צייכען פון יודישען ווייטאג זענען אין גאנץ שטאט אלע יודישע קראמען אהן שום פעראָרדנונג געווען געשלאסען ביז האלבען טאג.

*

דער ה' פראקוראר האט בעפרייט דעם גרעסטען טייל פון די יודען, וואס זענען פערהאלטען געווארען אין די אומרוהיגע טעג צוליב פערשידענע סיבות.

בלויז פינף — אפערשטיין, שוועדסקי, גאזשאנ־סקי, מענאקער און טאנקום — האט דער ה' פראקו ראר איבערגעשיקט אין רשות פון אויספארשונגס־ריכטער.

תיכף ווי דאס איז געווארען בעקאנט. האט די פערטיידיגונג פון די פערהאלטענע איבערגענומען די היגע אדוואקאטען ה"ה אדיי. פירשטענבערג (פון די ערשטע דריי) און אדוו. לאבמאן (פון די איבערי־גע), וועלכע האבען געמאכט די געהעריגע שריט אין די אינטערעסען פון די ארעסטירטע.

נאכדעם ווי דער אויספארשונגס ריכטער האט פערהערט אלע פינף פערהאלטענע זענען פיר — א־בערשטיין, שוועדסקי, גאזשאנסקי און טאנקום — געווארען ארויסגעלאזען אויף דער פריי.

בלויז מענאקער איז געווארען איבערגעשיקט אין טורמע. און זיין ווייטערדיגער גורל וועט ווערען בע קאנט נאך דער פערענדיגונג פון דער אויספארשונג וועגען די אומשטענדען, ביי וועלכע ער איז געווארען פערהאלטען.

*

בלויז אויף מארגען נאכן טראגישען פרייטאגדי־גען אוונד האט דער היגער „דז. קרעס." מודיע גע־ווען אז ס'איז אויך פערוואונדעט געווארען א קריסט. דער שלאסער ה' קאוואלסקי פון בריגידסקא גאס, און אויך אין אפיציעלען קאמוניקאט איז גערעדט גע וואָרען וועגען פערוואונדעטע קריסטען.

נעכטען איז אין גראדנער ווער הקהל געקומען די קריסטליכע פרוי יאהאננא ווענדעלסקא פון בריגיד־סקא 7 וו. 8, וועלכע האט אפגעגעבען פאלגענדע ער־קלערונג:

„איך די אונטערגעשריבענע יאהאננא ווענדעל־סקא פון קאטוילישען גלויבען ערקלער, אז פרייטאג דעם 7 יוני צווישען 6 און 7 אוונט ווען איך בין א־רויס פון וואוינונג אין שטאט צו קויפען ברויט, האב איך דערזעהען אז פראנצישעק קאוואלסקי פון קאטוי־לישען גלויבען איגהאבער פון שלאסעריי־ווארשטאט ליגט אויפן גאס שטארק צובלוטיגט א פערהלשטער און דער המון וואס איז געלאפען אין דער ריכטונג צו פל. באטארי, האט אין איהם געשליידערט שטיי־נער, טרעפענדיג איהם אויך אין קאפ; איך האב איהם אריינגעשלעפט אין זיין ווארשטאט וואוהין ס'איז ארויסגערופען געווארען מעדיצינישע הילף; אין דער זעלביגער צייט ווע זאיך האב אויפגעהויבען קאוואל סקין האב איך בעקומען מיט א שטיין אין קאפ; די וואס האבען מיר דערלאנגט וועל איך מעגליך דער־קענען".

אונטערגעשריבען: יאהאננא ווענדעלסקא.

די דאזיגע ערקלערונג וועט ווערען איבערגעשיקט צום ה' פראקוראר.

*

אין „גראדנער מאמענט" ווערט אויך איבערגע געבען וועגען א דעלעגאציע פון דער יודישער בע־פעלקערונג ביים סטאראסטע. די קאנפערענץ האט געדויערט דריטהאלבען שעה עס זענען גענוי און אויספיהרליך ארומגערעדט געווארען סיי די לאגע און די מיטלען וואס די מאכט האט אנגענומען קע־גען ווייטערדיגע פארפאלען.

א צווייטע יודישע דעלעגאציע האט בעזוכט דעם פראקוראר פון גראדנער קרייז־געריכט ה' קשישטאן.

דער ה' פראקוראר קשישטאן — דערציילט דער „גראדנער מאמענט" — איז בעקאנט אלס זעהר זאכ ליכער, ענערגישער און אויפריכטיגער מענש און דאס איבערגעבען אין זיינע הענט די אויספארשונג איז אהן ספק ווערט צו בעגריסען.

ה' פראקוראר קשישטאן אמטירט א גאנצען מעת לעת און ער ערפילט זיינע פליכטען אהן שום איבער־רייס.

די דעלעגאציע האט גענוי קאנפערירט מיטן ה' פראקוראר וועגען דער לאגע און בעקומען פון איהם די מאסגעבינע פערזיכערונג אז ס'איז נישטא קיין געפאהר פאר דער איבערחזרונג פון די טרויעריגע גע שעהענישען.

דער ה' פראקוראר האט בעשלאסען אנצוהויבען א רעגיסטראציע פון אלע היזקות וואס זענען פער־שאפט געווארען דורך די אנפאלען פון די פינסטערע עלעמענטען.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציאל־ארצט פאר מענער־שוועכע־בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.

נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט.

זונטאג פון 9–1 פארמיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע—לעמשניצע־פרייזע.

Dr. med. P. Braun

צוריקגעקעהרט

ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקה.

נעהמט אן פון 8–1 און פון 4–8 אוו.

Cegielniana 4, tel. 100-57.

Dr. Wołkowyski

האט זיך איבערגעצויגען אויף

ציגעל־גאס 11, טעל. 238-02

נעמהט אן אין הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוועכע

פון 8–11 בייטאג און פון 4–9 אוונער

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 14 יונ' סיון תרצה

יוני

זון-אויפגאנג	3.14
זון-אונטערגאנג	7.56

אנגעהויבען זיך די אקציע פארן „יער פילסודסקי" אין לאדז

גרויסאינדוסטריעלער קאנסול מאקס קאהן שפענדעט דער ערשטער טויזענד זל. אויף צו פלאנצען א גארטען פון 100 בוימער אין פילסודסקי - וואלד אין ארץ־ישראל.

ווי בעקאנט האט די ציוניסטישע ארגאני־זאציע אין פוילען בעשלאסען צו פעראייביגען דעם נאמען פון מארשאל יוזעף פילסודסקי דורך פלאנצען אין ארץ ישראל א גרויסען וואלד אויפ'ן נאמען פון פערשטארבענעם מארשאל. דער „יער פילסודסקי" אין ארץ ישראל וועט זיין א דויערנדער מאנומענט, וואס וועט דערצעהלען אויך די צוקונפטיגע דורות וועגען לעבען און שאפען פון דעם בעפרייער פון פוי־לען. אין גאנץ פוילען ווערען איצט דורכגעפיהרט זאמעל־אקציעס פאר „יער פילסודסקי".

אויך ביי אונז אין לאדז האט דער „קרן קימת לישראל" שוין פראקלאמירט די זאמעל־אקציע פארן פילסודסקי־וואלד אין ארץ ישראל.

אויפ'ן אפעל פון דער ציוניסטישער ארגאניזא־ציע אין לאדז האט זיך דער ערשטער אפגערופען דער בעקאנטער יודישער כלל־טוער, גרויס־אינדוס־טריעלער קאנסול מאקס קאהן, וועלכער האט צו דעם צוועק געשפענדעט 1000 זל. אויף צו פלאנצען א גארטען פון 100 בוימער אין „יער פילסודסקי" אין ארץ ישראל.

די שיינע נאציאנאלע טאט פון קאנסול מאקס קאהן, וועלכער ווייזט לעצטענס ארויס אזוי פיל אק־טיוויטעט אויפ'ן לאדזער געזעלשאפטליכען בארדען, דארף דינען אלס מוסטער פאר אלע אנדערע, וואס דארפען דעם ביישפיל נאכטון.

א חוץ דער גרויסער שפענדע פאר'ן „יער פיל־סודסקי" האט קאנסול מאקס קאהן אויך צוגעזאגט זיין מיטארבייט ביים אדורכפיהרען די אקציע אין לאדז פארן פילסודסקי - וואלד אין ארץ ישראל.

נייער צירקולאר בנוגע „אדראטשעניעס" פאר סטודענטען

(א) די אדמיניסטראטיווע און מיליטערישע מאכט האט בעקומען א צירקולאר פון מיניסטעריום פאר מיליטערישע ענינים בנוגע „אדראטשעניעס" פון מיליטער דינסט פאר דער שטודירענדער יוגענד. ביז איצט זענען אזעלכע אדראטשעניעס דערטיילט געווארען ביזן 23טען לעבענס־יאר און דערביי האבען זיך אויך געטראפען פאלען פון איבעררייסען דעם שטודיום נאך פאר דער גענעבענער צייט.

דער נייער צירקולאר זעהט פאר אז פערזאנען וועלכע האבען במשך פון דער בעקומענער „אדרא־טשעניע" איבערגעריסען דעם שטודיום און געני־סען ווייטער פון דער „אדראטשעניע" און גיבען נישט דערפון צו וויסען די נעהעריגע מאכט־ארגאנען וועלען צוגעצויגען ווערען צו פעראנטווארטליכקייט אויפן סמך פון ארטיקעל 101 פון דעם אוסטאוו ווע גען אלגעמיינעם מיליטער דינסט.

פערזאנען וועלכע וועלען פאר דער ארט איבער־שרייטונגען בעשטראפט ווערען וועלען פערלירען די רעכט אויף ווייטערדיגע הנחות און וועלען איינגע צויגען ווערען אין מיליטער.

סאוועטישער מארק אויף שטענדיג פערלוירען פאר דער לאדזער טעקסטיל אינדוסטריע

(אג) די לאדזער טעקסטיל - אינדוסטריע, וואס איז אין די ערשטע יאהרען פון איהר עקזיסטענץ איינגעשטעלט געווען אויף דעם אפזאץ אויף די רו־סישע מערק, איז איצט פעראינטערעסירט אין א זעהר אינטערעסאנטע עוואלוציע, וואס עס האט אין די לעצטע יאהרען אדורכגעמאכט די סאוויעטישע טעק סטיל אינדוסטריע. די קריזען וואס קענען גוט די בעדינגונגען פערזיכערן, אז אין איצטיגען מאמענ זענען די רוסישע מערק פולשטענדיג פערלוירען פאר דער לאדזער טעקסטיל - אינדוסטריע.

ביז צום סוף פון דער ערשטער פיאטילעטקא זענען די שאנסען אויף א עקספארט קיין ראטען־פער באנד געווען בעדייטענדע. איצט האט זיך די לאגע גרינדליך געענדערט. ווי בעוואוסט איז דער ציל פון דער צווייטער „פיאטילעטקא" געווען דאס אויס־בויען די „לייכטע" אינדוסטריע", בעזונדערס אבער די טעקסטיל־אינדוסטריע. לויט דעם רעגירונגס־פלאן דארפען ביז צום סוף פון קומענדיגען יאהר, שפעט־סטענס ביז צום סוף פון 1937 אויסגעבויט ווערען אין ראטען־פערבאנד 12 פאבריקען פון באנוועל־אויסארבייטונגען, 12 פאבריקען פון וואל - אויס־ארבייטונגען 18 גרויסע טריקאטאזש פאבריקען, 11 זייד פאבריקען, דערביי דארף בעטאנט ווערען, דאס אין משך פון דער דאזיגער צייט מוז די גאנצע טעק־סטיל אינדוסטריע אויטאמאטיזירט ווערען, די פלאקס אינדוסטריע דארף רעארגאניזירט ווערען, די אויס־ארבייטונג פון אנציגער און קליידער דארף פול־שטענדיג מעכאניזירט ווערען.

בכלל דארף בעטאנט ווערען, אז די גרויסע ענט־וויקלונג פון דער טעקסטיל - אינדוסטריע פון אונזער מזרח'דיגען שכן, ליגט נישט אין די אינטערעסען פון דער לאדזער טעקסטיל - אינדוסטריע. נישט נאר עס ווערט איינגאנצען געשלאסען די סאוויעטישע מערק פאר דער לאדזער אינדוסטריע, נאר עס ענט־שטעהט אויך די סכנה, אז די סאוויעטישע אינדוס־טריע זאל ווערען א שטארקער קאנקורענץ פאר דער לאדזער אינדוסטריע אויף די אייראפעאישע וועלט־מערק, בעזונדערס אין די באלטישע מלוכות.

קויפט א לאס

צו דער 1-טער קלאס אין פיינגאלד'ס גליקליכע קאלעקטור 8 שרודמיעסקא 8

וואו עס פאלען שטענדיג פיל געווינסען

I. A. FAJNGOLD

Łódź, Śródmiejska 8, tel. 108-99

אינדוסטריעלער בעשטראפט אויף פיער וואכען ארעסט

(א) ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט האט די טעג אויסגעבראכען א שטרייק אין דער פאבריק פון אייזען אויסארבייטונגען „זשעלאזאנוואזשדזש" באנ דורסקי גאס 9.

דער שטרייק האט אויסגעבראכען צוליב לוין מא טיוען.

בעת א קאנטראל וואס איז דורכגעפיהרט געווא רען אין דער פאבריק איז פעסטגעשטעלט געווארען אז אין דער פאבריק האט מען בעשעפטיגט די אר בייטער איבער'שעהן. נישט רעגולער אויסגעצאהלט די לוינען א.ד.גל. צוליב דעם האט מען דעם אינהא בער פון דער פאבריק א. בעסער און דעם לייטער פראנציישעק נישטשאר צוגעצויגען צו פעראנטווארט ליכקייט.

דער שטראף רעפעראט ביים ארבייטס אינספעק טאראט האט בעשטראפט דעם אינהאבער אויף פיער וואכען ארעסט און דעם לייטער נישטשאר צו 200 זלאטעס שטראף.

דער שטרייק דויערט ווייטער.

פייערליכע טרויער - אקאדעמיע ביי די פייערלעשער

(א) אין דעם רעפרעזענטאנץ זאל פון די היגע פייערלעשער איז פארגעקומען א פייערליכע טרויער אקאדעמיע לכבוד דעם מארשאלעק יוזעף פיל־סודסקי.

די אקאדעמיע האבען בייגעוואוינט פארשטעהער פון דער רעגירונג פון זעלבסטפערוואלטונגען, גע־זעלשאפטליכע ארגאניזאציעס, דיפלאמאטישער קאר פוס, אנטיילנעהמער פון אינסטרוקטארען קורס און א סך פערבעטענע געסט.

די עסטראדע איז דעקארירט געווען מיט א בראנזענע ביוסט פון מארשאלעק, זעהר עפעקטפול בעלויכטען. נעבען איהר איז געשטאנען אנ'עהרען־וואך פון די פייערלעשער.

דעם מאניפעסט פון מלוכה־פרעזידענט האט אי בערגעלייענט ה' ניעדזשעלסקי א. ז. װ. געלעגענהייטס־רעדע האט געהאלטען דער [illegible] וואיעוואדע ה' רעמישעווסקי.

נאך דעם מוזיקאלישען טייל אין וועלכען ס'איז געשפילט געווארען שאפענס טרויער מארש, האט די אקאדעמיע זיך פערענדיגט מיטן מארש פון דער „ערשטער בריגאדע".

אפקלאנגען פון די באנדיטען אנפאלען פון דער „בליסקאוויצע"

(א) בשעתו איז אין לאדז פערהאלטען געווארען דער מיטגליד פון די פוילישע נאציאנאל סאציאליס־טען פון דער „בליסקאוויצע", סטאניסלאוו דאמאגאלע, וועלכער האט צוזאמען מיט'ן „פיהרער" פון דער פארטיי יוזעף גראלא און אנדערע פון דעמזעלבען חדר אויסגעפיהרט א באנ־דיטען אנפאל אויף דער באהן־סטאציע אין גיעראל־טאוויץ בעת'ן אנפאל איז דערהרגעט געווארען דער אנגעשטעלטער פאוולאס.

דאמאגאלא איז געשטאנען געבטען פארן געריכט אין ריבניקי.

דאמאגאלא האט ערקלערט אז ער האט בלינד געפאלגט דעם „פיהרער" און אויסגעפיהרט וואס דער „פיהרער" האט איהם בעפוילען.

דאס געריכט האט דאמאגאלאן פערמשפט אויף 2 יאהר טורמע.

Doktór
Z. Henrykowski
ספעציאל-ארצט פאר וועגערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוואכע
וואוינט יעצט
9 טראוגוטא 9
טעל. 262-98
נעהמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אוונט.
פאר פרויען א ספעצ. ווארטע-זאל

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.
WYJEŻDŻAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

פאבאר פון יאהרגאנג 1914

(א) מארגען, שבת, דעם 15 ד. ח. דאר פען זיך שטעלען:

פאר דער קאמיסיע נומער 1, (פיעטראקאווסקא 18) מיליטער-פליכטיגע פון יאהר-גאנג 1914 וואס וואוינען אויפן שטח פון 11 פאליציי-קאמיסאר יאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף

O P R S Sz S U

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 2, די פא באר פליכטיגע פון יאהרגאנג 1914, וואס וואוי נען אויפן שטח פון 1 4 6 7 10 12 13 און 14 פאליציי קאמיסאריאטען אלע וועלכע האבען זיך צוליב וועלכע עס איז סיבות נישט געשטעלט צו דער צייט צום פאבאר.

ענדע פון שול יאהר

(א) היינט ווערט פערענדיגט דאס שול־יאהר אין די יודישע פאלקס שולען. די קינדער וועלען היינט בעקומען די צענזורקעס.

אין די פוילישע וואלען וועלען זיך די לימודים פערענדיגען מארגען שבת.

א געשיקטער אפעריסט פארן שטאטישען געריכט

(א) פארן שטאטישען געריכט איז געשטאנען פראנציישעק זאוואדזקי שוין עטליכע מאל בע־שטראפט פאר אפערעס.

דאס מאל אט זאוואדזקי פארשטעלענדיג זיך פאר אנ'אנגעשטעלטען פון דער קראקאווער קאאפעראטי ווער באנק, בעזוכט עטליכע פערזאן אין לאדז און אפגענומען ביי זיי פערשידענע אבליגאציעס כלו־מרשט אויסצוטוישען. אזוי אט ער צוגענומען ביי א געוויסער אננא זאיאנץ (וואלבארסקא 9) פאר 200 זל. אבליגאציעס; ביי העגריק מיגדאל פאר 400 זל. ביי יצחק פאזנאנסקי פאר 250 זל א.ד.גל.

פאר זיין לעצטען „גאשעראל" אט זאוואדזקי בעקומען 3 און א האלב יאהר טורמע.

אנגעפאלען אויף דער גאס.

(א) אויף זשגאוווסקא גאס איז אויף דעם אהיים געהענדען יוזעף בלאשטשיק (גורנא שליאנזקא 35) אנגעפאלען און פערוואונדעט מיט א מעסער אין א שיכורען צושטאנד א געוויסער וואיטשעך מאקאוו סקי.

מאקאווסקי איז ארעסטירט געווארען. צו בלאש־משיקען האט מען ארויסגערופען פאגאטאוויע.

איז קאלומנא
איז צו בעקומען טעגליך
— דאס —
„נייע פאלקסבלאט"
ביי זאנדמאן, טארונסקא 8
ווילע זשעלינסקי

קלאנג-קינא-טעאטער
Zachęta
זגערזשער 26
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם:
— I —
דערלויב דיך צו ליבען
אין די הויפט-ראלען:
Anna Sothern, Edmuud Lowe
— II —
„טייפון"
סענסאציאנעלע דראמע. אין דער הויפטראל
LIANA HAID
אנהייב 4 נ.מ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

וועגען א פרייער יודישער עמיגראציע קיין א"י
וועט דעפ. וועדזשוואוד אינטערפעלירן דעם קאלאניען-מיניסטער

לאנדאן, 13 (יט"א טעלעגראפיש)
דעפ. וועדזשוואוד האט געמאלדען, אז אין די נאהענטסטע טעג, וועט ער אינטערפעלירען דעם קא-לאניען-מיניסטער, צי האט ער נישט בדעה צו בע-טראכטען די פראגע וועגען ארייינלאזען אומגע-שטערט יודען קיין ארץ ישראל, עבר-הירדן און צי-פערן, ווייל די לאגע פון די יודען אין דייטשלאנד איז זעהר א טרויעריגע, נישט בעסער איז לאגע פון די יודען אין אנדערע לענדער.

טרויער - זיצונג אין לאנדאן
צוליבן טויט פון שמריהו לעווין

לאנדאן, 13 (יט"א טעלעגראפיש)
דער צ. ק. פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע האט אפגעהאלטען א טרויער-זיצונג צוליב'ן טויט פון שמריהו לעווין. רעדעס האבען געהאלטען: פרעז. נחום סאקאלאוו ד"ר חיים ווייצמאן, בערל לאקער און אנדערע.

בערל לאקער קומט קיין קראקא
צו דער קאנפערענץ פון אלג. ציוניסטען

קראקא, 13 (יט"א טעלעפאניש)
צו דער קאנפערענץ פון די אלגעמיינע ציוניס-טען קומט קיין קראקא בעריל לאקער פון לאנדאן.

פאר די פארלאמענט-וואהלען אין ענגלאנד
דער ערשטער פאליטישער אויפרוף

לאנדאן, 13 (ספ. טעל.)
לערך 30 פאליטישע פערזענליכקייטען בתוכם לאיד דזשארזש און סנאודען, האבען ארויסגעגעבען אנ'אויפרוף, אין וועלכען עס ווערט אנערקענט פאר יושרדיג די בעניאונג פון די ענטוואפנונגס- - בע-מיהונגען,

דער אויפרוף אטאקירט די אינערליכע פאליטיק פון ענגלאנד און פאדערט אויף דאס פאלק ביי די קומענדיגע פארלאמענט - וואהלען צו שטימען נאר פאר די קאנדידאטען, וועלכע וועלען שטרעבען צו בעקעמפען די ארבייטסלאזיגקייט און אויפלעבען די ווירטשאפט.

אונגארישער דעלעגאט שטימט געגען
דער פראטעסט - רעזאלוציע וועגען די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד

בריסעל, 13 (יט"א טעלעגראפיש)
אויף דער פלענאר-זיצונג פון פריינד פון דער פעלקער-ליגע, איז די דעלעגאציע געגען די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד אונטערשטיצט געווארען פון ד"ר מאסענזאן. געגען האט געשטימט בלויז דער אונגארישער פארשטעהער. ער האט זיין שטע-לונג מאטיווירט דערמיט, וואס די דייטשע דעלעגא-טען האבען פערלאזען די זיצונג. דערפאר האט מען לויט זיין מיינונג — די רעזאלוציע נישט געדארפט שטעלען צו אפשטימונג. עטליכע דעלעגאטען האבען זיך אפגעהאלטען פון שטימען.

—=—

דער מאנארכיסטישער פלעביסציט אין גריכענלאנד

אטען, 13 (ספ. טעל.)
די פרעסע איז מודיע, אז דער פלעביסציט וועגען דער מלוכה - ארדנונג — מאנארכיע אדער רעפו-בליק — אין גריכענלאנד, וועט פארקומען ענדע סעפטעמבער אדער אנהויב אקטאבער ד. י.

ד"ר שמריהו לעווין

נישטא מעהר דר. שמריהו לעווין, שנעל זיך בע-העפט צו זיינע דריי גרויסע חברים און אינטימע פריינד, זיין גרעסטער און אינטימסטער חבר און פריינד די לעצטע צעהן יאהר איז געווען חיים נחמן ביאליק, דער גרויסער דיכטער האט אין די לעצטע יאהרען זיך נישט געריהרט אהן דר. שמריהו לעווין.

ר' שמריהו, ווי ער פלעגט איהם רופען, איז גע-ווען די טרייב קראפט פון די מעהרסטע אונטערנעה-מונגען און די נסיעות פון דעם גרויסען משורר, ביאליקס טויט איז פאר דעם שוין קראנקען דר. לע-ווין געווען קאטאסטראפאל.

מיט חדשים פריהער האט ער פערלוירען איינעם פון זיינע יוגענד חברים מיט וועלכען ער האט פאר צענדליגער יאהרען צוזאמען געקעמפט פאר דעם ציוניסטישען אידעאל — לעא מאצקין און קורץ נאך ביאליקס טויט האט ער פערלוירען זיין צווייטען אמאליגען חבר — וויקטאר יאקאבזאן, זיין קראנק-הארץ האט נישט אויסגעהאלטען, די הויכע אמאל קרעפטיגע פיגור וואס איז די לעצטע יאהרען געווא-רען מעהר איינגעבויגען האט צוזאמענגעבראכען.

זיינע לייסטונגען זענען געווען פערשידענארטיג. ער האט אנגעהויבען אלס שריפטשטעלער און — אויך פערענדיגט זיין טעטיגקייט מיט זיין פען. ער האט דעם לעצטען יאהר אנגעהויבען דעם פירטען טייל פון זיינע מעמוארען. קאפיטלען פון וועלכע עס האבען זיך געדרוקט אי אין העברעאיש אי אין ענג-ליש. צי ער האט דאס ווערק פערענדיגט איז מיר נישט בעקאנט. ס'ווילט זיך האפען אז יא!

א מאן פון שטארקע סימפאטיעס און אנטיפא-טיעס ווי מ'האט געקענט ערווארטען פון אזא לעבע-דיגען טעמפעראמענט. האט ער אבער זיך בעמיהט זיין אביעקטיוו אין זיינע אפשאצונגען פון פאקטען און געשעהענישען.

א פארבען-רייך לעבען איז געווען דר. שמריהו לעווין'ס. געבוירען אין סווישלאוויץ, מינסקער גו-בערניע פון א בעל הבתישער משפחה האט ער ביז ופצעהן יאהר געלערענט אין חדר און ישיבה און דאן שטודירט אין מינסקער רעאל שול. פון דעם פא-טער וואס איז געווען א מתנגד ווי ער אליין דער-צעהלט, האט ער גענאסען דעם שכל הישר, די חריפות און די קראפט זיך צו קאנצענטרירען אויף דער מחשבה, די מוטער זיינע האט געשטאמט פון חסי-דים און האט געוועקט אין איהם א זין פאר פאנטא-זיע, לעגענדעס — פאר אגדות, אזוי האבען זיך אין איהם פעראייניגט די צוויי נטיות — הלכה און אגדה.

*

א קינד פון די השכלה יאהרען איז ער פערכאפט געווארען פון די שטרעמונגען פון יענער צייט. מפו'ס אהבת ציון די ווערק פון סמאלענסקין האבען דערוועקט אין איהם ציוניסטישע שטרעמונגען און די ציוניסטישע רעיונות האט ער מיטגענומען קיין דייטשלאנד וואו ער האט שטודירט פריהער אין קעניגס-בערג און דערנאך אין בערלין, אין בערלין אלס סטו-דענט האט ער צוזאמען מיט מאצקין'ען געגרינדעט דעם רוסישען סטודענטען פעראיין, וואס האט אין זיינער צייט געשפילט אזא גרויסע ראל אין דער ציו-ניסטישער בעוועגונג דר. וויקטאר יאקאבזאן, ווי שוין געזאגט, האט אויך געהערט צו דער דאזיגער גרופע, צו וועלכער דר. נחמן סירקין האט אויך בע-לאנגט.

די אנדערע מיטגלידער פון יענער גרופע, זיי צו לענגערע יאהר, זענען ווייצמאן און פייוועל עהרענ-פרייז, דר. מאהן און שפעטער גרינבוים. דר. שמר-יהו לעווין און לעא מאצקין זענען אבער געווען די סאמע גרינדער, געענדיגט דר. פילאזאפיע איז ר' שמריהו לעווין געפאהרען צוריק קיין רוסלאנד.. א שטורמישער, רוהלאזער גייסט, האט ער פערנומען פערשידענע אמטען, פריהער אלס קאזיאנער רב אין גראדנא דערנאך אין יעקאטערינאסלאוו, און שפע-טער ווערט ער גאר א „מטיף לאומי" אין ווילנער בית הכנסת, „טהרת הקודש". זיינע רעדעס מאכען אומעטום א קאלאסאלען איינדרוק ער רעוואלוציא-נירט די יודישע יוגענד. זיין נאמען ווערט בעקאנט איבער גאנץ רוסלאנד און זיין פאפולאריטעט וואקסט נאך מעהר דורך זיין פובליציסטישע ארבייט אין אחד העם'ס „השלוח" און אין דער יודיש-רוסישער טעג-ליכער ציטונג וואס ער גרינדעט אין ווילנא. ער פאהרט ווידער קיין בערלין וואו ער ארבייט אין דייט-טשען הילפס-פעראיין, קומט אין רוסלאנד ווידער. וואו ער ווערט אויסגעקליבען אלס מיטגליד פון דער ערשטער דומא. אבער צוזאמען מיט די אנדערע פרא-גרעסיווע דעפוטאטען שרייבט ער אונטער דעם היס-טארישען וויבארגער מאניפעסט, פאר וועלכען אלע זענען בעלוינט געווארען מיט תפיסה. ער מוז שלים ליך פערלאזען רוסלאנד.

אין דעם קאמף געגען אוגאנדא פערנעהמט ער א וויכטיגען ארט צווישען די „ניין"-זאגער, און שפע-טער פיהרט ער א אונדערבארימליכע מלחמה מיט דעם הילפס-פעראיין וואו ער איז געווען א תקיף און האט משפיע געווען אויפן פעראיין צו שטיצען דעם העברעאישען טעכניקום. אבער אז דער הילפס פער-איין וויל „פערדייטשען" דעם טעכניקום עפענט ער א מלחמה און — געווינט אין 1913 אויפן עלפטען קאנגרעס אין וויען ווערט ער א מיטגליד פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אונטער פראפ. ווארבורגס פארזיץ. די מלחמה טרעפט איהם אין אמעריקע, וואו ער האט געוואונען די יודישע מאסען פארן ציוניזם. ער בלייבט אין די פעראייניגטע שטאטען דורך דעם קריג. וואו ער פערשפרייט און פערטיפט דעם ציוניס-טישען געדאנק און ערציהט א נייעם דור ציוניסטען.

אין 1919 קומט ער קיין לאנדאן, דאס זענען גע-ווען יאהרען פון ציוניסטישען אויפשוואונג, יאה-רען פון גרויסע האפנונגען און ערווארטונגען. שמר-יהו לעווין איז בעגייסטערט און רייסט מיט זיך די בעגייסטערונג פון יעדען צוהערער, פון יעדען וואס איז מיט איהם אין נאהענטען קאנטאקט. ער פליסט מיט אינספיראציע, וואו ער געהט און וואו ער רעדט ער ווערט שפעטער שעף פונם קולטור און ערציהונגס דעפארטאמענט, וואס איז דאן געשאפען געווארען אלס איינע פון די פיל אפטיילונגען פון דער ציוניסטי-שער ארגאניזאציע, אבער זיין הויפט כוח איז אויף דער פלאטפארם; זיין הויפט - השפעה איז פון דער בימה און אז דער ק"ה ווערט געגרינדעט אין 1920 איז דר. שמריהו לעווין דער הויפט אמבאסאדאר. אמעריקע, וואס האט נישט ליב קיין צו אפטע געסט ווערט נישט מיד פון שמריהון, אמעריקע, קאנאדע, דרום-אפריקע, און גאנץ אייראפע, — אומעטום וויל מען דר. שמריהו לעווין. ער רייזט, רעדט, שרייבט, וועקט, מאהנט, מוסרט, טרייסט, און שטענדיג מיט דער זעלבער בעגייסטערונג, ער ווערט עלטער, אבער זיין טעמפעראמענט בלייבט יונג און פריש.

אפילו שאך שפילט ער מיט דער זעלבער לייד[illegible]-שאפט ווי אין די גאר יונגע יאהרען — ווי אין 1910-11 קאנגרעס.

זיין קראנקהייט

שמריהו לעווין בכלל געזונט געבוים, און [illegible]

(ווייטער זעה 20-טע זייט)

וויכטיגע ראל פון דער פרוי אין יודישען היימלאנד
(בעזוך אין ארץ-ישראל)
פון ש. ראזענפעלד

אויב דעם מאן איז לכתחילה אנגעקומען זעהר שווער זיך ארייינצופאסען אין דער ארבייט אין לאנד און זיך צוצופאסען צו די לעבענס- און ארבייטס-בעדינגונגען דארט, איז עס דער פרוי אנגעקומען נאך שווערער. דערהויפט איז עס געפאלען שווער פאר יענע חלוצות, וואס האבען זיך געוואלט דער-שלאגען א רעכט אויך אויף דער ארבייט, וואס איז, ווי מען זאגט, „פון ששת-ימי-בראשית אן", בע-שערט פאר'ן מאנסביל. ווארים אלעמאל זענען גע-ווען אזוינע פרויען, וואס האבען זיך נישט בעפרי-דיגט מיט קאכען און באקען און רוימען דאס הויז; נאר האבען געוואלט געהן נאכ'ן אקער, טעטיג זיין ביים דרעשען, מיטהאקען שטיינער און מיטבויען שאסעען, א. ד. גל. גלייך אין אלע פליכטען און גלייך אין אלע רעכט. אבער דאס האט די פרוי ערשט געדארפט אויסקעמפען. פריהער — אין קאמף מיט'ן ארבייטס-געבער, וואס האט נישט געהאט קיין צוטרוי צו פרויען-ארבייט, און שפעטער, אז עס זע-נען שוין אויפגעקומען די קבוצה-ווירטשאפטען, האט זיך דער חלוץ, דער בעל-הבית פון דער קבוצה, אויך נישט געאיילט צו אנערקענען די גלייכבערעכ-טיגונג פון דער חלוצה אויף יעדער מין ארבייט.

די חברים אין דער קבוצה, ווי די ארבייט-געבער אין די קאלאניעס, האט מען געמוזט, לויט דער „אנ-שויאונגס-מעטאדע", איבערצייגען, אז די פרוי טויג זיך צו אלע ארבייטען, אזוי גוט ווי דער מאן. צו דעם צוועק זענען געשאפען געווארען די „משקי-הפועלות" (פרויען - ווירטשאפטען), וואו אלץ ווערט געטון מיט פרויען .זענט. דער ערפאלג פון די דאזי-גע ווירטשאפטען איז געווען אזוי גרויס און אזוי בולט, אז אלע האבען געמוזט צוגעבען, אז די פרוי איז אין אלץ פונקט אזא גוטער ארבייטער ווי דער מאן. און אט די אנערקענונג האט עס געבראכט צו פולשטענדיגער פרויען-ארבייט אויפ'ן ווירטשאפט-ליכען געביט אין לאנד. און די בעוועגונג פון די ארבייטארינס צו פרייהייט און צו זעלבסטשטענדיגקייט איז פון דאן אן נאך שטארקער געווארען. דאס זאר-גען פאר די אייגענע אינטערעסען; מיט אייגענע הענט צו שאפען די נויטיגסטע לעבענס - בעדינגונ-גען פאר דער ארבייטענדיגער פרוי און מוטער ווערט אלץ מעהרער, אינטענסיווער; די פראגען, וואס זע-נען פערבונדען דערמיט ווערען אלץ קלארער און בולט'ער... ביז מען קומט צו דער איבערצייגונג, אז די פרוי אין איהרע פראבלעמען — וואס זענען, איי-גענטליך, די פראבלעמען פון דער גאנצער ארביי-טערשאפט — פאדערט א בעזונדערן „פרויען-ראט" דער פרויען-ראט (מועצת-הפועלות) איז א טייל פון דער „הסתדרות", אדער דער טייל, וואס זיין הויפט אויפגאבע איז: פרויען-פראגען און פרויען-ארבייט.

דאס איז געווען מיט צעהן יאהר פריהער. און איצט האט דער „פרויען-ראט" 25 טויזענד מיטגלי-דער, פון אלע שיכטען פון דער „הסתדרות" אין שטאט און אין דארף: די לוין-ארבייטארין די מו-טער, וואס ארבייט אין איהר הויז-ווירטשאפט, די חברה פון „קבוץ", אדער פון מושב — אלע זע-נען איצט קאנצענטרירט ארום דעם „ראט פון די ארבייטארינס", וואס האט אפטיילונגען אין די שטעט און אין די קאלאניעס. דער „פרויען-ראט" — ער איז די העכסטע אינסטאנץ פאר אלע וויכטיגע פראגען, וואס זענען נוגע די ארגאניזירטע און נאך נישט-ארגאניזירטע ארבייטארינס.

און די ארגאניזאציע, וואס דער „ארבייטארינס-ראט" נעמט ארום, הייסט די „פיאנערען-פרויען אר-גאניזאציע" פאר די חלוצות אין ארץ ישראל.

דעם אמת זאגענדיג איז די „פיאנערען-ארגאני-זאציע" נישט די ערשטע פרויען - פעראייניגונג, וואס טוט נוצליכע ארבייט פאר'ן ישוב. ווער ווייסט נישט, למשל, פון דער „הדסה" און איהר טעטי-קייט? ווער קען נישט די אייראפעאישע, ציוניסטישע פרויען-ארגאניזאציע: „וויזא"? אדער אפילו די אמעריקאנישע: „וואומענס-ליג פאר פאלעסטין".

פונדעסטוועגען איז דאך א גרויסער חילוק צווי-שען דער טעטיגקייט פון יענע 3 פרויען-ארגאניזא-ציעס און דער „פיאנערען - ארגאניזאציע". שוין אפגערעדט פון דער „הדסה", וואס טוט, דער עיקר, פילאנטראפישע, הגם זעהר און זעהר וויכטיגע אר-בייט אין ארץ ישראל, — נאר אויך די „וויזא" אפי-לו. די „וויזא" טוט ציוניסטישע ארבייט. זי האט זיך לכתחילה אינטערעסירט צו שטיצען די שטאטישע חלוצות מיט הכשרה, ווי: שניידען, נייען, קאכען, וואשען א. ד. גל., אבער שפעטער האט מען זי פער-אינטערעסירט אין די „ארבייטארינס - ווירטשאפ-טען", , וואס דינען, פאקטיש, ווי לאנדווירשאפט-ליכע הכשרה פאר חלוצות, און זי שטיצט זיי מיט א ברייטער האנט. זי האט אויך אויסגעבויט הייזער פאר די חלוצות, בעטייליגט זיך אין בודזשעט פון גע-וויסע פונקטען א. ד. גל. ענליכעס טוט אויך די אמע-ריקאנער „וואומענס-ליג". זי האט אויסגעבויט א „בית-החלוצות" (א היים) פאר ניי-אנגעקומענע מיידלעך אין חיפה, און אנ'ענליך הויז געהט מען איצט בויען אויך אין תל-אביב. נאר א דאנק דער הילף פון די צוויי פרויען-ארגאניזאציעס איז עס געלונגען אויפצוהאלטען די „ארבייטארינס - ווירט-שאפטען" אין די פערשידענע פונקטען אין ארץ ישראל. אלץ וויכטיגע ארבייט.

אבער צו דער ארבייט פון דער „פיאנערען-אר-גאניזאציע" קומט עס נישט.

דער מאנאט-זשורנאל „דבר הפועלות", וואס די ארגאניזאציע גיט ארויס, הגם ער איז געווידמעט די פרויען-פראגען בכלל און די פראגען פון דער יודי-שער פרוי אין ארץ ישראל בפרט, איז ער דאך אינ-טערעסאנט אויך פאר יעדען העברעאישען לעזער, וואס האט אינטערעס אין לעבען און אין דער אר-בייט, וואס געהט אן אין ארץ ישראל. און, דריטענס,

בענוגענט זיך נישט די פיאנערען - ארגאניזאציע מיט זאמלען געלד פון די גלות-לענדער, כדי אהין צו ברענגען גייסטיגע שפייז פאר איהרע פריינט, און אריינברענגען יודיש לעבען אין זייערע היימען.

ווארים קיין ציוניסטישע ארגאניזאציע מיינט נישט אזוי ערנסט מיט'ן כלל: „יודישקייט — פון דער אייגענער היים", ווי די „פיאנערען פרויען-אר-גאניזאציע". אזוי יודישקייט, אזוי ציוניזם, אזוי אויפדערוואכונג און אלע די שעהנע און גוטע לא-זונגען, וואס ווערען אזוי הויך פראקלאמירט אויף מיטינגען און באנקעטען און זענען אזוי גרינדליך אויסגעראט פון די היימען... די „פיאנערען-ארגאני-זאציע", זוכט עס, דורך רייד און דורך בייש[פיל], די דאזיגע לאזונגען צוריק איינצופלאנצען אין די היימען, פון וואנען מען האט זיי אזוי טיכטיג אויס-געראט...

דען קיינער בעגרייפט עס נישט אזוי גוט, ווי די יודישע פרוי, אז דער היימישער יום-טוב איז דאס וויגעלע, וואו עס ווערט אויסגעכאוועט די צוגעבונ-דענקייט פון קינד צו זיינע עלטערן צו זיין פאלק און צעמענטירט דאס יודישע הויז אויף לאנגע יאהרען, געיודישט דורך טראדיציאנעלע לעבענס-פארמען.

איצט, נאך צעהן יאהר פון איהר עקזיסטענץ, האט די „פרויען פיאנערען ארגאניזאציע" צו פער-שרייבען גרויסע געווינסען: אין אויפטוען, אין ער-פאלג, אין אנזעהן, אין מיטגלידערשאפט און אין איינפלוס סיי אין דער אלגעמיינער ארבייטער-אר-גאניזאציע: „הסתדרות", סיי אין דער פארטיי: „פועלי ציון-צעירי ציון" און סיי אין די ציוניסטי-שע פרויען-ארגאניזאציעס.

זי פערמאגט אבער אין איהרע ערפאלגען פיל מעהר —

אמת, א טרויעריג פערמעגען, א בלוטיגס. דער-פאר אבער א פולווערטינס, וואס לאזט נישט שטעלען אין איין רובריק מיט אלע אנדערע „געווינסען" און „פערמעגענס" —

איך מיין די ערפאלגען פון יונגע לעבענס.

און נישט בלויז יענע, וואס זענען אומגעקומען מחמת דעם פערגיפטעטען באדען, וואס די ערשטע פיאנערען האבען דוקא געוואלט קולטיווירען. אויך די זענען היסטארישע ווערטען, אויך אין זייער זכות פערדינט די יודישע פרוי איהר גלייכבערעכטיגונג.

אבער נישט זי מיין איך דא —

איך מיין אבער יענע יונגע לעבענס, וואס די ארבייטער-פרוי אין ארץ ישראל האט פערלוירען, בעת די בלוטיגע אראבישע איבערפאלען, אין פער-שידענע צייטען און פערשידענע ערטער.

אזוי אין תל-חי און כפר גלעדי, אזוי אין חולדה און אנדערשוואו. האנט ביי האנט געארבייט, אקסעל ביי אקסעל געקעמפט און קערפער ביי קערפער גע-פאלען אין נאציאנאלען קאמף.

אין זכות פון די ערפאלגען איהר אנערקענונג, איהר גלייכבערעכטיגונג און איהר ערפאלג. ווער וועט עס דען נישט צוגעבען?

די דעוויזען־בעגרענצונגען אין דאַנציג ברענגען שאָדען פאַר פוילען

איז זענען אַ סתירה צו די פויליש־דאַנציגער אָפּמאַכען

די דעוויזען־בעגרענצונגען, וואָס דער דאַנציגער סענאַט האָט איינגעפיהרט, וועט האָבען זעהר שלעכטע פאָלגען פאַר די פויליש־דאַנציגער בעציהונגען און אין אַ געוויסער מאָס שטעהען זיי אין אַ סתירה צו די פערפליכטענדע פויליש־דאַנציגער אָפּמאַכען. דער נעכטיגער „אי.ק.צ.“ פיהרט אויס, אַז אַזאַ לאַגע קען פון פוילען נישט טאָלערירט ווערען. די צייטונג שרייבט צווישען אַנדערען פאָלגענדעס:

דאַנציג האָט אויף אַ לייכטזיניגען און פסיכאָלאָגיש־פאַלשען אופן דעם 1־טען מאַי איבערנאַכט דעוואַלואַריזירט דעם גולדען אויף 42 פּראָצענט, וואָס די דאַנציגער בעפעלקערונג האָט אויפגענומען אַלס שריט, וואָס שטעהט אין סתירה צו די גוטע מנהגים. זי האָט פערלוירען דעם צוטרוי איהר אָנפיהרערשאַפט און האָט אָנגעהויבען צו רעאַגירען אויף די געשעהענישען אַזוי, ווי זי האָט רעאַגירט בעת די צייטען פון דער אינפלאַציע. שוין אין אַ חודש נאָך דער וואַלוטע־אָפּעראַציע האָט זיך אַרויסגעוויזען די נויטווענדיגקייט צו שליסען די בענק און בערזע און עס איז פאַראַליזירט געוואָרען יעדע האַנדעלס־בעוועגונג.

די טעג איז ווידער אין דאַנציג פערעפענטליכט געוואָרען אַ צוואַנגס־דעוויזען־ווירטשאַפט. אַ אַבסורד, וואָס האָט געשיינט צו זיין אונמעגליך, איז געוואָרען אַ פאַקט. אַ פאָרט־שטאָט, וואָס לעבט נאָר פון אינטערנאַציאָנאַלען האַנדעל, האָט איינגעפיהרט אַ דעוויזען־און וואַלוטע־בעגרענצונג אין די ראַהמען פון אַ דעוויזען־צענטראַלע. דאָס איז אַ פּאָליטיק פון זעלבסטמאָרד, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר דעם שטאַרקסטען קלאַפּ וואָס דער דאַנציגער פאָרט האָט ווען עס איז אַמאָל בעקומען. דאַנציג טוט נאָך די „גוטע“ דייטשע מוסטערן, נישט אָפּגעבענדיג זיך אַ דין וחשבון, אַז די דאָזיגע מוסטערן פיהרען צו אַ קאַטאַסטראָפע.

דעוויזען־בעגרענצונגען אין דייטשלאַנד, דאָס זענען נישט נאָר בעגרענצונגען אין אַ גרויסען אינטערנאַציאָנאַלען פאָרט, נאָר אויך דעוויזען־בעגרענצונגען אין אַ קליין לאַנד, וואָס זיין בעפעלקערונג שטייגט נישט איבער די צאָהל איינוואוינער פון אַ מיטעלער פּראָווינץ־שטאָט אין אייראָפּאַ. צי וועט זיך אַזאַ קליינע ווירטשאַפט, וואָס שליסט זיך איין דורך דעוויזען־בעגרענצונגען, נישט דערשטיקט ווערען אונטער דעם דרוק, וואָס האַמעוועט די אומזאַצען און די נאָרמאַלע לעבענס־פונקציעס.

אָבער צי איז בכלל אין דאַנציג מעגליך אַ צוואַנגס־דעוויזען ווירטשאַפט? צי איז דאָס אויספיהרבאַר? אונז אין פוילען אינטערעסירט אַ וויכטיגע פראַגע. צי האָט דאַנציג געהאַט אַ רעכט איינצופיהרען דעוויזען־בעגרענצונגען בנוגע דעם זלאָטעס? צי האָט זי געהאַט אַ רעכט צו בעגרענצען דעם אומזאַץ מיט פוילישער וואַלוטע אין דער קאָמוניקאַציע־בעוועגונג מיט סחורות אָדער טוריסטען? און וואָס פאַראַ ווייטערדיגע קאָנסעקווענצען וועלען ענטשטעהען, אויב די דעוויזען־בעגרענצונגען אין די פויליש־דאַנציגער בעציהונגען זאָלען ווייטער אויפגעהאַלטען ווערען?

אין די פויליש־דאַנציגער אָפּמאַכען איז פאַרזיכערט סיי דאָס פרייע בענוצען זיך מיט דער פוילישער וואַלוטע, ווי אויך מיט דער פוילישער שפּראַך, אויפ'ן דאַנציגער געביט ווי אויך אויפ'ן געביט פון אַלע דאַנציגער קאָמוניקאַציע־ און פאָרט־איינריכטונגען. דאָס בעגרענצען פון בענוצען זיך מיט דער פוילישער וואַלוטע שטעהט דעריבער אין אַ סתירה צו יורידישען צושטאַנד.

עס שטעהט אויך אין אַ סתירה מיט דער פאַקטישער פויליש - דאַנציגער צאָל - איינהייט. דאַנציג בילדעט מיט פוילען אַ געמיינזאַם צאָל־געביט. צווישען פוילען און דאַנציג קען דעריבער נישט אַוועקגעשטעלט ווערען קיין שום וואַנד פון צאָל־בעגרענצונגען. די איצטיגע דעוויזען־בעגרענצונגען זענען אַ פאַקטישער דורכבראָך אין דאָזיגען פּרינציפּ. דאַנציג וואָס אַן'אמת, שטעלט נישט אויף קיין מויער פון צאָל־בעגרענצונגען, זי שטעלט אָבער אויף אַ מויער פון דעוויזען־בעגרענצונגען. דאָרט, וואו עס עקזיסטירען דעוויזען־בעגרענצונגען, דאָרט וועט דער אַריינפיהר, ווען ער זאָל אַפילו זיין פולשטענדיג פריי פון צאָל, זיין אַ רעגלאַמענטירטער אַריינפיהר, וואָס איז פולשטענדיג אָפּהענגיג פון די ערלויבענישען פון דער דעוויזען־מאַכט.

אין לענדער, וואו עס עקזיסטירען דעוויזען־בעגרענצונגען רעגולירען דעם אויסלענדישען האַנדעל נישט די צאָל־טאַריפען, אָדער האַנדעלס־אָפּמאַכען, נאָר אויסשליסליך די דעוויזען־צוטיילונג. ווייל וואָס האָט מען פון דער ערלויבניש אַריינצופיהרען, אויב מען בעקומט נישט שפּעטער בעצאָהלט פאַר דער עקספּאָרטירטער סחורה? אין אַזאַ לאַגע געפינט זיך למשל, פוילען אין דעם האַנדעלס־אומזאַץ מיט דייטשלאַנד. מיר ליפערען קיין דייטשלאַנד אין די ראַהמען פון פויליש־דייטשען קאָנטינגענטען־אָפּמאַך, מיר בעקומען אָבער דערפאַר נישט בעצאָהלט.

די מויער פון דעוויזען־בעגרענצונגען, וואָס דאַנציג האָט איצט אויפגעשטעלט, אויב זי זאָל ווייטער אויפגעהאַלטען ווערען אַלס אַ שטענדיגע אינסטיטוציע, וואָלט דאָס בעדייט, אַז דאַנציג איז אַרויסגעטרעטען פון דער פויליש־דאַנציגער צאָל־געמיינזאַמקייט.

דאַנציג וואָלט זיך אַלזאָ געפינען מחוץ דער ספערע פון פוילישען האַנדעל און די פויליש־דאַנציגער אומזאַצען וואָלטען רעגולירט געוואָרען אויפ'ן יסוד פון אַרביטראַרע בעשלוסען פון דער וואַלוטע־מאַכט.

דער שריט פון 1־טען מאַי, דורך וועלכען דאַנציג איז צוגעטרעטען צום פוילישען וואַלוטע־סיסטעם, אויסגלייכענדיג דעם ווערט פון גולדען מיט דעם זלאָטע, וואָלט איצט צו נישט געמאַכט געוואָרען דורכ'ן צוריקטרעטען אויף עטליכע צעהנדליג שריט צוריק. די נייע לאַגע, וואָס איז איצט געשאַפען געוואָרען אין דאַנציג איז אויף אַ לאַנגער צייט נישט אויפצוהאַלטען. דאָס וואָלט געווען אַן'ערנסטער קלאַפּ פאַר'ן פוילישען האַנדעל, וועלכער האָט שוין אין דער לעצטער צייט געליטען אין דאַנציג גרויסע היזקות — און נישט נאָר וואַלוטע־היזקות.

מען דאַרף נאָך נעהמען אין אַכט, אַז צו די היזקות צוליב דער רעכטליכער דעוואַלואַציע פון גולדען, וועלען איצט נאָך צוקומען היזקות צוליב דער פערקלענערונג פון ווערט פון גולדען, פאַר ביי אַ רעזשים פון שאַרפע דעוויזען־בעגרענצונגען פערלירט דער גולדען זיין ווערט. אַ גולדען, פאַר וועלכען מ'וועט אין אויסלענדישען פערקעהר נישט בעקומען קיין גלייכווערטיגען פאַריטעט, מוז פערלירען פון זיין ווערט. דעוויזען־בעגרענצונגען איז לייכט איינצופיהרען. עס איז זיי אָבער שווער שפּעטער צו ליקווידירען. עס איז נישט געווען דער פאַל, אַז אַ לאַנד זאָל אַרויס פון דעוויזען־בעגרענצונגען אָהן אַ דעוואַלואַריזירטער וואַלוטע. מיט אַן'אונבעריהרטען פאַריטעט קען מען נישט אַרויס פון דעוויזען־בעגרענצונגען. אָבער אין די דאַנציגער בעגרענצונגען שטעלט אויך, די דאָזיגע עווענטואַליטעט פאַר דראָהענדע קאָמפּליקאַציעס און פאַר פוילען וואָלט דאָס געבראַכט בעדייטענדע שאָדענס.

דאָס קליינע דאַנציג ווערט אַן'ערנסט ווירטשאַפטליך פּראָבלעם פאַר פוילען, אויף וועלכען די רעגירונג דאַרף אָהן שום ספק ווענדען די אויפמערקזאַמקייט.

פאַרשטעהער פון אַלע בעוואַפנונגס־קאָנצערנען געפינען זיך אין אדיס אבעבא

ווי אַזוי אַביסיניען ווערט פערזאָרגט מיט געוועהר

אַ מיטאַרבייטער פון אַ פראַנצויזישער צייטונג האָט געהאַט אַ געשפרעך מיט דעם הויפּט־ליפעראַנט פון געוועהר פאַר אַביסיניען. דאָס איז אַ געוויסער אַ'דאַגעל, אָפיציעל אַ דירעקטאָר פון אַ גראַמאָפאָן־פאַבריק, פאַקטיש אָבער אַ פאָרשטעהער פון אַ גרויסען אַמעריקאַנישען טרעסט, אין וועלכען עס זענען בעטייליגט אויך ראָקפעלער און באַזילי זאַכאַראָוו.

דאָס געשפרעך איז אַרויף אויף אַביסיניען און אַ'דאַגעל האָט ערקלעהרט, אַז אייגענטליך איז ער אָפיציעל נישט בעטייליגט אין דעם האַנדעל מיט אַביסיניען. אין דער אַביסינישער באַנק איז נישט פאַראַן קיין קאָנטאָ אויף איינע פון זיינע נעמען (ער האָט 5 אויסלענדישע פּעסער נישט געפעלשטע, אויף פערשידענע נעמען). עס איז נאָר דאָרט פאַראַן אַ קאָנטאָ אויפן נאָמען ניזעפּע טאַלאַטאַ, אַ איטאַליענער. ער איז אַן'איטאַליענער און דעריבער טאַקע טרעפט ער אַן אויף וועניגער שוועריגקייטען. אַז אין דעם געשעפט איז נישט פאַראַן קיין סענטימענטען און נאַציאָנאַליזמען דאָס איז אַ בעקאַנטע זאַך.

דער מיטאַרבייטער פון דער צייטונג האָט איהם דאַן געפרעגט, צי דאָס געשעפט מיט אַביסיניען לוינט זיך, ווייל מען שמועסט, אַז דער קעניג סעלאַסיע האָט נישט קיין געלד. אַ'דאַגעל האָט דערויף געענטפערט:

„אויף האַרמאַטען און מאַשינען־געוועהר איז שטענדיג פאַראַן געלד. אַ חוץ דעם איז אויך נישט אַזוי געפעהרליך מיט דעם מאַנגעל אין געלד, די אַביסינישע באַנק איז געגרינדעט געוואָרען מיט דער הילף פון עגיפּטישען קאַפּיטאַל. אָבער איצט איז דער עגיפּטישער קאַפּיטאַל פערטרעטען געוואָרען פולשטענדיג דורך דעם אַביסינישען און די הויפּט־אַקציאָנערען פון דער אַביסינישער באַנק זענען איצט אַ שוועסטערן־זוהן פון אַביסינישען קעניג, פירשט לידזש אַראַיאַ אַר באַד, ווי אויך דער אַביסינישער אינדוסטריעלער סומיאָקאַ, וועלכער וואוינט אין טאָקיאָ און אונטער וועלכען עס שטעהען ווידער די יאַפּאַנישע בענק, וואָס האָבען בשעתו פינאַנסירט די יאַפּאַנישע קאָנצעסיעס אין אַביסיניען. די דאָזיגע מענשען ווייסען, אַז אין אַ איטאַליענישן אַביסיניען וואָלטען זיי ווייטער נישט געקענט פּראָדוצירען זייד, און דעריבער זענען זיי נישט קאַרג. אויב אַביסיניען קויפט געוועהר דעקט די טשעקען יאַפּאַן. דאָס איז די פּשוט'סטע און נאַטירליכסטע געשיכטע.

און דאָס געשעפט געהט גוט. די אַביסינישע אַרמעע צוזאַמען מיט די רעזערווען בעטרעפט איצט 300 טויזענד מאַן. מיט דריי יאָהר צוריק האָט די אַרמעע געהאַט ביקסען פון פערעלטערטען סיסטעם, עטליכע באַרג־האַרמאַטען און צעהן אַלטע עראָפּלאַנען פון אַמעריקאַ. זייט דאַן האָט זיך אַ סך געענדערט, און די דאָזיגע מענשען צאָהלען, אַז ביקס קאָסט 30 פונט, מיט צוויי יאָהר צוריק האָבען זיי געצאָהלט 50 פונט. איצט איז אָבער אַ גרויסע קאָנקורענץ. אין אדיס אבעבא זענען איצט פאַראַן אַגענטען פון אַלע בעוואָפנונגס־קאָנצערנען פון דער גאַנצער וועלט.

די יאַפּאַנישע געוועהר־ליפערונגען זענען מינימאַלע און זיי זענען אַ קליינע קאָנקורענץ דאַרגעגען מאַכען אָן שוועריגקייטען די דייטשען, וועמענס אַגענטען באַסעוויץ און טעפּפענס פערקויפען אונטער וועלכע עס איז פערנונפטיגע פּרייזען. אין אָנהויב האָבען זיי געמאַכט גוטע געשעפטען ווייל דעם נעגוס הויף־אַפּטייקער וואַלטער צאַהן איז אַ דייטש. און ער האָט זיי געשטיצט. אָבער איצט קומען זיי שוין נישט אין בעטראַכט אַלס קאָנקורענטען ווייל די אַביסינער זענען נישט אַזעלכע נאַראָנים נישט צו זעהען, אַז די דייטשען ווילען זיי פאַר גוט געלד אייבשליידערען אַלטע טאַנדייט־סחורה.

אַביסיניען האָט איצט דאָס מאָדערנסטע געוועהר, גאַזען, טאַנקס, אייראָפּלאַנען און באַקטעריען.

דאָס געשפרעך איז דאַן איבערגעגאַנגען אויף דער פראַגע פון טראַנספּאָרט. צי עס זענען נישט פערהאַן קיין שוועריגקייטען, ווייל די איטאַליענער היטען דאָך געוויס אַלע וועגען.

ווי אַ'דאַגעל האַלט, געהען איצט נישט די טראַנספּאָרטען דורך דעם פראַנצויזישען פאָרט דזשיבוטי, ווייל די פראַנצויזען היטען אָפּ אַ שטרענגע נייטראַליטעט. אַלע געוועהר־טראַנספּאָרטען געהען קיין דזשידי אָדער מאַנסקאַטו (דער איצטיגער פאָרט פון דער אַראַבישער מלוכה אַמאַן). דאָרט האָבען די אייראָפּעער קיין שום דעה נישט און טאַלאַטאַ נעמט דאָרט אָן די סחורה. פון דאָרט ווערט זי אויף קליינע שיפלעך געשיקט קיין טאַדזשורי, וואָס געפינט זיך פאָרמעל אונטער דעם פראַנצויזישען פּראָטעקטאָראַט, אָבער דער סולטאַן אין די פראַנצויזישע רעכט זענען דאָרט בעגרעניצט. אין טאַדזשורי ווערען די טראַנספּאָרטען אויפגעלאָדענט אויף קעמלען און גאַנצע קאַראַוואַנען ווערען אָפּגעשיקט דירעקט קיין אַביסיניען. דאָס איז אַפילו אַ קאָמפּליצירטער און לאַנגער וועג, אָבער דערפאַר אַ זיכערער.

אַ חוץ דעם ווערען זעהר ווערטפולע טראַנספּאָרטען גוט מאַסקירט. אַזוי למשל, האָט טאַלאַנטאַ לעצטענס אימפּאָרטירט אַ גרעסערען טראַנספּאָרט הידראַוּלישע פּרעסען, אין דער ווירקליכקייט איז עס אָבער געווען גוט־פערמאַסקירטע האַרמאַטען פון גאַטליעג־סיסטעם. אַן'אַנדערער טראַנספּאָרט פון מאַשינען־געוועהר איז רוהיג געשוואומען איבער'ן ים בעהאַלטען אין רעהרען פון פיס־האַרמאָניעס.

צום סוף האָט נאָך אַ'דאַגעל צוגעגעבען, אַז ער גלויבט נישט, דאָס עס וועט קומען צו אַ קריג. אַביסיניען איז נאָך נישט איינגאַנצען צוגעגרייט אָבער יעדענפאַלס אויף אַזוי פיל שוין, אַז פאַר רוים וועט עס, ווען עס זאָל קומען צו אַ מלחמה, נישט זיין קיין שפּאַצירגאַנג. די איטאַליענער וועלען זיך בעמיהען צו דערגרייכען אַ מעגליך גינסטיגען קאָמפּראָמיס. ווי עס זאָל נישט זיין — האָט אַ'דאַגעל געענדיגט — מיין געשעפט וועט דערפון נישט ליידען

דאס ענגלישע קעניגליכע פאר

אין יודישען קוואַרטאַל אין לאַנדאָן

אין פּראָגראַם פון די יובילי פייערליכקייטען אין לאָנדאָן לכבוד דער 25 יעהריגער הערשאַפט פון קעניג געאָרג, איז אויך אַריין דער בעזוך פון קעניגליכען פּאָר אין דער איסטענד, וועלכע איז בעוואוינט הויפּטזעכליך פון דער קליין־בורזשואַזער יודישער בעפעלקערונג, דער פּראָצענט פון ענגלישע יודען, וואָס וואוינט אין יענער געגענד איז זעהר קליין. הויפּטזעכליך וואוינען דאָרט די אימיגרירטע מזרח־יודען, וועלכע האָבען ביי די דייטשען, נאָך פאַר היטלער'ס קומען צו דער מאַכט, אַרויסגערופען אַזאַ שנאה, און וועלכע די אַנטיסעמיטישע פּרעסע פלעגט שטעמפּלען אַלס „בלוטזויגער און שפּעקולאַנטען“.

ווייטשעפּעל איז כמעט אויסשליסליך בעוואוינט פון די מזרח־יודען, וואָס זענען אַזוי פערהאַסט ביי די דייטשע אַנטיסעמיטען, אָבער אין דער ענגלישער עפענטליכקייט הערט מען גאָרנישט וועגען דעם, אַז דער פּראָצענט פון דונקעלע עלעמענטען זאָל אין ווייטשעפּעל זיין גרעסער, ווי אין אַנדערע פּראָלעטאַרישע שטאָט־טיילען. זיי זענען אויך נישט קיין קאָמוניסטען און לויט דער מיינונג פון דער גאַנצער ענגלישער פּרעסע אָהן אויסנאַהם פון ריכטונג, האָט דער לעצטער בעזוך פון ענגלישען קעניגליכען פּאָר אין ווייטשעפּעל בעוויזען, אַז זיי זענען נאָר גוטע מאָנאַרכיסטען. די אויפשריפטען אויף די טראַנספּאַראַנטען, פּעהנער, קאָלאָנעס א. אז. וו. בעת דעם אַדורכפאָהר פון קעניג, האָבען אָפּטמאָל געטראָגען אַ ריהרענדען כאַראַקטער. „מיר זענען אָרים, אָבער לאָיאַל“, איז געווען אַ אויפשריפט אויף איין אָרט. אויף אַ צווייט אָרט איז געווען: „וועניג, אָבער פון האַרצען“. אויף אַ רויטע פאָהן האָט זיך ווידער געפונען אַזאַ אויפשריפט: „נידער מיט'ן קאַפּיטאַליזם, עס זאָל לעבען דער קעניג“. די אויפשריפטען זענען אויך געווען אין יודיש און העברעאיש.

דער קעניג און קעניגין זענען פון בוקינגהעם פּאַלאַץ ביז ווייטשעפּעל געפאָהרען אין אַ אויטאָ. דאָרט האָבען זיי זיך איבערזעצט אין אַ אָפענער קאַרעטע געשפּאַנט אין 4 פערד, אַרויסגעהענדיג פון אויטאָ האָט דער קעניג בעמערקט אויף דער אַנדערער זייט גאַס אַ קריפּעל, וואָס איז אונבעוועגליך געלעגען אויף אַ וועגעלע. די קעניגין האָט עפּעס איינגערוימט דעם קעניג אויפ'ן אויער און ביידע זענען דאַן צו אַלעמענס פערוואונדערונג אַריבערגעגאַנגען אויף דער אַנדערער זייט. דער קעניג איז צוגעגאַנגען צום קריפּעל, אַ געוועזענער עדוואַרד קניפּס, וואָס האָט זיך מיט 25 יאָהר צוריק דעם חוט השדרה צובראָכען און זייט דעמאָלט קען ער זיך נישט בעוועגען. דער קעניג האָט זיך געווענדעט צו קניפּס מיט דער פראַגע: צי ער האָט שמערצען, דערויף האָט קניפּס געענטפערט, אַז ער איז פולשטענדיג גליקליך, ער האָט נישט קיין שמערצען. עס איז נאָר שלעכט דאָס, וואָס איך קען נישט אַרבייטען, בעת דער קעניג האָט אַזוי פיל ענינים צו ערלעדיגען.

דער וויזיט פון קעניג אין ווייטשעפּעל גיט די געלעגענהייט צו בעריהרען די פראַגע אויב עס עקזיסטירט אין ענגלאַנד אַ יודיש פּראָבלעם. עס אונטערליגט נישט קיין ספק אַז צוליב די געשעהענישען אין דייטשלאַנד, איז די טעמע „יוד“ געוואָרען אַ ענין פון דיסקוסיע. אין דער פּרעסע בעמערקט מען דאָס נישט, ווייל אין ענגלאַנד איז נישט פאַרהאַן קיין אַנטיסעמיטישע צייטונג. אַ געוויסע צייט האָט מען געמיינט, אַז די „מאָרנינג פּאָסט“ טראָגט אַריין אַ אַנטיסעמיטישע נאָטע, אָבער דאָס האָט זיך ווייטער נישט ענטוויקעלט און מערקווירדיג, אַז עס איז איינגאַנצען פערשוואונדען דווקא אין דער צייט ווען דער אַנטיסעמיטיזם איז אין דייטשלאַנד דערהויבען געוואָרען צו אַ מלוכה־פּרינציפּ.

אויף די בעריהמטע מיטינגען אין הייד־פּאַרק איז די יודישע פראַגע אָפט אַ טעמע פון דעבאַטען, דער טיפּיש ענגלישער כאַראַקטער שטריך בעשטעהט אין דעם, וואָס די אַנטיסעמיטישע רעדנער טרעטען דאָ אַרויס צוזאַמען מיט די ציוניסטישע, אַזוי אַז מען קען אויסהערען איינע נאָך דער אַנדערער ביידע מיינונגען. אויסערליך לעבען די רעדנער זעהר גוט צווישען זיך און דער זיגער בלייבט שטענדיג דער, וואָס בעזיצט מעהר הומאָר. די דיסקוסיעס טראָגען אַן'אונשולדיגען כאַראַקטער און מען קען זיי בשום אופן נישט פערגלייכען מיט עהנליכע רעדעס אַפילו אין דייטשלאַנד פון פאַר היטלערן. קיינמאָל רופען זיי נישט אַרויס קיין אויסבּרוך פון שנאה, פּעראַכטונג און שוין נישט צו רעדען וועגען אַן'אויפפאָדערונג צו געוואַלד־טאַטען.

די פאַשיסטישע בעוועגונג, וואָס גרופּירט זיך אַרום סער אָסוואַלד מאָסלעי ווערט בעטראַכט פאַר אַנטיסעמיטיש. אָבער אויך דאָ שפּילט די אַנטיסעמיטישע נאָטע נאָר אַ צווייטראַנגיגען כאַראַקטער. בעת מאָסלעי'ס לעצטע גרויסע רעדע וואָס האָט געדויערט כמעט צוויי שעה, זענען די ווערטער „דער יודישער פינאַנץ קאַפּיטאַל“ נאָר איינמאָל בענוצט געוואָרען. וואָס שייך וועגען ראַסען אַנטיסעמיטיזם קען בכלל נישט זיין קיין רייד, ווייל די קינדער פון פיהרער פון די ענגלישע פאַשיסטען זענען לויטן שטאַנדפּונקט פון נאַציאָנאַל - סאָציאַליזם אויב נישט קיין גאַנצע יודען, יעדענפאַלס האַלבע יודען. מאָסלעי'ס געשטאָרבענע פרוי איז נעמליך געווען די טאָכטער פון דעם בעקאַנטען ענגלישען פּאָליטיקער קערזאָן און דער יודישער מיליאָנערשע לייטער.

ראמזיי מאקדאנאלד

צו דער רעקאנסטרוקציע פון ענגלישען קאבינעט

פון ישעיה אוגער

דזשעמס ראמזיי מאקדאנאלד, אומגעפעהר זעקס יאהר ענגלישער פרעמיער, האט איצט ענדליך פערלאזען זיין אמט. ענדליך, זאגען מיר: ווארום עס זענען פערהאן א סך, א סך מענשען אין דער וועלט און אממעהרסטען אפשר אין ענגלאנד, וואס האלטען, אז ער איז צו לאנג געזעסען אויפן בענקעל, אז ס'איז שוין לאנג צייט געווען ער זאל געהען. מיט יעדען יאהר איז אלץ מעהר געוואקסען די צאהל אומצופרידענע מיט זיין פאליטיק.

און איצט ענדליך האבען זיי זיך דערווארט: ער איז אוועקגעגאנגען. לויט מענשליכער בערעכנונג וועט ער זיך נישט מעהר אומקעהרען אויף דעם דאזיגען פאסטען פון א פעראנטווארטליכען פיהרער פון דער ענגלישער פאליטיק. פונקט ווי ער וועט זיך אויך נישט אומקעהרען צוריק צו דער סאציאליסטישער פארטיי, וועלכע האט איהם ארויסגעשטויסען פון איהרע רייהען אלס „פערראטער".

ער איז אלזא אוועק אויף שטענדיג, דארף מען רעכנען — און קיינער וועט דאס נישט בעדויערן. קיין איין מענש וועט נישט פערגיסען קיין טרעהר דערוועגען, וועט נישט בעוויינען די דאזיגע „אבדה". און וועניגער פון אלעמען האבען מיר יודען א גרונד צו בעדויערן זיין אוועקגעהען, נעהמענדיג אין בעטראכט זיין אומבעשטימטע, וואקלדיגע, כמעט נעגאטיווע שטעלונג צו דער יודישער אויפבוי־ארבייט אין א"י און די שווערע נסיונות, וואס דער ישוב האט א דאנק זיין צוויידייטיגער האלטונג אדורכגעמאכט אונטער זיין רעגירונג.

מאקדאנאלד האט אנגעהויבען זיין פאליטישע קאריערע אלס סאציאליסט. ער איז געווען דער ליידער פון דער לייבאר־פארטיי, בעת ער האט איבערגענומען די מאכט און איז געווארען שעף פון דער רעגירונג. אין קאבינעט און אין פארלאמענט האט ער אלזא פארגעשטעלט מיט זיך די פערקערפערונג פון סאציאליסטישען און דעמאקראטישען געדאנק, האט ער סימבאליזירט דעם נצחון פון דער סאציאליסטישער וועלט־אנשויאונג איבערן קאנסערוואטיזם אין ענגלישען מלוכה־לעבען. אבער אין די 6 יאהר פון זיין צווייטער מיניסטער - פרעזידענטשאפט האט ער אדורכגעמאכט א מערקווירדיגע גייסטיגע מעטאמארפאזע, אדער „עוואלוציע", ווי זיינע אנהענגער זאגען: צוויי יאהר נאכאנאנד, פון 1929 ביז 1931, איז ער נאך א תורה־געטרייער סאציאליסט און איז מיט זיין סאציאליסטישען געוויסען פאלקאמען אין ארדנונג. דאן קומט מיט אמאל דער איבערברוך. אין א געוויסען, פארן לאנד קריטישען מאמענט שטעלט זיך מאקדאנאלד אן דער שפיץ פון א „נאציאנאלער רעגירונג", אין וועלכער עס זיצען אויסשליסליך רעפרעזענטאנטען פון דער קאנסערוואטיווער און ליבעראלער בורזשואזיע, פון דער הויך פינאנץ און שווער־אינדוסטרי. ער זאגט אדיע זיין סאציאליסטישען אידעאל, על כל פנים דעם סאציאליסטישען פראגראם, און דערנעהנטערט זיך אלץ מעהר צו דער אידעען־וועלט פון קאנסערוואטיווען לאגער.

און דער רעזולטאט איז: ער בלייבט הענגען אין דער לופטען, נישט אהין, נישט אהער. זיין פארטיי טרייסלט זיך אפ פון איהם, זי שליסט איהם אויס פון איהרע רייהען. צו קיין אנדער לאגער קען ער נאטירליך נישט צושטעהען. זיינע קאבינעט־קאלעגען לעגען גערן ארויף אויף איהם די גאנצע משא פון די פערוויקעלטע און שווערע רעגירונגס־געשעפטען, זיי העלפען איהם אויך טראגען די דאזיגע לאסט, ארבייטען צוזאמען מיט איהם פרידליך און הארמאניש פאר „די געמיינזאמע אינטערעסען" ווי חברים פון איין פארטיי, אבער אין תוך גענומען איז ער פאר זיי א פרעמדער — פרעמד לויט זיין גייסט, זיין וועלט־אנשויאונג, לויט זיין גאנצען מהות. אזוי פערלירט ער אלץ מעהר דעם באדען אונטער די פיס.

דריי יאהר רעגירט ער, בעהאלטענדיג פאר דער וועלט די אינערליכע צוריסענקייט, דאס גראנגעל מיטען געוויסען, דריי יאהר זיצט ער נאך אויפן בענקעל פון ערשטען מיניסטער, פיהרט אויס גערן אלערליי דיפלאמאטישע שליחות'ן און נסיעות, אפי' צו זיין ווייטער פון לאנדאן, פיהלט זיך אויסגעצייכענט אויף אינטערנאציאנאלע קאנפערענצען, אבער זעהר שלעכט אין פארלאמענט, וואו ער קען נישט אויסמיידען די „איראנישע בליקען" און די קריטיק פון זיינע געוועזענע חברים - לייבאריסטען — ביז ענדליך די נאר וואס פארגענומענע רעקאנסטרוקציע פון קאבינעט בעפרייט איהם פון דער אומאנגענעהמער און פאלשער סיטואציע, אין וועלכער ער, דער געוועזענער סאציאליסט, האט זיך געפונען אין די לעצטע פאר יאהר.

און אזוי געהט ער איצט אוועק, אבער — אנ'איינזאמער, איזאלירט און פערלאזען פון זיין פארטיי, כמעט ווי אין א חרם אריינגעלעגט, און אויך ביי אנדערע פארטייען און פאלקס־שיכטען נישט זעהר פאפולער.

דאס איז נאטירליך א טראגעדיע. אבער א טראגעדיע, וואס רופט נישט ארוים קיין מיטגעפיהל. אין ענגלאנד — א חוץ אין די לייבאריסטען־קרייזען, פערשטעהט זיך, — קוקט מען אפילו אנדערש אויף אזעלכע זאכען. דארט איז די פאליטיק פון קאמפראמיסען — די גרעסטע פאליטישע חכמה. דארט בעטראכט מען מאקדאנאלדס „פאליטישע טראנספארמאציע" פאר א פאטריאטישע טאט, וועלכע איז דיקטירט געווארען דורך דער נויטווענדיגקייט פון מאמענט, פאליטישע איבערצייגונגען, אפילו פארטיי אידעאלאגיעס זענען נישט קיין רעליגיעזע דאגמעס — מען מעג זיי אלזא בייטען, „לויט בעדארף", איבערהויפט ווען די אינטערעסען פון דער נאציע פאדערן עס. דאס איז דער ענגלישער שטאנדפונקט.

די גרויסע וועלט אבער, די נישט־ענגלישע, קוקט אנדערש אויף א מענשען, וואס בייט זיינע איבערצייגונגען. יעדענפאלס קיין גרויס צוטרוי און סימפאטיע געניסט ער נישט, בעזונדערס ווען דער דאזיגער „אפטרינניגער" איז געווען א סאציאליסט...

* * *

מיר יודען האבען נישט קיין קליינע פרעטענזיעס צו ענגלאנדס געוועזענעם פרעמיער. אט דער דאזיגער געוועזענער סאציאליסט האט אונז בעהאנדעלט ערגער און מיט וועניגער יושר ווי ענגלאנדס קאנסערוואטיווע מלוכה־מענער, ער האט דורך זיינע נאהענטע מיטארבייטער, די פאספילדס עט קאמפ., געלאזט פערשפרייטען אין דער וועלט א פאלשע מיינונג וועגען דעם יודישען אויפבוי־ווערק אין א"י. זיי האבען אונז געמאכט א נאמען שיער נישט פון רויבער, וואס פערכאפען ביי די אראבער זייער ערד און מאכען זיי פאר לאנדלאזע פראלעטאריער.

די דאזיגע האלטונג מאקדאנאלדס לגבי דער יודישער אויפבוי־ארבייט אין א"י האט איהם קיין רוהם און כבוד נישט פערשאפט. ווי זאגט אלבערט איינשטיין? — „די לאגע פון דעם צוזייהטען און צושפרייטען יודישען פאלק איז דער בעסטער באראמעטער פארן מאראלישען מצב פון דער פאליטישער וועלט. וואס פאר א אינדעקס פון פאליטישער מאראל און פון רעספעקט פאר יושר און גערעכטיגקייט קען דען זיין א מעהר זיכערער ווי די שטעלונג פון דעם אדער יענעם פאלק אדער רעגירונג צו דער יודישער מינדערהייט".

אט דאס ווארט קען מען אויך אויף איינצעלנע מלוכה־מענער און אויך אויף מאקדאנאלדען אנווענדען. אז ער איז א דעמאקראט, א ליבעראלער, פרייהייט־ליבענדער ענגלענדער, א מענש, וואס וויסט נישט פון קיין רעליגיעזע און נאציאנאלע פאראורטיילען — אין דעם איז קיין ספק נישטא. און דאך קען מען נישט האלטען דעם „אינדעקס" פון זיין „פאליטישער מאראל" פאר זעהר הויך, ווען מען דערמאהנט זיך, אין וועמעס הענד ער האט איבערגעגעבען דעם גורל פון דער יודיש־נאציאנאלער היים און די לעזונג פון דעם היסטארישען פראבלעם, וואס ענגלאנד האט גענומען אויף זיך אויפן גרונד פון דער באלפור־דעקלאראציע. זיין אינדיפערענטיזם, וואס ער האט ארויסגעוויזען צו פאספילדס פאליטיק באלד נאכן פאגראם פון 1929, זיין גלייכגילטיגקייט און „אבעקטיוויטעט" בנוגע פאספילדס פרובע צו אנולירען די באלפור - דעקלאראציע — דאס לאזט זיך גאר נישט פערשטעהען און דערקלערען. אלס שעף פון דער רעגירונג האט ער יעדענפאלס דעמאלט ארויסגעוויזען, אז ער שטעהט נישט אויף דער געהעריגער הויך פון „פאליטישער מאראל".

מיר קענען נישט און וועלען נישט פערגעסען, וואס זיין מיניסטער - פרעזידענטשאפט האט אונז געבראכט. אין יוני 1929 איז ער צום צווייטען מאל געווארען פרעמיער, און אין קנאפע צוויי חדשים שפעטער איז אויסגעבראכען דער פאגראם אין א"י. דאן זענען געקומען די אויספארשונגס - קאמיסיעס, וועלכע האבען שיער נישט בערעכטיגט דעם פאגראם, איינגעפונענדיג, אז די אראבער ווערען בע'עולה'ט דורך די יודען, און דאן פאספילדס „בעריהמטע" ווייס־בוך און שליסליך די עליה־בעגרענעצונגען און די אנדערע גזירות, פון וועלכע מ'האט נאך צו זאגען און צו זינגען ביז היינטיגען טאג.

איז מאקדאנאלד געווען א געגנער פון דער יודיש־נאציאנאלער היים, און פון דער באלפור־דעקלאראציע? — ס'איז שווער צו געבען אנ'ענטפער אויף דער דאזיגער פראגע. פון זיין האלטונג אלס רעגירונגס־שעף איז גראדע נישט געווען צו זעהען, אז ער זאל זיך האבען כאטש וויפיל עס איז פריינדליך בעציוגען צו דעם יודישען אויפבוי־ווערק. מיט א פאר יאהר פריהער אידער ער האט איבערגענומען די מאכט אלס פרעמיער האט ער געמאכט א בעזוך אין א"י און האט נאכדעם ארויסגעגעבען א בוך, אין וועלכען ער שילדערט די איינדרוקען פון זיין רייזע. און אט אין דעם בוך געפונען מיר שוין די געדאנקען, וועלכע זענען נאכדעם פארן „פראקטישען געברויך" געווען אויסגעארבייט, „פערטיפט און פערברייטערט" געווארען אין פאספילדס ווייס־בוך.

געוויס לויבט ער און בעוואונדערט זאגאר די אפפערוויליגקייט און דעם אידעאליזם פון די יודען, פון די חלוצים. אבער ער געפונט איין, אז די באלפור־דעקלאראציע האט ארויסגערופען ביי יודען פאטאלע אילוזיעס. די יודען האבען זיך איינגערעדט, זאגט ער, אז זיי וועלען קענען אויסבויען אנ'אייגענע מלוכה, וועלכע וועט פערנעהמען א געהעריגען פלאץ צווישען די איבריגע מלוכות. דאס איז א פאנטאזיע, באלפור אליין האט נישט געוואוסט, וואס ער זאגט, בעמערקט מאקדאנאלד. די כוואליע פון יודישע עמיגראנטען, וואס האט זיך א לאז געטון קיין א"י באלד נאך דער באלפור - דעקלאראציע, זאגט ער ווייטער, האט אנגעווארפען אנ'אימה אויף די אראבער, און די האלטונג פון געוויסע יודען האט ארויסגערופען ביי זיי צארן. אזוי איז ענטשטאנען דער געפעהרליכער ראסען־קאמף.

אנ'אויסוועג זעהט מאקדאנאלד אין א פריינדליכען הסכם צווישען די יודען און אראבער. אבער דערווייליג גיט ער אנ'עצה די ענגלישע אדמיניסטראטארען פון א"י, אז זיי זאלען זיך האלטען פון דער ווייטענס, פאסיוו זיך צוקוקען, ארויסגעבען בעסער נעגאטיווע איידער פאזיטיווע פארשריפטען און מיט העלפען דעם פאלק צו פערווירקליכען יעדע גוטע איניציאטיוו, אבער נאר אלס פריוואט־מענשען, נישט אלס „רעגירונג".

מ'זאגט, אז מאקדאנאלד איז אנ'אידעאליסט, א ראמאנטיקער, אנ'אוטאפיסט, וועלכער שוועבט אין די הימלען און זעהט נישט, וואס ביי איהם פאר די אויגען טוט זיך, ער זעהט נישט די טאג־טעגליכע, די קאנקרעטע, רעאלע ווירקליכקייט. און דערפאר האט ער אויך נישט וועגען די אלטעגליכקייטען. און דערפאר האט ער אויך „פערזעהען" די געשעהענישען אין א"י און פאספילדס מעשים.

דאס איז נישט גאנץ ריכטיג. מאקדאנאלד איז א שאטלענדער. און א שאטלענדער איז א מענש, וואס איז פול מיט קאנטראסטען און סתירות. אדער ריכטיגער געזאגט: א מענש, אין וועלכען עס לעבען צוויי נשמות. דער שאטלענדער איז דער סאמע פראקטישסטער סוחר אין אייראפא און איז גלייכצייטיג זעהר ראמאנטיש געשטימט. שאטלאנד האט געגעבען דער וועלט די גרעסטע נאציאנאל־עקאנאמען און פילאזאפען, וואס האבען זיך פערנומען מיט פראגען פון

(ווייטער זעה זייט 20).

קברים מיט גאלדענע לאפעטעס

(קלאנגען און אפקלאנגען) — פון לעא קעניג

„די יודען לעבען מיט האפענונגען האבען זיי דערפאר איבערגעלעבט די מעכטיגסטע פעלקער און אימפעריעס; זיי זענען געשטאנען ביי די קברים פון די גרעסטע הערשענדע פעלקער. וואו איז איצט אשור, בבל, רוים? און די יודען, נישט קוקענדיג אויף היטלערן, לעבען נאך מיט אונז און האבען נאך אלץ די אויבערהאנד".

אט דעם אלטען שוין אין צוויפעלהאפטען, קען מען זאגען, קאמפלימענט האט אונז די טעג ווידער אמאל געגעבען דער בעריהמטער ענגלישער פובליציסט און גייסטליכער ד"ר אינזש.

נישט רעדענדיג שוין פון דער „אויבערהאנד, וואס יודען האבען אצינד". איבער וועמען, איבער וואס אג: וואו האבען יודען אצינד די אויבערהאנד? מיר יודען וויסען נישט פון אזא יודישער מאכט. פערקעהרט, אונז דאכט זיך, אז יודען לעבען איצט איבער איינע פון די שווערסטע און טראגישסטע עפאכען. אבער דערפון איז אצינד נישט די רייד. מסתמא ווייסט ד"ר אינזש פון א פאר יודען ערגעץ, וואס האבען מאכט און איינפלוס.

וואס ס'איז אצינד פאר אונז וויכטיג איז, אז אזא בעדייטענדער דענקענדער פובליציסט ווי ד"ר אינזש גלויבט, אז יודען האבען איבערגעלעבט אלע כמעט מעכטיגע אימפעריעס נאר דערפאר ווייל „זיי האבען געהאט האפענונג געגען אלע האפענונגען".

הכלל, האבען מיר איצט פאר זיך א נייעם פתרון צום חלום פון אונזער איוויגקייט; א נייעם „גאלדענעם שליסעל" צו דער מיסטעריע פון עם הנצח: האפענונג.

יודען האבען איבערגעלעבט מצרים, אשור, בבל און רוים דערפאר, וואס זיי, די יודען, האבען הייסט עס געהאט האפענונגען.

זאל דאס זיין דער סוד פון דער גרויסער ראמאנטישער מיסטעריע?

קען מען דאך אבער פרעגען: וואס פאר א האפענונגען האבען עס יודען געהאט, וואס די אנדערע אלטע און נייע פעלקער האבען עס נישט געהאט, און האבען נישט אצינד? האבען די אור־אלטע מצריים און רוימער נישט געהאט קיין האפענונגען? איז נישט האפענונג אנ'אלגעמיין מענשליכער אינסטינקט? האפען נישט אויף עפעס — גוטעס און אויסערגעוועהנליכעס — אלע מענשען און פעלקער און אין אלע צייטען?

מוזען מיר דאך וויסען דעם אונטערשיד, אויב ס'איז דא אזא אונטערשיד, צווישען די יודישע און נישט־יודישע האפענונגען, כדי צו פערשטעהען פאר וואס די ערשטע געבען איוויגקייט און די צווייטע בלויז חיי שעה?

מיר קענען דאך נישט זאגען, אז אונזערע יודישע האפענונגען זענען שטענדיג, אין אלע עפאכען, געווען אידעלערע און עטישערע ווי די האפענונגען פון אנדערע פעלקער.

אפילו די גרעסטע און הייליגסטע יודישע האפענונג אויף משיח'ס צייטען און אויף א „יום שכולו טוב" מוז מען דאך צוגעבען איז נישט שטענדיג געווען נאר א יודישע האפענונג. מעסיאניזם און אידעאליזם שפילט א גרויסע ראלע אין אלע וועלט־רעליגיעס און ביי אלע פעלקער.

פאר וואס־זשע האלטען אונז פונקט אויף „אונזער האפען געגען אלע האפענונגען" און אנדערע פעלקער און קולטורען האט די זעלבע האפענונגען נישט אויפגעהאלטען?

איז עס נאר דערפאר, ווייל אונזערע האפענונגען זענען קיינמאל נישט ערפילט געווארען צוליב אונזער שוואכקייט, ווייל אונזערע נאציאנאלע כוחות זענען שטענדיג געווען צו שוואך, כדי דורכצופיהרען כאטש א טייל פון אונזערע נאציאנאלע און מענשליכע האפענונגען?

און זענען די אלטע גרויסע אימפעריעס אונטערגעגאנגען, ווייל זיי האבען געקענט, אדער געגלויבט, אז זיי קענען, רעאליזירען זייערע האפענונגען?

מיט איין ווארט: געבען נאציאנאלע האפענונגען דאס איוויגע לעבען, אונשטערבליכקייט, נאר ווען זיי זענען האפענונגסלאז, ווען מען האפט געגען אלע האפענונגען?

זענען די יודען געשטאנען ביי די קברים פון די גרעסטע אימפעריעס נאר דערפאר, ווייל זייערע האפענונגען זענען געווען האפענונגסלאזע, אימפאטענטע, אין דער צייט, ווען די מעכטיגע פעלקער און אימפעריעס האבען געהאט די מאכט און די אילוזיע, אז זיי קענען זייערע האפענונגען רעאליזירען?

דארפען מיר, און די גאנצע מענשהייט, צוליב די טעמים נישט זינגען א מעכטיגען הללויה צו דער אלמעכטיגער האפענונגסלאזער האפענונג, דאס הייסט צו דער שוואכקייט, צום „מן המצר" פון פעלקער און מענשען?

א פיל פאסענדער שליסעל (כאטש נישט אזא גינגאלדענער) צו דעם אלטען טויער פון דער יודישער איוויגקייט ליגט, דוכט מיר, בעהאלטען אין אנ'אנדער קלוג און אמת ווארט, וואס איז איצט כמעט אינגאנצען פערגעסען געווארען?

„דאס קריגספארטיגע פאלק פון היינט איז דאס אונטערגעהענדיגע פאלק פון מארגען".

זעהט, אט דער אמת ערקלערט אונז שוין פיל מעהר, ווי די אבסטראקטע שעהנע האפענונג, פאר וואס יודען זענען געשטאנען ביי די קברים פון די מעכטיסטע אימפעריעס און וועלען מסתמא אויך איבערלעבען דעם היטלעריזם.

די מעכטיגע אימפעריעס און פעלקער זענען אונטערגעגאנגען נישט דערפאר, ווייל זיי האבען נישט געהאט קיין האפענונגען ווי יודען (זיי האבען שוין דוקא געהאט גאר גרויסע האפענונגען!) נאר ווייל זיי זענען געווען אזוי קריגספעהיג, מיליטאריסטיש און האבען געהאלטען אין איין מלחמה האלטען.

און דאס מיליטאריסטישע פאלק פון היינט איז דאס אונטערגעהענדיגע שטארבענדיגע פאלק פון מארגען.

ווייל מלחמות, און נאך מעהר זיגרייכע מלחמות, עסען אויף די בעסטע, די געזונדסטע, די פאטענטסטע און בראווסטע מענער פון א פאלק, און די שוואכסטע די שלאפעדיגסטע און אומפאטענטסטע בלייבען לעבען זיך צו פרייען און דעגראדירען די גלאררייכע זיגען.

די מעכטיגע שטארקע פעלקער זענען אונטערגעגאנגען ווייל זיי האבען אליין אומגעבראכט זייערע בעסטע זיהן, זיי האבען אליין פערניכטעט זייערע רייכע בעפרוכפערענדע נאציאנאלע רעזערוואארען, מיטן סך הכל דאס די שוואכערע פעלקער, וואס זיי האבען בעזיגט און איינגעשלונגען, האבען זיי די זיגער אין דער אמתען אויפגעגעסען.

דאס יודישע פאלק איז ס'רוב נישט געווען קיין מיליטאריסטיש פאלק, עס האט פשוט קיין כוח נישט געהאט צו פיהרען מלחמות און איז שוין דערפאר אליין מעהר מסוגל געווען איהרע בעסטע אויסצוהיטען פארן ווייטערדיגען קיום העם. די שטארקע פעלקער האבען זייער אוואנגארד שטענדיג געווארפען אינם פייער פון קריג.

אונזער אוואנגארד איז ווילענדיג נישט ווילענדיג שטענדיג געבליבען אויף דער דעפענסיווע און אין די לאגערען פון שלום, פעלקער הויבען אן איינצוזעהען אז זייערע נאציאנאלע מיליטאריסטישע העלדען — זייערע היטלירם — זענען אין דער אמת'ען זייערע נאציאנאלע קברים; זיי גראבן זייערע אייגענע קברים פארן מארגען.

ווען אפילו מיט גאלדענע לאפעטעס...

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

די לאָדזער גאַרן־הענדלער און זייערע יעהרליכע אומזאַצען

פון ד״ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

אין די 40־גער יאָהרען, ווען די לאָדזער אינדוסטרי איז שוין געשטאַנען אויף א געוויסער הויך, איז אויך בעדייטענדיג געוואַקסען די צאָהל פון די גאַרן לאַגעריסטען. מיטן אויסנאַהם פון עטליכע דייטשען (קאַראָל טרענקלער, קאַראָל גרעבער, ביידע זייט 1836 ק. געהליג, זייט 1841 און אדאָלף פריימאַנדט, זייט 1845) זענען כמעט אַלע לאַגעריסטען געווען יודישע סוחרים. לויט דער אמטליכער בעשטעטיגונג האָבען, אין 1844, אין גאַנצען לאָדזער אינדוסטרי־קרייז זיך געפינען „לאַגערס פון ביינוועל־גאַרן, אין אַלגעמיין געהאַלטענע דורך יודען, בלויז אין לאָדז און אין קאָנסטאַנטין. דער פריץ פון אַלעקסאַנדער דאַגעגען, כדי צו בעשיצען די אָרטיגע וועבערס פון יודישע איינפלוסען, האָט ער ביי זיך געגרינדעט א גאַרן־לאַגער פאַר זייער געברויך, איינקויפענדיג גאַרן ביי די לאָדזער לאַגעריסטען. די וועבערס אין אָזאָרקאָוו נעהמען גאַרן אין „שלאָסערס שפינעריי", כדי צו דערגענצען די דערמאָהנטע אמטליכע בעשטעטיגונג, איז כדאי צוצוגעבען, אז אויך א טייל פון די לאָדזער וועבערס האָבען זיך איינגעשאַפט זייערע גאַרנס אין די אָרטיגע שפינערייען, ווי גייערס, גראָמאַנס און אַנדערע, שפּעטער געגרינדעטע.

לויט די ראַפּאָרטען פון די שטאָטישע בירגערמייסטערס און די פּראָטאָקאָלען, וואָס זענען צונויפגעשטעלט געוואָרען פון די אמטס־געהילפען וואָנסאָווסקי און פאַרהאַף, איז די צאָהל פון די גאַרן־לאַגעריסטען, אין לאָדז און אין די ארומיגע שטעט געווען פאָלגענדע:

אין לאָדז (מאַזאָווישער גובערניע) — 14 יודען און 1 קריסט. אין קאָנסטאַנטין (מאַז. גוב.)—5 ידוןע אין אַלעקסאַנדער (מאַז. גוב.)—1קריסטליכער פּרי״ז, אין טאָמאַשאָוו (מאַז. גוב.)—1 יוד, אין זדונסקאַוואָליע קאַלישער גוב.)—4 יודען און 1, וועמעס אמונה ס'איז נישט פעסטגעשטעלט געוואָרען. אין פּאַביאַניץ (קאַל. גוב.)—2 יודען און 1 קריסט.

וועגען דער גרויס פון די בעזונדערע אונטערנעהמונגען, קענען מיר האָבען א געוויסע פאָרשטעלונג פון די יעהרליכע אומזאַץ־ציפערען פון די לאָדזער לאַגעריסטען און קרעמער, אין די יאָהרען 1838 — 1840:

ל. מאַמראָט און ד. לאַנדע (פון קאַליש)—22C טויזענד פּוילישע גילדען. קאַראָל טרענקלער (א דייטש)—50 טויזענד פ״ג. איצעק זיידעמאַן (פון טשענסטאָכאָוו)—36 טויזענד פ״ג. אדאָם בראַנאָווסקי—30 טויזענד פ״ג. יעקב באַהאַריער — 24 טויזענד פ״ג. טיטוס קאַפּיש (א דייטש) געשעפט פון גאַרן־ און פאַרב־מאַטעריאַלען—24 טויזענד פ״ג, ש. ח. זאַלצמאַן—15 טויזענד פ״ג. ק. גרעבער (דייטש) -- 15 טויזענד פ״ג. ק. געהליג (דייטש, גאַרנלאַגער און פאַרב־מאַטעריאַלען)--15 טויזענד פ״ג. ידידיה דזשאַלאָווסקי—7 טויזענד פ״ג. איצעק בלאַוואַט—5 טויזענד פ״ג. הענריעטע זעגנער דייטשקע)—5 טויזענד פ״ג. משה פּילגרים—4 טויזענד אכטהונדערט פ״ג. דוד ראָזענבלאַט—4 טויזענד 5 הונדערט פ״ג. ווילהעלם באַרמאַן (דייטש, געשעפט פון ביינוועל און וואָרצעל־סחורות)—3 טויזענד 5 הונדערט פוילישע גילדען. שמעון ווײַנלאַנד — 3 טויזענד פ״ג. יענקל גוטשטאַט—2 טויזענד, פינפהונדערט פ״ג. מיכאל בלאַוואַט—2 טויזענד פ״ג. לוי זיידלער— 2 טויזענד פינפהונדערט פ״ג און ליזער בערגער—12 הונדערט פ״ג.

צווישען אַנדערע גאַרן־סוחרים איז נאָך ווערט צו דערמאָהנען די נעמען פון יעקב פּעהם (געוועזן הפּנים, אין תחילת א בוכהאַלטער ביי מאַמראָטן און אין 1844 געוואָרען זעלבסטשטענדיג, יעקב האָראַנטשיק (זייט 1846 און אדאָלף ליקערניק.

אין די יאָהרען 1848—1851 קומען נאָך צו עטליכע יודישע סוחרים מיט בעדייטענדיגע יעהרליכע אומזאַצען דהיינו:

שמואל לאַנדע, אומזאַץ 22 טויזענד, פינפהונדערט זילבער רובעל = 150 טויזענד פוילישע גילדען (לויטן חשבון: 1 זילבער רובעל = 6 גילדען מיט 20 גראָשען, 1 קאָפּיקע = 2 פּוילישע גראָשען, 1 גילדען = 30 פ״ג), יונה לאַנדע—30 טויזענד זילבער רובעל = 200 טויזענד פ״ג. פנחס לאַנדע — 25 טויזענד זילבער רובעל = 168 טויזענד, 888 פ״ג. אדאָלף לאַנדוי (פון טשענסטאָכאָוו, איזידאָר קעמפּינסקי — 20 טויזענד רוב. = 133 טויזענד, 333 פ״ג. מאָריץ זאַנד (איידעם פון י. זיידעמאַן, געשעפט פון גאַרן און נאָרימבערגער סחורות)—20 טויזענד רוב. = 133,333 פ״ג. סאַלאָמאָן מאַרקוספעלד (געשעפט פון גאַרן און ביינוועל־סחורות)—15 טויזענד רוב. = 100 טויזענד פ״ג. מאַרקוס לאַסקי (איידעם פון ש. ח. זאַלצמאַן)—10 טויזענד רוב. = 66,666 פ״ג און הערמאַן פאַטאַלאָווסקי (פאַרב־מאַטעריאַלען)—15000 רוב. = 100 טויזענד פ״ג.

די אויבערשטע ציפערען און ידיעות שעפּען מיר פון די אמטליכע מקורים, וועלכע שטיצען זיך, על פּי רוב אויף די אויסזאַגונגען פון די סוחרים אַליין. זיי זענען זיכער בעשיידענע, ווי איבערגעבאַפּטע און נאָר מיט דער בעוואָרעניש קענען זיי דינען אַלס אילוסטראַציע צו דעם דעמאָלטיגען גאַרן־האַנדעל אין לאָדז. אויב וועלען מיר אָננעהמען, אז דער פּרייז פון א פונט גאַרן, פון די צום מעהרסטען גענוצטע סאָרטען אין לאָדז, האָט בעטראָפען פון 3—4 גל., וואָלטען אַזוי ארום אפילו די גרעסטע לאַגעריסטען פערקויפט יעהרליך, לויט די דורך זיי אָנגעגעבענע אומזאַצען, ארום 60—70 טויזענט פונט און די ציפער איז דורכאויס א צו קליינע. — דער יעהרליכער גאַרן פערברויך אין דער לאָדזער אינדוסטרי, איז אין 1844 אויסגערעכענט געוואָרען אויף 2 און א האַלבען מיליאָן פונט.

גענען דער גלויבענסווערטיגקייט פון די דערמאָהנטע ציפערען פון האַנדעלס־אומזאַץ, רעדען נאָך אַנדערע ידיעות, וועלכע עס איז אונז געלונגען צו בעקומען אין א געוויסען פאַל ביי זאַלצמאַנען. אין 1841 האָט זאַלצמאַן דעם פינאַנץ־קאָנטראָלער בעלעגט א בעשטעטיגונג, אז במשך פון יאָהר 1840, האָט ער אויף קוויטען פון דעם פינאַנץ־אמט ארויסגעבראַכט 182 טויזענד 99 פונט ביינוועל־גאַרן, אונטער וועלכען ס'האָבען זיך געפונען 165,979 פונט ווייסער פאָדעם 11,842 פונט פּאַנס־פאָדעם און 4,287 פונט קאָלירטער פאָדעם. צאָל פון דעם גאַרן איז אין דער פינאַנץ־קאַסע איינגעפלאָסען ארום 180 טויזענד גילדען. אין גאַנצען לאַנד ווידער, האָבען די צאָל־הכנסות פון ביינוועל־גאַרן אויסגעמאַכט ארום אַנדערהאַלבען מיליאָן גל. און דאָס וואָלט אַלזא געהייסען, אז אין די צאָל־הכנסות פון דעם פינאַנץ־אמט, איז זאַלצמאַן געווען פערטרעטען אויף ארום 12 פּראָצענט! און געדענקען מוז מען דאָך, אז זאַלצמאַן איז דאָך ווייט נישט געווען דער גרעסטער גאַרן צושטעלער אין לאָדז!—עס האָבען דאָך איהם בעדייטענדיג איבערגעיאָגט אַנדערע יודישע סוחרים, ווי מאַמראָט, לאַנדע, זיידעמאַן, בראָנאָווסקי און דייטשע סוחרים, ווי טרענקלער און ט. קאַפּיש. --- און, וואָלט מען זיך געהאַלטען ביי די ציפערען, וואָלט מען גאַנץ לייכט געקענט קומען צו דער מסקנא, אז כמעט דער גאַנצער האַנדעל פון אויסלענדישען ביינוועל־גאַרן אין לאַנד האָט זיך געפונען אין די הענד פון לאָדזער סוחרים...

אין א צייט פון צוויי מיט א האַלבען חודש — פון 20. אפּריל — 7 יולי 1841 האָט זאַלצמאַן, לויט דער בעשטעטיגונג פון דעמזעלבען פינאַנץ־אמט פערקויפט 58,419 פונט גאַרן, אויב וועלען מיר קאָנפראָנטירען די ציפערען מיט די אויבען אָנגעגעבענע ידיעות פון די לאַגעריסטען, וועלען מיר קומען צום אויספיהר, אז זייערע אָנגאַבעס, בנוגע דעם האַנדעלס־אומזאַץ זענען גאַנץ ווייט נוטה פון אמת און אז זיי זענען זעהר נידריגע.

—=—

א פענסיאָנאַט אויף מיין קאָפּ!..

דערציילט פון א לאָדזער יוד — איבערגעגעבן כמעט ווערטליך

פון י. אַבערזשאַנעק

רבותי, איך זוך א נאָמען!

נישט חלילה א נאָמען פאַר א קינד, אָדער א נאָמען איבערצושרייבען די שילד. ניין, איך זוך א נאָמען פאַר... מיין נייעם פענסיאָנאַט.

יאָ, רבותי, דעם פענסיאָנאַט האָב איך שוין. כ'האָב שוין אַלץ פאַרטיג, כ'האָב שוין; טעפּ, שיסלען, לעפעל, גאָפּעל, מעסער, טישען, סערוועטען, בעטען, קישענס, קאָלדרעס, שעניקעס, סערוועטקעס, ציין־שטעכערס, א גראַמאָפאָן, א ראַדיאָ מיט גלאָשניקעס, אנ'אייגענעם ים (אינגאַנצען 15 שעה רייזע קיין גדיניע). בערג (12 שעה רייזע קיין זאַקאָפּאַנע), א פּליאַזשע (15 שעה רייזע קיין צאָפּאָט), א פענסיאָנאַט מיט אַלע וויגאָדעס, אפילו אייגענע שיקסעס האָב איך אויך. כ'בין שוין מיט אַלעם פאַרטיג, נאָר.... נאָר קיין נאָמען פאַר מיין פענסיאָנאַט האָב איך נישט. און טאַקע צוליב דעם נאָמען, וועל איך נאָך חלילה מוזען ליקווידירען דעם פענסיאָנאַט.

וועט איהר דאָך פרעגען: סטייטש? צוליב אַזאַ קלייניגקייט? וויבאַלד כ'בין שוין מיט אַלעם פאַרטיג, טאָ, וואָס פאַרא ראָלע שפּילט א נאָמען? עס פעהלען נעמען פאַר א פענסיאָנאַט?

אויב איהר פרעגט אַזעלכע קשיות, טאָ, פאַרוואָס פרעגט איהר נישט, ווי קום איך צו א פענסיאָנאַט? איך בין דאָך גאָר פון בערוף א מלמד? ווי קומט א מלמד — צו א פענסיאָנאַט? אויב אַזוי, אויב איהר פרעגט מיך, וועל איך אייך דערצעהלען די מעשה פאַדראָבנע:

ווי איהר ווייסט, בין איך מכּמה שנים א לעטניק. ריכטיג געזאָגט, בין איך נישט אַזוי ווייט קיין לעטניק, ווי מיין ווייב — א לעטניטשקע. איך בין נאָר געווען א צוגערייזטער. צוגערייזט אויף שבת, הייסט עס. זי, מיין ווייב, האָט זיך געפּאַשעט אויף דער לאָנקע, און איך האָב צוגעשיט האָבער, פּאַשע, הייסט עס. זי האָט זיך שעהן „פּאָפּראַווּיעט", און איך בין געווען צופרידען, וואָס מיין ווייבעל נעהמט אויף זיך. יעדען זומער איז זי אהיימגעפאָהרען מיט א קילע, און אמאָל מיט צוויי גאַנצע קילעס אויך!

אַזוי איז עס געגאַנגען יאָהר־איין, יאָהר־אויס. איך האָב געליהזערט פון כל טוב, אייער אויף אייער, פּוטער אויף פּוטער, קעז אויף קעז, שמאַנד אויף שמאַנד. אויף שבת בין איך געקומען מיט א „פּאָדוואָינע" פּאַרציע. כ'האָב נישט געזשאַלעוועט. אדרבא, זאָל זי נעהמען אויף זיך, זאָלען זיך די „ווערים" פּאָפּראַווּיען.

במה דברים אמורים? ווען איז דאָס אַלץ געוואָרען? ווען דער הלך האָט גע'ילך'ט, אַזוי לאַנג ווי ס'איז געווען פרייליך אין דער קעשענע, ווען דאָס מלומדת איז געווען א פאַך, זייט אָבער, ס'האָבען זיך געמאַכט שקאָלעס, מיט מונדירען, מיט זילבערנע טיטשערס, מיט גוויאַזדקעס אויף די היטלעך, איז א מלמד געוואָרען אויס פאַכמאַן, ליגט מען טאַקע טיף אין דר'ערד און מ'באַקט בייגעל.

טאָ, וואָס טוט מען? א לעטניסקע דאַרף מען דאָך. ראשית, איז דאָס מין לעטניסקע שוין א געוואוינהייט. והשנית, דאַרף דאָך מיין ווייבעל אַביסעל פּאָוויעטזשע און די ווערים? וואו וועלען זיי זיך אהינטון א גאַנצען זומער?

איז דאָך ווידער די אייגענע קשיא: פון וואַנען נעהמט מען כסף? מילא. די דירה ווי די דירה, גיט מען א צעהנערעל האַנד־געלד. דערווייל ציהט מען זיך אריין, אַ שפּעטער? ווער זאָרגט היינטיגע צייטען אויף שפּעטער? ווי זאָגט איהר: מ'לעבט מיטן היינט. דאָס וויכטיגסטע איז דאָך די קשיא: „אם תּאמר מה נאכל? דאָס ביסעלע האָבער, די פּאַשע, פון וואַנען נעהמט מען אויף דער „מלעטשנע דיעטע" פאַר מיין ווייבעל מיט די פּיקערלעך, זיי זאָלען לעבען און געזונד זיין?

אין מיטען דערינען, פאַלט מיר איין א געדאַנק — א פענסיאָנאַט! די לעצטע צייט מעהרען זיך פענסיאָנאַטען ווי שוואָמען נאָך א רעגען. אַלע דאַטשעס זענען איבערפולט מיט פענסיאָנאַטען, געוועזענע מאַנופאַקטוריסטען זענען געוואָרען פענסיאָנאַטניקעס, געוועזענע פאַבריקאַנטען זענען געוואָרען קאָכאַזשעס, לעהרערס, דאָקטוירים, שמשים, בּרתנים, חזנים, שדכנים, גרושות, אַלמנות און סתם פערזענע מיידען — אַלע מאַכען זיך פענסיאָנאַטען. טאָ, וואו שטעהט עס, כ'בעט אייך, געשריבען, אז איך, פּייטעל דער מלמד, טאָר נישט האָבען קיין פענסיאָנאַט? אי, קוואַליפיקאַציעס? נאַרישקייטען! און זיי, די אַלע מאַנופאַקטוריסטען, פאַבריקאַנטען, לעהרערס, דאָקטוירים, שמשים, בּרתנים, חזנים, שדכנים גרושות, אַלמנות און אַנדערע אַלטע מיידען — זיי האָבען דען יאָ קוואַליפיקאַציעס? זיי ווייסען מיט וואָס מען עסט דאָס? וועלכער דאָקטאָר אָדער לעהרער ווייסט דען, ווי אַזוי מ'שלאָגט־אָן א באָרשט? וועלכער מאַנופאַקטוריסט ווייסט דען, ווי אַזוי מ'־פּיהלט פיש, צי ווי אַזוי מ'בראָהט א גאַנז? גאָרנישט, ס'איז געוואָרען א געשעפט ווי אַלע געשעפטען, טאָ, זאָל זיין פון א קאָזאַק אַבי צום לעבען, זאָל זיין א פענסיאָנאַט אַבי פּרנסה!

נו, האָב איך נישט לאַנג געטראַכט, האָב גענומען אויף „טשאָפּ" דאָס ביסעל פענסיאָנאַט־מכשירים: טעפּ, שיסלען, לעפעל, גאָפּעל, מעסער, טישען, סערוועטען, בעטען, קישענס, קאָלדרעס, שעניקעס, א גראַמאָפאָן, א ראַדיאָ מיט גלאָשניקעס, האָב געדונגען א ווילע מיט „וויגאָדעס". אַלע צימערען האָבען וואַסער (ווען עס רעגענט), יעדע שטוב האָט זיך אנ'אייגענע פּליאַזשע (די זון ברענט אריין דורך די שפּאַרעס). א ים צו שווימען (אין גדיניע). בערג (אין זאַקאָפּאַנע). טעלעפאָן (אז מ'־רעדט אין פאָרטער, הערט מען יעדעס וואָרט ווי־ראַזשנע אויפן צווייטען שטאָק). יעדע שטוב האָט זיך איהר אייגענעם וואַלד (מ'געהט „נאַ גזשיבי"). הקיצור, וואָס זאָל איך אייך דערצעהלען? א פענסיאָנאַט ווער מיר ניטס גינט. מיט אַלע וויגאָדעס לויט דער לעצטער „טעכניק".

איז דאָך שוין גוט, האָ? הייבט זיך ערשט גאָר נישט אָן. ס'איז מיר ביטער און זויער, און ווער ווייסט, וואָס פאַר א מפּלה איך וועל האָבען מיט מיין „ווינגאָרנע" פענסיאָנאַט.

וואָס איז מיר ביטער? טאָ, הערט־זשע:

די היינטיגע וואָך, פאָהרענדיג אין מיין פענסיאָנאַט אריין, זיצט אין וואַגאָן נעבען מיר א יוד, שמועסט מען וועגען צרות פון קינדער. דאָס, יענץ, אי טאַק דאַלעי. זעה איך, אז דער יוד פיהרט מיט זיך וואַליזקעס. פרעג איך דעם יוד אויף טשיקאַווע:

— וואוּהין פאָהרט איור?

— אין פענסיאָנאַט אריין — האָט דער יוד געענטפערט.

— אין פענסיאָנאַט אריין? איז מיר געוואָרען ליכטיג אין די אויגען. דאָ האָב איך שוין געפּאַקט דעם ערשטען העכט. האָב איך טאַקע דעם העכט גענומען בעאַרבּייטען, כ'האָב איהם איבערצייגט, אז א פענסיאָנאַט איז א וואוילע זאַך, אהן א פענסיאָנאַט קאָן מען היינטיגע צייטען נישט לעבען, און ער, דער יוד, האָט מיט מיר מסכים געווען.

הערענדיג אונזער געשפּרעך, האָט זיך אונטערגערוקט א צווייטער יוד, און האָט אויך גענומען רעדען וועגען א פענסיאָנאַט, אז א פענסיאָנאַט איז ביים היינטיגען טאָג ממש א לעבענס־פראַגע.

איז מיר געוואָרען נאָך פרעהליכער אויפן האַרצען, אָט האָב איך שוין א צווייטען העכט. מיינע ערשטע פּאָטשאָנטעק־מאַכערס, און אַזוי רעדענדיג וועגען די וויכטיגקייט פון א פענסיאָנאַט, זענען מיר געקומען אויפן אָרט, וואו מיין פענסיאָנאַט געפינט זיך: האָב איך א געשריי־געטון צו דער דינסט:

— „מאַנקאַ פּרענדזעי גאָשטשי פּשיעבאַלי!"

האָבען מיך איינער פון די יודען אָנגעקוקט מיט ווילדע אויגען:

— וואָס הייסט? ווער? איהר? איהר זענט גאָר א פענסיאָנאַטניק?

— נאָר ווער דען, אפשר איהר?

— אודאי איך אָט! אין דאָך דאָ קעגענאיבער מיין פענסיאָנאַט.

דערהערענדיג די מעשה, האָט דער דריטער יוד אויסגעשאָסען מיט א געלעכטער:

— וואָס? איהר? איהר זענט גאָר פענסיאָנאַטניקעס? אָטאָ דאָ אין צווייטען הויז, איז דאָך מיין פענסיאָנאַט!...

מיינט איהר דאָך, אז דאָס זענען די איינציגע פענסיאָנאַטניקעס אויף מיין לעטניסקע? האָט איהר א טעות. אין יעדען הויז איז א פענסיאָנאַט. ס'זענען אויך דאָ ווילעס מיט צוויי און דריי פענסיאָנאַטען, און וואָס איז מכּוח געסט? ווער מיר געסט און וואָס מיר געסט? אויף דער ליכט־שיין זעהט מען נישט קיין גאַסט. טאָמער קומט יאָ עפּעס א פרישער גאַסט, איז דאָס א נייער פענסיאָנאַטניק.

איז וואָס טו איך מיט די פיש? מיט די געבראָטענע קאַטשקעלעך? מיטן קאָמפּאָט? דאָס אייגענע, וואָס אַלע אַנדערע פענסיאָנאַטניקעס טון: מ'קאָכט און מ'עסט אַליין אויף. מ'בראָהט און מ'טוט זיך דערויף אַליין מרחם זיין.

דאָס ערגסטע איז אָבער מיט דעם נאָמען. כ'האָב נישט קיין נאָמען פאַר מיין פענסיאָנאַט. אַלע נעמען האָבען די אַנדערע פענסיאָנאַטניקעס מיר אויסגעכאַפּט. אויף מיין לעטניסקע געפינט איהר אַלע ווייבערשע נעמען, ווי: „פענסיאָנאַט לאַלאַ", פענסיאָנאַט „יאַדוויגאַ", סטעפאַ, בעלאַ, אפילו די „שטעט" האָבען זיי מיר אויך צוגענומען. איהר געפינט אַזעלכע שטעט, ווי: „פּאַריז", „לאָנדאָן", „וויען" „באַזעל", „רוים" — אפילו „תּל־אביב" האָבען זיי ביי מיר אויך אויסגעכאַפּט

איצט בין איך געבליבען אהן א נאָמען, רבותי, אפשר ווייסט איהר עפּעס א נאָמען פאַר מיין פענסיאָנאַט?

—=—

ווי אזוי ליגענס וואקסען און פערשפרייטען זיך

געדאנקען און בעטראכטונגען

פון ד״ר א. גינזבורג

ווען דער היטלעריזם וואלט נישט געווען אזוי ברוטאל און אזוי גרויזאם ווי ער איז; ווען ער וואלט דערצו נישט געווען אזא גרויסע געפאהר פאר׳ן וועלט־פרידען, וואלטען מיר זיך געקענט פערגינען צו שטודירען פון איינענער ערפאהרונג א העכסט־אינטערעסאנטע ערשיינונג, — די ערשיינונג פון א ל י ג ע ן, וואס צעוואקסט זיך, פערשפרייט זיך און פערכאפט אין זיין נעץ א גאנצען פאלק.

אייגענטליך איז דיזאזיגע ערשיינונג נישט קיין נייע. זי איז כמעט אזוי אלט, ווי די מענשהייט. זי איז פארגעקומען זעהר אפט אין דער מענשליכער געשיכטע. קיין ביישפילען זענען דא נישט נויטיג. דא איז גענוג צו דערמאנען, אז כמעט אלע רעליגיעס זענען אויסגעוואקסען און האבען זיך פערשפרייט אויף אזא אופן. מיר האבען אבער גערעכענט, אז אזא זאך קען מעהר נישט פאסירען אין אונזער צייט, אין דער צייט פון דער וויסענשאפט. איז געקומען היטלער און האט אונז בעוויזען, אז מיר האבען געהאאט א טעות אין אונזער חשבון; אז אונזער צייט מיט איהר גאנצער וויסענשאפט און פארטשריט איז בנוגע דעם נישט בעסער, ווי די גאנץ אלטע פערגאנגענע צייטען. די פסיכאלאגיע פון די מאסען האט זיך נישט געענדערט, זי איז געבליבען אזוי ווי געווען...

די פסיכאלאגיע פון די מאסען האט זיך נישט געענדערט און נישט געענדערט האט זיך אויך די פסיכאלאגיע פון די ,,דערלייזער’’. די נייע ,,משיחים’’ מאכען דורך דעם זעלבען פסיכאלאגישען פראצעס, ווי די אלטע ,,משיחים’’ האבען דורכגעמאכט, מען קען זאגען, אז די משיחים, די אלטע ווי די נייע, געברויכען די זעלבע טעכניק, אויב עס איז ערלויבט דא צו געברויכען דעם דאזיגען ווארט.

די אלטע משיחים האבען אנגעהויבען ווי ווינקעל־אגיטאטארם. זיי האבען געזוכט צו בעקעמפען די אומגערעכטיגקייטען, אמת׳ע אדער איינגערעדטע פון זייער צייט. זיי האבען געפאדערט רעפארמען.

די ערשטע צייט האבען זיי, די דאזיגע משיחים, געהאט גאנץ ווייניג צוהערער. מען האט זיך וועגען זיי ווייניג געקימערט. מען האט זיי נישט גענומען ערנסט, מען האט פון זיי גע׳חוזק׳ט און געשפאט. איבערהויפט האבען דאס געטון די פריווילעגירטע און רייכערע קלאסען.

דאס האט אבער די משיחים נישט ענטמוטיגט. זיי האבען ווייטער פארטגעזעצט זייער אגיטאציע. זיי האבען גענומען אפעלירען הויפטזעכליך צו די ארימע מאסען, וועלכע האבען דאן, ווי איצטער, מעהר ווי אלע אנדערע טיילען פון פאלק געליטען פון די אומגערעכטיגקייטען און מעהר ווי אלע אנדערע זיך גענויטיגט אין נייע איינפיהרונגען.

ביסלעכווייז זענען די מאסען צוגעשטאנען, און די משיחים האבען אויף אזא אופן זיך ערווארבען א מעהר אדער ווייניגער בעדייטענדע אנהענגערשאפט. שווער איז בלויז געווען דער אנהויב. שפעטער איז עס שוין געגאנגען שנעלער; ווארים וואס גרעסער עס איז געווארען די אנהענגערשאפט, אלץ שנעלער איז פארגעקומען איהר ווייטערער וואקסען. דא האט שוין געווירקט די מאסען־פסיכאלאגיע, וואס בעטראכט דעם ערפאלג פון א זאך אלס דעם בעסטען בעוויז, אז די זאך פערדינט צו זיין ערפאלגרייך.

דא האט אבער פאסירט נאך עטוואס. דער ערפאלג האט געפיהרט דערצו, וואס נישט בלויז די מאסען, נאר אויך די אגיטאטארם גופא האבען זיך אליין אנגעהויבען צו בעטראכטען ווי אויסערוועהלטע, ווי פון גאט געשיקטע מענשען, וואס האבען דורכצופיהרען א בעשטימטע מיסיע. איינס האט געמוזט פיהרען צום צווייטען. די בעגייסטערונג און די פערגעטערונג פון זייערע אנהענגער האט געמוזט טרייבען די אגיטאטארם צום געדאנק, אז זיי זענען נישט קיין פשוט׳ע אגיטאטארם, נאר עטוואס העכערעס און גרעסערעס. פון פראסטע אגיטאטארם זענען זיי געווארען משיחים.

אזוי איז געווען מיט די אלע פערצייטיגע משיחים און אזוי איז עס אויך מיט היטלערן — דער מאדערנער ,,משיח’’ פון דייטשען פאלק. אנגעהויבען האט ער ווי אנ׳אגיטאטאר, ווי א דעמאגאגישער אגיטאטאר, וועגען וועמען קיינער האט זיך נישט געקימערט און וועמען קיינער האט נישט גענומען ערנסט. געענדיגט האט ער נישט בלויז ווי א ,,פיהרער’’ פון זיין פאלק, נאר ווי א פון גאט־אויסערוועהלטער שליח, וואס איז אליין שיער־נישט א גאט־מענש. היטלער האט דורכגעמאכט דעם זעלבען פראצעס, וואס אלע אנדערע משיחים פאר איהם האבען דורכגעמאכט. נישט בלויז זיינע אנהענגער ריידען וועגען איהם ווי פון גאט׳ס שליח, נאר היטלער אליין רעדט שוין אויך אזוי. דעם 26־טען אפריל האט פראפעסאר האוער געזאגט פאר א פערזאמלונג פון פופצעהן טויזענד דייטשען, אז ,,גאט האט זיך פאר אונז ענטפלעקט דורך אונזער פיהרער אדאלף היטלער’’. מיט פיר טעג שפעטער, דעם ערשטען מאי, האט שוין היטלער אליין אויך גענומען ריידען אין נאמען פון גאט. אין זיין ערשטער מאי־רעדע האט ער צווישען די איבריגע געזאגט: ,,עס איז גאטס ווילען, וואס האט אונז אלעמען געמאכט פאר דייטשען. אונזער גלויבען מוז זיין: מיין נאציע איז די גרעסטע מתנה, וואס גאט האט אונז געשאנקען’’.

דא האבען מיר א לעבעדיגען ביישפיל, ווי אזוי פון א פשוט׳ען אגיטאטאר ווערט אין א קורצער צייט א משיח...

אט אזוי וואקסט א ליגען, פערשפרייט זיך און פערכאפט א גאנץ פאלק.

* * *

און אט איז נאך א ליגען, וואס איז אויסגעוואקסען און זיך פערשפרייט אין אונזער צייט, פאר אונזערע אויגען. איך מיין דא דעם ליגען וועגען די טרויעריג־בעריהמטע ,,פראטאקאלען פון די זקני־ציון’’.

מיט א פאר צעהנדליג יאהר צוריק, ווען מען האט אנגעהויבען צו רעדען וועגען די דאזיגע ,,פראטאקאלען’’, האט זיך קיינער, א חוץ אפשר די פראפעסיאנעלע אנטיסעמיטען, וועגען זיי נישט געקימערט. אלע האבען געוואוסט, אז זיי זענען נארישע און אומגעלומפערטע פעלשונגען. קיינער האט זיך אפילו נישט געוואלט נעמען די מיה צו בעווייזען, אז זיי זענען פעלשונגען. מ׳האט גערעכענט, אז עס איז נישט נויטיג צו בעווייזען, אז א מילב האט נישט אראפגעשלונגען קיין העלפאנט. און פונקט אזוי איז נישט נויטיג צו בעווייזען, אז דאס יודישע פאלק האט ברעה צו בעהערשען די וועלט. דאס, האט מען גערעכענט, איז אויגענשיינליך.

איז דער חשבון געווען א פאלשער. אין פערלויף פון די פאר צעהנדליג יאהר זינט די ,,פראטאקאלען’’ זענען פערפאסט געווארען פון אנ׳אונבאקאנטען פעלשער, האבען זיך די גלויביגע אין זייער עכטקייט פערמעהרט מיט אנ׳אונגלויבליכער שנעלקייט. די גלויביגע צעהלען זיך איצטער אין צעהנדלינגער מיליאנען. און נישט בלויז פראסטע, אומוויסענדע און אומגעבילדעטע מענשען גלויבען אין זיי, נאר אויך אזעלכע מענשען, וואס האבען פרעטענזיעס אויף בילדונג און אפילו געלערנטקייט. צווישען זיי געפינען זיך שריפטשטעלער, דאקטוירים, אדוואקאטען, פראפעסארען און דערגלייכען. די ,,פראטאקאלען’’ זענען געווארען די ביבעל, די ,,הייליגע שריפטען’’, פון אלע אנטיסעמיטען אויף דער גאנצער וועלט.

עס איז אמת, אז א גרויסער טייל פון די דאזיגע כלומרשט־גלויביגע, ווייסען גאנץ גוט, אז די ,,פראטאקאלען’’ זענען פעלשונגען און אז זיי זוכען צו פערשפרייטען דעם גלויבען אין זיי, כדי אויף אזא אופן צו פערגרעסערען די שנאה צום יודישען פאלק. וואס דאס איז זייער אויפגאבע. עס איז אבער אויך זיכער, אז א געוויסער טייל פון די דאזיגע גלויביגע זענען באמת איבערצייגט אין דער עכטקייט פון די ,,פראטאקאלען’’; ווייל עס איז גארנישט דער ליגען, אין וועלכען מענשען קענען נישט גלויבען.

אויב מענשען האבען יאהרהונדערטער לאנג, און נאך ביז היינטיגען טאג, געקענט גלויבען, אז יודען געברויכען קריסטליך בלוט אין זייערע מצות, טא פארוואס זאלען זיי נישט קענען גלויבען, אז יודען קלייבען זיך צו פערשלונגען די וועלט.

עס איז נישט קיין גרונד צו דער מענשליכער לייכט־גלויביגקייט און עס איז נישטא דער ליגען, וואס קען נישט וואקסען, זיך פערשפרייטען און פערכאפען א פאלק און פעלקער.

אזוי איז געווען אמאל, און אזוי איז עס אויך איצטער.

מקדש השם געווען

פון מנשה אונגער

עס ווערט דערצעהלט א וואונדערליכע מעשה פון רבין ר׳ יחיאל גאסטינינער, וועלכער איז געווען א תלמיד פון דעם קאצקער רבין, אז איין מאל איז צו איהם געקומען זיינס א חסיד, ר׳ שמואל ווינאווער, האט ער געהייסען, וועלכער איז געווען א גרויסער גביר אין ווארשע און א בריליאנטען־סוחר, וואס האט געפיהרט מסחרים מיט די גרעסטע גראפען און פירשטען אין פוילען. ר׳ שמואל ווינאווער האט דעם רבין אנגעגעבען א קוויטעל און האט געוואלט מיט דעם רבין אפהאלטען אנ׳עצה וועגען זיינס א מסחר, אבער אזוי גאר ווי דער רבי האט געגעבען א קוק אריין אינ׳ם קוויטעל איז ער באלד אוועקגעלאפען אין א ווינקעל און אנגעהויבען צו זאגען א פאר קאפיטלעך תהלים, ווי זיין דרך איז געווען, ווען ער האט געזעהען, אז א יוד איז אין אנ׳עת־צרה. ער האט זיך צום אלעם ערשטען געכאפט זאגען א פאר קאפיטלעך תהלים, דערנאך איז ער צוגעגאנגען צו ר׳ שמואל׳ן און צו איהם געזאגט:

— האלט זיך פעסט, וועסטו מקדש השם זיין ברבים!

ר׳ שמואל ווינאווער האט נישט פערשטאנען, וואס דער רבי מיינט מיט זיין אנזאג, ער האט געוואלט דעם רבין איבערפרעגען, געפינען א פירוש אין זיינע דבורים, אבער דער רבי האט איהם מעהר נישט געענטפערט, נאר נאכאמאל איבערגע׳חזר׳ט די פריהערדיגע רייד און צוגעגעבען:

— זעה דו זאלסט זיך נישט פערלירען אין הזיק!

ווען ר׳ שמואל ווינאווער איז ארויסגעגאנגען פון רבין האבען די חסידים איהם געבעטען, ער זאל זיי זאגען, וואס דער רבי האט געמיינט, אבער ר׳ שמואל האט זיי נישט געוואוסט, וואס צו ענטפערען ביז איינער, אנ׳אלטער חסיד, האט זיך אנגערופען:

— דערצעהל נאר וואס פאר א מסחרים דו האסט לעצטענס געמאכט אין דיינע פריצישע הויפען, וועלען מיר דיר שוין אויפקלערען וואס דער רבי האט געמיינט.

האט זיך ר׳ שמואל אויף א רגע פערטראכט און ער האט אנגעהויבען צו דערצעהלען:

— איך ווייס נישט וואס דער רבי האט געקאנט מיינען מיט זיינע רייד, מיט מיר איז קיין שום שטרויכלונג פאר דער לעצטער צייט נישט פארגעקומען, נאר מיט א פאר וואכען צוריק האט ביי מיר אט וואס פאסירט...

די חסידים האבען זיך ארום איהם געזעצט און ר׳ שמואל האט ווייטער דערצעהלט:

,,איך בין שוין יאהרענלאנג א יוצא ונכנס ביים פירשט ראדזשעוויל. איך פלעג איהם תמיד פערקויפען בריליאנטען און אנדערע ציהרונגס־זאכען און ער האט מיט מיר זעהר גוט געלעבט. ער פלעגט מיר אפט געבען געלט, מעהר וויפיל עס האבען בעטראפען די געקויפטע זאכען, און ביים צוריקגעבען וויפיל ס׳איז איהם געקומען.

,,מיט א פאר וואכען צוריק קומט פלוצלונג א רייטער און ברענגט מיר א בריף פון פירשט ראדזשיוויל, אז איך זאל למען־השם תיכף ומיד קומען צו איהם אין שלאס אריין און מיטנעהמען מיט זיך א פאר טייערע איידעל־שטיינער.

,,איך בין באלד אהינגעפאהרען. אנקומענדיג אין שלאס אריין האב איך דארטען געטראפען עפעס א פרעמדען יונגען גראף, וואס האט געוואלט קויפען א גאר טייערען בריליאנט פאר זיינס א געליבטער, וועלכע געפינט זיך אין פאריז. איך האב איהם געוויזען פערשידענע בריליאנטען, און ער האט זיך אויסגעקליבען דעם טייערסטען איידעלשטיין. ווייזט אויס, אז ער איז טאקע געווען א מבין אויף אבנים טובות אויך. ער האט אבער דערפאר זיך מיט מיר גאר נישט געדונגען און מיר זענען באלד געקומען צו א מקח השוה. דאס געלט האט מיר בעצאהלט דער גראף ראדזשיוויל און איך בין אהיימגעפאהרען. אין שטוב האב איך נאכאמאל איבערגעצעהלט דאס געלט און האב דערזעהען, אז איך האב מיט גאנצע טויזענט גולדען מעהר וויפיל עס האט מיר געקומען’’.

,,נו, וואס האסטו געטון?’’ — האבען איהם די חסידים געפרעגט.

,,כאפטס נישט! ס׳איז דאך נישט קיין שריים’’ — האט ר׳ שמואל געענטפערט.

,,איך בין גלייך צוריקגעפאהרען צום פירשט’’ — האט ר׳ שמואל ווייטער דערצעהלט — ,,און האב איהם געזאגט, אז ער האט זיך זיכער טועה געווען און מיר געגעבען מיט טויזענט גולדען מעהר. דער פירשט ראדזשיוויל, צוזאמען מיטן יונגען גראף האבען אבער געענטפערט, אז זיי האבען גוט איבערגעצעהלט דאס געלט און עס איז נישט געווען מעהר קיין פרוטה וויפיל זיי האבען מיר געדארפט געבען, און מסתמא האב איך געהאט א טעות אין איבערצעהלען ביי מיר אינדערהיים.

,,אז איך האב דערהערט אזוינע דבורים בין איך צוריק אהיימגעפאהרען און האב נאכאמאל מיט קאפ איבערגעצעהלט מיין גאנצע קאסע און ווידער דערזעהן, אז ס׳זענען פערהאן ביי מיר איבעריגע טויזענט גולדען.

,,בין איך ווידער געלאפען צום פירשט ראדזשעוויל און האב איהם געזאגט, אז איך האב גענוי נאכאמאל איבערגעצעהלט מיין קאסע אינדערהיים און דאס געלט קאן בשום אופן נישט זיין מיינס, אבער דארט האב איך ווידער געטראפען דעם יונגען פרעמדען גראף, וועלכער האט מיר אויפגעוויזען, אז דאס געלט איז נישט זיינס.

— ,,לאמיר זאגען, אז איהר ווייסט אויף בעשטימט, אז דאס געלט איז נישט אייערס’’ — האט דער גראף צו מיר גע׳טענה׳ט — ,,אבער אז מיר זאגען אייך, אז אונזער קאסע שטימט, טא, וואס ארט עס אייך?’’

,,טאקע א גערעכטע טענה’’ — האבען זיך די חסידים אפגערופען. — ,,געזעהען א מענש זאל פאהרען הין און צוריק און דוקא וועלען אויפווייזען, אז דאס געלט איז נישט זיינס. קנס׳ענען וואלט מען דיך געדארפט דערפאר! א טאפ מעהד וואלסטו דער פאר געדארפט שוין איצט שטעלען!’’

,,ניין, איהר פערשטעהט נישט קיין מסחרים — האט ר׳ שמואל בנעימות געענטפערט’’ — אבער צו א טאפ מעהד האט עס גאר נישט קיין שייכות, אז מען וויל די ליפען איבערנעצען, איז אדרבה ואדרבה’’.

און ר׳ שמואל האט ארויסגענומען א גרויסען טייסטער מיט געלט און האט געשיקט נאך א טאפ מעהד און ווייטער דערצעהלט:

,,איך בין טאקע אהיימגעפאהרען מיט די טויזענט גולדען אין דער טאש. אבער איך האב מיר פארט קיין ארט נישט געקאנט געפינען. איך האב זיך אפילו זעהר שטארק גענויטיגט אין דער דאזיגער אפותיקא, אבער געה און נעהם געלט, וואס דו ווייסט, אז עס איז נישט דיינס!.. איך בין איצט געקומען קיין גאסטינין צום רבין, געוואלט ביי איהם פרעגען אנ׳עצה וועגען א מסחר־ענין. אבער איידער דער רבי האט נאך געהאט רעכט אדורכגעלייענט דאס קוויטעל, האט ער מיר שוין געזאגט, אז איך זאל זיך האלטען פעסט און זאל מקדש השם זיין!.... איז וואס האט ער געמיינט דערמיט?’’ — האט ער זיך געפרעגט ביי די ארומיגע חסידים.

מען האט דערוויל געבראכט דעם מעהד און די חסידים האבען געטרונקען לחיים. דערנאך האט זיך אנ׳אלטער חסיד אנגערופען, אז ער זעהט אין רבינס דבורים א רמז, אז ער מוז באלד פאהרען צוריק צום פירשט ראדזשיוויל און איהם צוריקגעבען די טויזענט גולדען און איהם זאגען, אז דאס געלט געהער נישט צו איהם, און אויב ער וויל נישט דאס געלט צוריקנעהמען, וועט ער עס איבערלאזען אין פאלאץ אויף הפקר און זאל דער פירשט דערמיט טון, וואס זיין הארץ גלוסט.

ר׳ שמואל ווינאווער האט זיך געזעגענט מיט די חסידים און איז באלד פון גאסטינין געפאהרען צום פירשט ראדזשיוויל. אריינקומענדיג אינ׳ם פאלאץ האט ער דארט ווידער געטראפען דעם יונגען פרעמדען גראף.

— וואס ביזטו שוין ווידער געקומען? — האט איהם דער יונגער גראף געפרעגט.

— איך בין געקומען אפגעבען די טויזענט גולדען — האט ר׳ שמואל ווינאווער געענטפערט.

— מיר האבען דיר דאך שוין געזאגט, אז דו קאנסט טאן מיטן געלט וואס דו ווילסט, ווייל אונזער קאסע שטימט, איז וואס פערדרעהסטו שוין ווידער דעם קאפ? און זינט ווען זענען דאס די זשידקעס געווארען אזוינע עהרליכע מענשען?

— אבער מיין קאסע שטימט אויך — האט דער בריליאנטען־סוחר געענטפערט — און איך וועל קיינמאל נישט נעהמען קיין געלט, וואס געהער נישט צו מיר.

און ר׳ שמואל ווינאווער האט גענומען די טויזענט גילדען און האט זיי געגעבען א שיט אויס אויפן טיש און גענומען ארויסגעהען.

אבער פלוצלונג איז אויף איהם ארויפגעפאלען דער פירשט ראדזשיוויל און איהם אנגעהויבען צו האלזען און צו קושען.

— דו האסט געראטעוועט דיך און מיך און דעם כבוד פון דיין גאנץ פאלק!

דערנאך האט דער פירשט ראדזשיוויל געהייסען דעם בריליאנטען־סוחר זיך זעצען, געלאזט אריינברענגען דעם טייערסטען מעהד פון זיין קעלער און איהם אנגעהויבען צו דערצעהלען די גאנצע געשיכטע, בעת דער יונגער, פרעמדער גראף איז געזעסען די גאנצע צייט אין א זייט מיט אנ׳אראפגעלאזטען קאפ, ווי ער וואלט אפגעטון א גאר גרויס פערברעכען.

,,איך האב צו מיר געהאט פערבעטען אט דעם יונגען גראף — האט דער פירשט ראדזשיוויל אנגעהויבען צו דערצעהלען, — מיר האבען זעהר גוט פערבראכט א פאר טעג אויף יאגד, אבער איינמאל אין א שמועס מיט איהם וועגען יודען, גיט ער מיר אזוי א זאג, אז אלע יודען זענען גנבים און שווינדלער. ענטפער איך איהם, אז דאס איז נישט אמת, אז איך וועל איהם ווייזען א יודען, וואס איז א העכסט אנשטענדיגער מענש, וואס וועט קיינמאל ביי יענעם קיין גראשען נישט צונעהמען, אויב ער וועט עס נישט האבען אליין פערדינט, און איך האב דערמאהנט דיין נאמען. זאגט צו מיר דער יונגער גראף: ,,דו האסט צופיל צוטרויען צו דעם טאשעק. איך וועל דיר ווייזען, אז ער וועט דיך אליין בע׳גנב׳ענען, נאר איך וועל דאס אויפווייזען, מוזטו מיר מודה זיין, אז אלע יודעלעך זענען שווינדלער’’. מיר זענען דערנאך ביידע איינגעגאנגען אויף א געוועט. ער האט איינגעשטעלט זיינס א גוט און איך מיינס א וואלד — האט דער פירשט ראדזשיוויל ווייטער דערצעהלט — און דערפאר האב איך דיך דעמאלט געלאזט רופען דורך א ספעציעלען רייטער.

,,מיר האבען ביי דיר טאקע באלד געקויפט דעם טייערען בריליאנט, אבער דער יונגער גראף האט מיט א כיוון צוגעצעהלט איבעריגע טויזענט גילדען. און מיר האבען געוואלט זעהן, צי דו וועסט דאס געלט צוריקברענגען. א גאנצע נאכט בין איך פאר שרעק נישט געשלאפען, ווייל איך האב געוואוסט, וואס פאר דיר איז טויזענט גילדען, און איך האב מורא געהאט, אז דו וועסט נישט עומד־בנסיון זיין, און ווען עס איז פערגאנגען א טאג און דו ביזט נישט צוריקגעקומען, האט דער יונגער גראף שוין אנגעהויבען צו טאנצען פאר שמחה. זיין הארץ האט זיך געפרעהט וואס ער האט, ראשית כל, געוואונען דעם געוועט, און ער וועט קאנען אויסווייזען, אז ער האט רעכט געהאט, אז אלע יודען זענען שווינדלען, און זיי וויסען — האט דער פירשט געזאגט — אז דאס וואלט אייך יודען זעהר טייער געקאסט, ווייל

(ווייטער זעה זייט 20)

„לאמיר נעהמען נקמה"

(ערצעהלונג) • נאכ'ן פראנצויזישן • פון נ. פערלמאן

מארק האט אוועקגעלעגט דאס שטיקל ציגאר, וואס האט איהם שוין געהאט געברענט די פינגער, האט זיך פויל אויסגעצויגען אין זיין גאנצער לענג און זיך מודה געווען מיט א געגעץ, אז עס איז זעהר לאנגווייליג אין דעם הייסען זומער־בייטאג אין שטאט.

„איך האב קיין רעכט נישט צו פיהלען זיך אזוי, — האט ער זיך אליין אויסגע'מוסר'ט אויפן קול, — וואס אייגענטליך פעהלט מיר?"

ווידער האט ער זיך געגעבען א ציה אויס און האט זיך באלד געענטפערט:

„איך וויס, וואס עס פעהלט מיר. עס פעהלט מיר... עפעס א נייע ליבע".

ער איז געווען א פעסט־געבויטער, א ברייט־פלייציגער יונג, אבער מיט א מילדען געזיכט און שמייכלענדיגע אויגען. ער האט נישט געהאט וואס צו בעקלאגען זיך אויף די פרויען; זיי פלעגען זעהר ליכט אריינפאלען אין זיינע ארעמס, אפטמאל מיט פערמאכטע אויגען, און זיי זענען דארט פערבליבען אזוי לאנג, ווי ער האט נאר געהאט חשק צו האלטען זיי אין זיין מענעריש־פעסטען דרוק.

אבער יענעם זומער נאכמיטאג איז מארק גראד געווען פערבליבען ביי זיין געזעצליכער פרוי אליין, וואס פאר איהם איז דאס געווען גלייך ווי גאר אהן א פרוי. זיין לעצטע ליבע האט זיך געהאט אויסגעלאזט, און קיין נייע פערבינדונג האט ער נאך קיין צייט נישט געהאט צו מאכען.

מארק און זיין פרוי זענען געווען אנ'אידעאל פאר־פאלק. עס איז נישט געווען קיין סוד פאר דער פרוי, אז דער מאן איהרער „שלעפט זיך ארום מיט אנדערע", ווי זי פלעגט אויף איהם זאגען. זי איז אבער שוין פון לאנג געווען געוואוינט צו קוקען דערויף דורך די פינגער. דערפאר האט זי פון צייט צו צייט זיך אויך ערלויבט געוויסע פרייהייטען, וואס דאס, ווידער, איז נישט געווען קיין סוד פאר מארקן. זיי האבען געלעבט כמעט ווי פרעמדע. נאר אונטער איין דאך, — יעדערער מיט זיין אייגענעם לעבען, מיט זיינע אייגענע ליבעס, — און האבען זיי זיך צוזאמענגעטראפען, האבען זיי זיך געטראפען ווי גוטע פריינט, מיט א פריינטליכען שמייכעל און מיט א גוט ווארט איינס פארן אנדערען.

יענעם נאכמיטאג איז מארק געזעסען אליין אין זיין צימער און האט געטראכט מיט וועמען ער וואלט געקאנט פערברענגען אנ'אנגענעהמען אוונט. ער האט איבערגעקליבען אין געדאנק די אלע ליבע בעשעפענישען, וואס זענען די לעצטע יאהרען דורכגעגאנגען זיינע פערליבטע פינגער. עס זענען געווען צווישען זיי לאנג־האריגע, קורץ־האריגע, בלאנדע, טונקעלע, רויטע, — שעהנע, נישט אזעלכע שעהנע, — אלערליי! וואו זענען זיי איצט אלע?

די טיר האט זיך געעפענט און דאס דינסט־מיידעל האט איהם געלאזט וויסען:

— בערטא וואלפערט!

און נאך איידער מארק האט געהאט צייט עפעס צו זאגען, האט דער גאסט אליין זיך בעוויזען אויף דער שוועל.

זי איז אריין אהן אנ'אטעם, א בלאסע, מיט ברענענדיגע אויגען, מיט א מויל, וואס איז געווען אויסגעקרימט אין א ביטערער גרימאסע. מען האט געקאנט גלייך זעהן, אז די פרוי איז געווען אינגאנצען אויפגעטרייסעלט, אז עפעס האט זי שטארק גענערוועט און אט וועט זי אויספלאצן אין א שטראם רייד.

דאס יונגע ווייבעל, א בלאנדע, א צארטע, מיט א מיידעלש־דינער, בויגיגער פיגור, האט אין איהר שטארקער אויפרעגונג פערכאפט מארקס אויג. ער איז איהר געגאנגען אנטקעגען מיט זיין גוטען שמייכעל און שיער נישט געעפענט פאר איהר ברייט די ארעמס.

— איהר זענט בלינד! — האט זי אויסגעשריגען מיט א ציטער אין איהר שטימע. — איהר זעהט גאר נישט.

זי האט אפשר געהאט אינזינען אנצוהויבען אנדערש, אבער דער כעס האט איהר געמישט די געדאנקען. אזא אנהויב איז, אין יעדען פאל, געווען מארקן נישט אינגאנצען קלאר. עס איז איהם איינגעפאלען, אז די פרוי, אין איהר ווילדען צושטאנד, ווי ער האט זי געזעהען, וועט זיך נישט אפשטעלען אפילו צו בעגעהן א פערברעכען, און ער האט גענומען היטען איהר בעוועגונג.

אינגאנצען פרעמד איז זי איהם נישט געווען. ער האט זי שוין געהאט פריהער עטליכע מאל בעגעגענט און נישט פערפעהלט יעדען מאל אפצושעצען איהר שעהנקייט.

— וואס אזוינס בעדארף איך דען זעהן, וואס איך זעה נישט? — האט ער געפרעגט.

— אז אייער פרוי נארט אייך... יא, זי נארט אייך אויפן ערגסטען, נידערטרעכטיגסטען שטייגער!

דאס יונגע ווייבעל איז געווארען נאך בלאסער, ווען זי האט ארויסגעזאגט, און גענומען אטעמען שווער, ווי עס וואלט איהר אויסגעפעהלט לופט.

מארק האט זי אנגענומען צארט פאר דער האנט, האט זי אריינגעזעצט אין א ווייכע שטוהל און געזאגט:

— דאס גאר? צו וואס, מיין טייערע, בעדארף איך עס וויסען? איז דען נישט גלייכער צו פערמאכען די אויגען און זיך מאכען נישט זעהענדיג? איך אליין בין אויך נישט אומשולדיג, — און מיין ווייב ווייסט עס.... צו וואס, זאגט מיר, זיך שטעלען געגען דעם, וואס איז אונפערמיידליך?

דאס ווייבעל האט איהם אנגעקוקט: אויף אזא ענטפער האט זי זיך גארנישט געריכט! דער ענטפער האט, א פנים, צושטערט אינגאנצען איהר פלאן, מיט וועלכען זי איז אהן אנ'אטעם געלאפען אהער. איצט האט איהר כעס געווענדעט אויף איהם, מארקן אליין, זי האט איהם אהן ווערטער אפגעמאסטען מיט א בליק פון פעראכטונג.

— איך וויס, וואס איהר טראכט זיך, — האט מארק גערעדט ווייטער — איהר זענט אבער נישט גערעכט, איהר וועט עס מוזען מיט דער צייט אליין איינזעהען, אויב איהר ווילט הנאה האבען פון אייער לעבען. מיר זענען אונבעהאלפען געגען דעם, וואס איז אונפערמיידליך. מיר קאנען נישט ענדערען דאס, וואס לאזט זיך נישט ענדערען. קאנט איהר זיך פארשטעלען א גרעסערע נארישקייט ווי צו וועלען צווינגען א מענשען, אז ער זאל אונז ליב האבען? עס איז, דאכט זיך מיר פונקט ווי צו שטאפען א מענשען מיט שפייז, ווען עס איבעלט איהם.

ער האט איהר אריינגעקוקט אין די אויגען, האט געוואלט טרעפען דעם איינדרוק, וואס זיינע ווערטער האבען אויף איהר געמאכט, און האט צוגעגעבען:

— איך פערשטעה, אז מיין פרוי האט מיך גענארט אדער פערראטען, ווי מען רופט עס, מיט אייער אייגענעם מאן?

דאס ווייבעל האט זיך געגעבען א הויב אויף פון ארט און אויסגעשריגען מיט בייזקייט:

— אודאי מיט מיין מאן! א נישט, וואס פאר א רעכט וואלט איך דען געהאט צו קומען אהער?

— איך שפאר זיך נישט איבער דעם.... איהר האט איצט, מיין טייערע, נאר איין מיטעל זיך אפצורעכענען מיט אייער פאלשען מאן און אפשר איהם אויך צוריקברענגען צו אייך, טוט דאס זעלבע, וואס ער האט געטאן. איהר זענט א שעהן ווייבעל, — איהר ווייסט עס אליין, — און עס איז די גרינגסטע זאך פאר אייך צו נעהמען נקמה... איך וועל זיין גליקליך אייך צו העלפען....

דאס ווייבעל האט ארונטערגעלאזט די אויגען, באלד אבער האט זי זיי ווידער אויפגעהויבען און א שמייכעל געטון צו מארקן מיט א דינעם שמייכעל. עס איז געווען אין דעם שמייכעל אזוי פיל קינדישע אונבעהאלפענקייט, אז מארק איז צוגעגאנגען צו איהר און האט איהר געגעבען א צארטען גלעט איבער איהרע ווייכע, בלאנדע האר.

זי האט זיך צוגעטוליעט צו איהם. גלייך ווי זי וואלט געזוכט די שוץ און די הילף פון דעם ברייט־פלייציגען יונג, וואס האט זי אזוי גרינג בערוהיגט, מאכענדיג מיט עטליכע ווערטער צונישט איהר גאנצע „טראגעדיע". זי האט איהם איצט פערגליכען אין געדאנק מיט איהר אייגענעם מאן. וואס ווייס נישט ווי צו שעצען איהר שעהנקייט, — און מארק האט פון אזא פערגלייך נאך מעהר געוואונען ביי איהר.

מארק האט זי אלץ נישט אפגעלאזען:

— זענט איהר, נאך אלעמען, זיכער, — האט ער זיך גערעדט זיינס, — אז איהר האט איהם טאקע אזוי שטארק ליב?

ער האט איהר ווידער אריינגעקוקט אין די אויגען און געווארט אויף אנ'ענטפער. איהר שווייגען איז געווען פאר איהם דער בעסטער ענטפער. ער האט גענומען רוידען אפענע רייד:

— ווען מיר ביידע, — האט ער געזאגט, — זאלען צוזאמען אויספיהרען דעם אקט פון נקמה, וואלט עס געווען א צווייפאכיגע נקמה. קיינער אין דער וועלט וואלט נישט געקאנט האבען צו אונז קיין טענה. מיר האבען דערצו א מאראליש רעכט. איך וועל געהן נאך ווייטער און זאגען, אז עס ליגט אויף אונז א חוב צו נעהמען נקמה אן דעם פאלשען פארפאל...

מיט יעדען ווארט מארקס האט דאס יונגע ווייבעל זיך אלץ מעהר בערוהיגט. דער כעס איז ביי איהר שוין געווען אינגאנצען אפגעגאנגען, און זי האט געהאט דאס געפיהל, אז אנ'אנהויב פון נקמה איז שוין איצט געמאכט. זי וועט נעהמען נקמה אן איהר מאן, אן זיין „געליבטער".... עס וועט זיין א זיסע נקמה, וואס וועט שטילען און בערוהיגען איהר שווערען געמיט....

מארק האט זיך זעהר גוט געפאסט פאר דער ראלע פון א נקמה־נעהמער: אזא שעהנער יונג, מיט אזעלכע גוטע, שמייכלענדיגע אויגען.

— איא, — האט ער איהר שפילעוודיג איינגעריימט אויפן אויער, ווי עס וואלט געווען א סוד, — איא, איהר האט זיך שוין געקיהלט דאס הארץ? און דאס איז ערשט דער אנהויב. איהר האט אויסגעזעהן גרויסארטיג אין אייער בעליידיגטען שטאלץ! איהר זענט וואונדערליך שעהן, ווען איהר זיצט איצט פאר מיר, א רוהיגע, מיט אויפגעלויכטענע אויגען... איך פיהל, אז מיין ליבע צו אייך וועט זיין די שעהנסטע ליבע פון מיין לעבען.... איך האב אייך שוין איצט ליב... איידער איהר זענט אהער אריינגעקומען, איז מיין הארץ געווען ליידיג... עס איז גוט, וואס אייער מאן און מיין פרוי האבען זיך פעראייניגט אין זייער פאלשער ליבע.... איין געפיהל, איין פערלאנג פעראייניגט אונז ביידען!...

ער איז געגאנגען אלץ ווייטער און ווייטער. ער האט ארומגעוועבט דאס יונגע ווייבעל מיט א פערפיהרערישער נעץ פון „פאעטישע" רייד:

„א יונגע ליבע האט אנגעקלאפט אין מיין הארץ..." — האט ער איהר געזאגט.

און אין א ווייל ארום:

„איהר האט מיר געבראכט אהער, אין מיין איינזאמקייט, א הויך פון לעבען, פון א ליבע, וואס וועט זיין שעהנער און בלענדיגער פון יעדען חלום..."

ער האט געשפילט זיין ראלע, ווי א גוטער אקטיאר, און ער האט געוואוסט ווי צוצוגעבען זיין שטימע א טאן פון אויפריכטיגקייט...

זי האט געהערט און די ווערטער האבען זי פערכאפט, געפאנגען, בעזיגט.

ער איז צוגעגאנגען צו איהר, האט זיך ארונטערגעלאזען פאר איהר אויף די קניע און האט זי לאנגזאם, לאנגזאם צוגעצויגען צו זיך.

— לאמיר נעהמען נקמה, — האט ער שטיל ארויסגעזאגט.

און זי, א בעזיגטע, מיט בערוישטע געפיהלען, האט געענטפערט נאך שטילער.

— איך פערגין זיי זייער גליק... ביסט וואונדערבאר... איך וויל מעהר נישט קיין נקמה.... איך האב דיך ליב, איך וויל דיך צוליב דיך אליין!...

סבות, פאלגען און היילמעטאדען

(מעדיצינישע שמועסען וועגן סיפיליס)

פון ד"ר ה. רוזשאנער

— 1 —

דער גע'ירש'ענטער סיפיליס

אין קאפיטעל וועגען די מעטאסיפיליטישע קראנקהייטען האבען מיר געבראכט די מיינונג פון פורניע, אז די דאזיגע דערשיינונגען און דער גע'ירשנ'טער סיפיליס שטעלען מיט זיך פאר די גרויסע געפאהר פון דער סיפיליס־קראנקהייט. דער גע'ירשנ'טער סיפיליס איז נישט נאר די גרויסע געפאהר, נאר אויך די גרויסע טראגעדיע פון די עלטערן און פון די אומשולדיגע, קליינע קינדער.

אין די לעצטע יאהרען זענען די מיינונגען מכח דעם ענטשטעהן פון גע'ירשנטען סיפיליס, בעדייטענד געענדערט געווארען. דערצו האבען מיטגעווירקט צוויי ערפינדונגען: די ענטדעקונג פון סיפיליטישען מיקראב און די וואסערמאן ־ רעאקציע. די פריהערדיגע מיינונגען, אז די סיפיליטישע מיקראָבען דרינגען אריין אין די מענליכע זאמען־פעדים פון דער זרע (אדער אין ווייבליכען איי) און צוליב דעם מוהם דער סיפיליס איבער בירושה, זענען איצט כמעט פולשטענדיג פערלאזען געווארען. מיר נעמען איצט אן מיט דער פולסטער זיכערקייט, אז דער סיפיליטישער גיפט דרינגט אריין פון דער מוטער (וועלכע איז געווארען אנגעשטעקט פון מאן) אין דער פרוכט (ולד), וואס געפינט זיך אין דער געבער־מוטער דורך דער בלוט־צירקולאציע פון דעם בעט

Placento Łożysko

און אזוי ארום ווערט דאס קינד סיפיליטיש.

זייט לאנגע יאהרען האט געהערשט אין דער מעדיצין א כלל (געזעץ פון קאלע), אז דאס קינד פון א סיפיליטישען פאטער האט געקענט ירש'נען די קראנקהייט און די מוטער זאל דערביי בלייבען געזונד. איצט אבער גילט אלס פעסטגעשטעלטער כלל: קיין שום קינד ווערט נישט סיפיליטיש, אויב די מוטער איז פריי פון דער קראנקהייט.

ווען די פרוי ווערט שוואנגער אין פריה־סטאדיום (ערשטער און צווייטער פעריאד), זענען די פאלגען פאר'ן קינד די געפעהרליכסטע. וואס מעהר עס דערווייטערט זיך דער מאמענט פון דער מוטערס אנשטעקען זיך ביז צו דער רגע, ווען זי הויבט אן צו שוואנגערן. אלס גינסטיגער זענען די אויסזיכטען פארן קינד. ווי איז אבער ווען א געזונטע פרוי ווערט שוואנגער, און ערשט אין דער שוואנגערשאפט שטעקט זי זיך אן מיט סיפיליס? אויב דאס אנשטעקען זיך פאסירט אין די לעצטע חדשים אדער וואָכען — איבערהויפט אין די לעצטע 5—6 וואכען פאר'ן געבורט, קען דאס קינד געבוירען ווערען פולשטענדיג געזונט; אויב אבער אין די ערשטע חדשים פון דער שוואנגערשאפט — ווערט אויך דאס קינד סיפיליטיש.

וואסערע שטעמפעל לעגט ארויף די סיפיליס־קראנקהייט אויף דער פרוכט, אדער אויפ'ן געבוירענעם קינד? מיר מוזען דא אונטערשיידען איינינע קאטעגאריעס. די געפעהרליכסטע פאלען קומען פאר האן, ווען די מוטער ווערט שוואנגער אין ערשטען סטאדיום פון סיפיליס. די פאלען געהערען צו דער ערשטער קאטעגאריע, די ווייטערדיגע געהערען צו די פאלען, ווען פון מאמענט פון דער אנשטעקונג ביז צום שוואנגערן איז אפגעלאפען א לענגערע צייט. לאמיר זיך אפשטעלען אביסעל גענויער אויף די פערשידענע מדרגות:

1) די פרוכט שטארבט בעת דער שוואנגערשאפט, אדער פון פריהצייטיג געבוירענע קינדער איז טאקי א פועל יוצא פון סיפיליס.

דער פערדאכט פון סיפיליס ביי מפול'ן איז, ווי געזאגט, נאר פערהאן, ווען דאס פאסירט אין דער צווייטער העלפט פון דער שוואנגערשאפט. דאס קליינע פערבלוטיגטע עופה'לע איז אין פערגלייך צום בעט

Łożysko

צו לייכט, אנשטאט, וואס דאס בעט זאל וועגען נארמאל 1 זעקסטעל, אדער 1 זיבעטעל אין פראפארץ צום קליינעם נפש'ל, וועגט עס אין פאלען פון סיפילים א פירטעל.

דאס בעט זאל וועקען נארמאל 1 זעקסטעל, אדער 1 זיבעטעל אין פראפארץ צום קליינעם נפש'ל, וועקט עס איז אין פאלען פון סיפיליס ¼.

דאגעגען אין דער ערשטער העלפט פון דער שוואנגערשאפט איז דאס מפול'ן זעהר זעלטען א רעזולטאט פון סיפיליס. דאס דערקלערט זיך דערמיט, וואס דער סיפיליס קומט פון בעט, און דאס לעצטע ענטוויקעלט זיך ערשט אין דער צווייטער העלפט פון דער שוואנגערשאפט. דאס מפול'ען צוליב סיפיליס קען אויסגעטייטשט ווערען אלס א מין ווארנונגס־מיטעל פון דער נאטור, וועלכע שטרעבט זיך צו שיצען געגען מינדערווערטיגע בעשעפענישען, און זי לאזט זיי באלד גישט קומען אויף דער וועלט.

2) דאס קינד ווערט געבוירען אין דער צייט, עס לעבט, אבער עס טראגט אויף זיך סימנים פון דער קראנקהייט, די הויט האט א טונקעל געלע קאָליר, דאס קינד איז מאגער, האט א לייכטע וואג, אויף דער אינערליכער זייט פון די הענטעלעך און פון די פוס־טריט בעוויזען זיך בלעזלעך

Pemphigus Syfiliticus

אזעלכע קינדער שטארבען אפט אין 2—3 טעג. זיי קענען אבער אויך טיילמאל בלייבען לעבען.

3) דאס קינד ווערט געבוירען פולשטענדיג ריין, אבער ווען א נארמאל קינד פערלירט אויף דער וואג אין די ערשטע טעג נאכן געבוירען ווערען פון 100—150 גראם, פערלירען די דאזיגע קינדער טאפעלט און טיילמאל נאכמעהר. אויסערליכע סימנים פון סיפילים בעווייזען זיך אין 3—4 וואכען ארום. דאס קינד הויבט אן צו סאפען צוליב דער אנציגדונג פון דער שליים־הויט אין דער נאז; דאס שטערט איהם ביים זייגען, מחמת עס איז איהם דאן שווער צו אטעמען. די דאזיגע דערשיינונג רופט זיך

Koryza

דאס איז א זעהר כאראקטעריסטישע ערשיינונג, מחמת זי פאסירט כמעט ביי צוויי־דריטעל פון סיפילים־קראנקע קינדער. דאס נישט קענען נארמאל זייגען איז גורם, אז דאס קינד ווערט נאך שטארקער אויסגעמאגערט, בלוט־ארעם. די הויט פון פנים ליגט זיך אין פאלבען, קנייטשען, ווי ביי א זקן. אפט טרעטען ארויס שטערונגען פון דארם (קישקעס), די נאז איז איינגעפאלען און איז בעוואוסט אונטערן נאמען זאטעל־נאז. די הויט ביי די ליפען פלאצט און די שראמען ביי די מויל־ווינקלען, וואס פערבלייבען נאכדעם, זענען זעהר כאראקטעריסטיש, אפילו שפעטער קען מען א דאנק די שראמען פעסטשטעלען דאס כאראקטער פון דער קראנקהייט. די דאזיגע קינדער ווערען געוועהנליך אויסגעהיילט. די אויבענדערמאהנטע סימנים טרעטען ארויס אין ערשטען האלבען יאהר. שפעטער טרעפען זיי זיך זעלטען.

דא האבען מיר צו טון מיט דערשיינונגען פון א גע'ירשנ'טען סיפיליס, וואס בעווייזען זיך ערשט, א סך שפעטער, נישט פריהער ווי נאך 5—6 יאהר— דאס איז דער אזוי גערופענער „שפעטערדיגער ירושה־סיפילים". ביי די דאזיגע קינדער קענען זיין אנגעגריפען אלע ארגאנען פון קערפער. די קראנקהייט דערמאהנט די דערשיינונגען פון דריטען סטאדיום ביי אנ'אנגעשטעקטען סיפילים. אין געגעבענעם פאל זענען אבער די דערשיינונגען פיל גרויזאמער — דער נישט ־ ענטוויקעלטער קערפער פון קינד קען נישט בעזיצען אזא ווידערשטאנדס ־ קראפט, ווי דער ארגאניזם פון א דערוואקסענעם מענש. אויף דער הויט פון 5—6 יעהריגען קינד בעווייזען זיך די בעקאנטע סיפיליטישע קנוילען; עס קומען זעהר אפט פאר פערענדערונגען אין די ביינער, וועלכע מ'קען לייכט דערקענען מיט רענטגען־שטראהלען. די דורכלייכטונגען מיט רענטגען דארפען אפט געמאכט ווערען, מחמת א דאנק דעם קענען מיר קאנטראלירען, צי די מיטלען, וואס ווערען בענוצט ביים היילען דאס קינד, ווירקען און צו זיי בעזייטיגען די פערענדערונגען אין די ביינער. די אויסערליכע סימנים און די וואסערמאן ־ רעאקציע זענען אין א זעלכע פאלען נישט שטענדיג אבסאלוט זיכער, ווען די ביינער פון שייד פון קאפ ווערען דיקער, בעקומט דאס קינד א כאראקטעריסטישען שטערן (אטראמפעטער שטערן). אויך די ביינער פון די פיס ווייזען ארויס ספעציעלע שנוים, זיי ווערען איינגעבויגען אין דער פארם פון א שווערד.

זוי אין דער מגילה שטעהט

די לעבעדיגע אלמנה

ווייב: ווייסט סאלאמאן, דער ווירט איז דא געווען מאהנען דירה־געלד.

מאן: נו, וואס האסטו אים געזאגט?

ווייב: איך האב איהם געבעטען ער זאל אויף מיר רחמנות האבען, איך בין דאך אנ'ארימע אלמנה!

מאן: ווי פאלסטו אוים? ווי האסטו דאס געקענט איבערן מויל ברענגען?

ווייב: שא, שא, איך האב דען געזאגט א ליגען? ס'שטעהט דאך אין דער הייליגער מגילה: עני חשוב כמת. —

— נו, אז דו ביזט א טויטער טא, וואס בין איך? נישט קיין אלמנה ?!

רעלעם.

איינשטיינס יחוס

— דו ווייסט מ'זאגט, אז איינשטיינס יחוס ציהט זיך ביז יעקב אבינו.

— פון וואנען דרינגט מען דאס?

— ווייל פון אלע יעקב'ס שטיינער איז געבליבען איין ־שטיין.

בעניעלע זאלץ

פון דער גוטאלין בראנזשע

פון דער האנדעלס־קאמער טיילט מען מיט דעם „קונדס", אז צוליב דעם, וואס אין די היגע נאכט־לאקאלען שפילען איצט „נעגערס", איז אין לאדז געווארען אנ'אויפלעבונג אין דער גוטאלין־בראנזשע.

צייט - רעטעניש

— וואס איז דאס, וואס האט 4 פיס, עס לעבט נישט און דאך פליהט עס?

— א בענקעל פון לאדזשער שטאט־ראט.

בעניעלע זאלץ

פון געריכטס־זאל

ריכטער (צו א גנב): מיט וואס קאנט איהר זיך פערטיידיגען?

אנגעקלאגטער: וויסאקי מאנדזשע! איך בין איידער געווען א גוטער פאטריאט, א סימן, אז איך האב גע'גנב'עט נאר קראיאווע ווירוב.

זיי דריי

ווי אזוי זיי האבען זיך צחאמענגעטראפען

דער קליינער הערשעלע פרעגט דעם פאטער:

— טאטעשי, וואו ביזטו געבוירען געווארען?

— אין ראדאם.

— און די מאמעשי?

— אין קיעלץ.

— און איך אין לאדז? טאקע א וואונדערליכע זאך, ווי אזוי מיר האבען זיך אלע דריי צוזאמענגעטראפען — האט זיך הערשעלע געוואונדערט.

אוי, דער טעלעפאן

אז נישט געדאכט זאל ער ווערען!

דער מאן טעלעפאנירט צו זיין ווייבעל:

— האלא! מיין ווייבעלע? איך בין דיר מודיע, אז איך וועל היינט שפעט אהיימקומען, ווייל איך האב א זעהר וויכטיגע קאנפערענץ.

— אזוי? ארימער מאן מיינער! און די מוזיק, וואס איך הער, שטערט דיר נישט די קאנפערענץ? גאלגאן! הולטיי! אויסוואורף!

דעם טאטענס עצה

קינד: טאטעשי, ווי אזוי שרייבט מען: „ער האט חתונה געהאט". ציי „ער האט געהייראט"?

פאטער: שרייב: „ער ליגט אין דר'ערד און באקט בייגעל".

הייס!... הייס!...

פון גראף קאלי

הייס רבותי; —מענשען שמאכטען
נאך א ביסעל גראז און בלומען,
וואו א קבצן, וואו א פענטאק
האט אויף דאטשע זיך פערנומען....

ווער קיין קריניץ, ווער קיין שטשאווניץ,
ווער קיין ראדאגאשטש און קאלע
אבער פאהרען — יא, רבותי,
פאהרען איצטער מוזען אלע...

איינער פאהרט זיך צו פערוויילען,
פיל מיט האפענונגען זיסע,
און דער צווייטער נעביך, נעביך,
האט געקראגען איצט עקסמיסיע....

איינער פאהרט ווייל די בעל - חובות
שאפען איהם גאר גרויסע זארגען,
און דער צווייטער — ווייל זיין קרעמער
וויל איהם מעהר קיין ברויט באָרגען...

*

גאנצע שטראמען כוואליעס היצען
יאגען איצט פון אלע זייטען,
פון בערלין און פון זשענעווא
און פון מזרח פון דעם ווייטען....

ס'איז א סברא... אז עס שטאמען
אט די גרויסע שווערע היצען,
פון די הייסע „שלום - רעדעס"
וואס טוט לעצטענס אזוי בליצען....

דייטשלאנד וויל נישט קיין מלחמה
—אויף דער וועלט דער שלום טאגט
והא - ראיה — הערט, רבותי,
היטלער האט אליין געזאגט...

מוסאליני חלש'ט שלום
און ער וויל די וועלט דערפרעהען
אבער פריהער... מוז זיין מאגען
אביסיניען גוט פערדייען....

אויך יאפאניע חלש'ט שלום
ס'איז ביי איהר קיין נפקא - מינא
ליידט זי אבער אויף קדחת
און זי דארף א פארציע כינע...

פון פוילקייט

האט זי חתונה געהאט מיט אנ'אלמן

— זי ווייסען, ס'וואונדערט מיך, וואס די פאננע סטעפע, האט זיך דעצידירט חתונה צו האבען מיט אנ'אלמן מיט דריי קינדער.

— איך וואונדער מיך גארנישט. זי איז אייביג געווען פויל ווי א קאץ, אין דער ביורא וואו זי האט געארבייט, האט זי אויך, ליב געהאט, אז א צווייטער האט פאר איהר געארבייט. זי האט אייביג ליב צו קומען צום גרייטען.

גע'כשר'ט דעם בריף

לאדזשער האנדעלס־קארעספאנדענץ

דער פאבריקאנט הויזענצוויג, דיקטירט עטליכע טעג פאר פסח א בריף צו א סוחר, וואס האט איהם באנקראטירט 10 טויזענט זל. דיקטירט דער פאבריקאנט זיין מאשין־שרייבערין:

— דו חזיר'ישע מארדע.... הינטישער זיהן, גנב, שובראוויעץ אויסוואורף, דו וועסט ביי מיר פערפוילט ווערען אין דער טורמע....

פאניע שעפיע, האט איהם די מאשין־שרייבערין איבערגעריסען — דער סוחר וועט דאך דעם בריף דערהאלטען פונקט ערב פסח!

— אזוי? נו, שרייבט צו א כשר'ן פסח — האט דער פאבריקאנט געענטפערט.

די דריי געלונגענע בנים

די משפחה גאנצעצאל, האט נישט קיין גליק צו די זיהן, איינער שפילט און פערשפילט און דער דריטער גנב'עט.

— און וואס איז דער דריטער?

— דאס וואס די ערשטע צוויי: גנב'עט און שפילט: ער איז א קאמפאזיטאר.

פאסען און קראטען

א פאסער פון גנבות, בעקומענדיג א יאהר תפיסה, האט אויסגערופען צו זיינע חברים:

— דאס לעבען איז ווי מאנופאקטור־סחורה — אמאל אין פאסען און אמאל אין קראטען.

א געטרייע פרוי

זי וויל זיין א קרבן

דער היגער פאבריקאנט נאנעוויצע עצה'ט זיך מיט זיין פרוי:

— דו ווייסט, גענינע, איך זוך א קאסיר, האב איך געגעבען אנ'אנאנס אין דער צייטונג, האב איך בעקומען צוויי אפערטען. איינער איז א בעקאנטער גנב און דער צווייטער א בעקאנטער דאן־זשואן, א פרויען פערפיהרער — וואס זאל איך טון?

— מיין דעה איז, אז ד זאלסט צונעהמען דעם צווייטען. א גנב וועסטו דיר נעהמען אין שטוב אריין? איידער ס'נעשעפט זאל ליידען, וויל איך שוין בעסער ליידען — האט די געטרייע פרוי געענטפערט.

היינטיגע שילער

לעהרער (צום שילער): ווי איך זעה, לענסטו דיין גאנצען ראש נאר אין גימנאסטיק, אין לעהרע נארנישט, דו וועסט דאך נישט אריבערגעהען אין דער 6־טער קלאס!

שילער: נו, וועל איך אריבערשפרינגען.

ב. זאלץ.

ווייבער שמועסען

ערשטע: אז מיין מאן דאקוטשעט מיך, סטראשע איך איהם, אז איך וועל אנטלויפען צו מיין מאמע.

צווייטע: איך מאך דאס בעסער: אז מיין מאן דאקוטשעט מיך, סטראשע איך איהם, אז איך וועל מיין מאמע ברענגען צו איהם.

* * *

כ'בעט איהן, פארוואס זאגען זי. אז איהנ'ס מאן איז נישט ביים קלארען פערשטאנד? ער מאכט א פערקעהרטען איינדרוק.

— יא, נאר ער איז א מאניאק, ער רעדט זיך איין, אז ער איז דער איינציגער טאטע פון אונזערע קינדער....

אין באלוט

אונטערגעהערטע געשפרעך

— זאגט מיר, ר' העניך, איהר שלאפט אליין?

— ניין, אייביג מיט א ליידיגען מאגען.

דער קונדס

הומאר ● סאטירע ●

● צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 137 פרייטאג, דעם 14 יוני 1935

אוי, די היצען!...

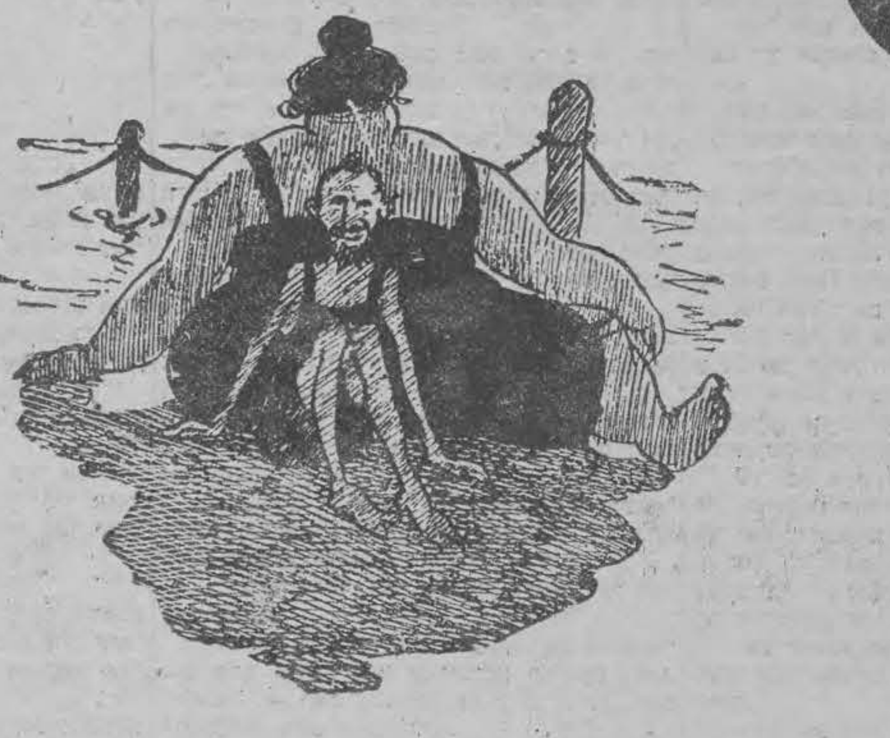

וואס האט ער מורא פאר די היצע, אז ער איז בעווייבט געווארען מיט אזא „שוץ-וואנד"!..

פאליטיק פון וואך

מוסאליני האט אין דער היינטיגער וואך גע־ זון אנ'עוולה היטלערן. די עוולה בעשטעהט דערין, אז ער האט אויסגעכאפט היטלערן דאס מיטעל זון ,,פאכען מיטן שווערדעל''.

היטלערס כוח איז ביז איצט בעשטאנען אין דעם וואס ער האט געסטראשעט די אייראפעאישע גענז־ פאליטיקער מיטן בלעכערנעם שווערדעל, אז אט, אט צעבריקעוועט ער זיך אין א מלחמה.

אין דער היינטיגער וואך אבער איז איהם מו־ סאליני פערלאפען דעם וועג און גענומען פאכען מיטן שווערדעל, אזש אין אביסיניען.

ער האט עפעס גאר נישט קיין מזל, דער ,,פיה־ רער'', ער חלש'ט צו דערלעבען די צייט, ווען די זייטשקעס וועלען איהם בעווארפען מיט לארבער־ קרענץ — מעג זיין ערזאץ — אלס מלחמה־זיגער — לויפט איהם אונטער מוסאליני און וויל איהם אויס־ כאפען דעם ,,לארבער־קראנץ''.

אז עס איז נישטא קיין מזל, העלפען נישט אפילו קיין לוסט־קנאבען.

א רחמנות!

— = —

סארדיניען און סארדינען

מוסאליני וועגען אביסיניען

די פרעסע שרייבט, אז מוסאליני האט געהאלטען א רעדע וועגען אביסינישען קאנפליקט אין סארדי־ ניען, דארט האט ער געזאגט:

— מימוז מיט אביסיניען מאכען דאס זעלבע, וואס מיט סארדינען: אפהאקען די קעפלעך און דאס איבעריגע איינשלינגען.

בעניעלע זאלץ

ווער ס'האט די מאה

דער ענגלישער נייער הארמאט

דער ענגלישער קריגס־פלאט, האט לעצטענס דעמאנסטרירט א נייעם טיפ הארמאט, וואס וועט פון זיך ארויסווארפען 100 גראנאטען אין משך פון 1 מינוט.

— וואס וויל ענגלאנד דערמיט בעווייזען?

— דערמיט וויל זי בעווייזען, אז אין קריגס־ ענינים האט זי די גרעסטע דעה.

— ווי אזוי?

— ווייל ווער ס'האט די ,,מאה'', דער האט די דעה.

בעניעלע זאלץ

לאדזער בעלי־הבתים

ווען א ביוראליסטקע דארף חתונה־האבען

ביוראליסטקע (צום שעף): פאניע שעפיע! כ'־ האב געוואלט בעטען 8 טאג אורלויב, ווייל איך געה חתונה האבען.

שעף: מיט דריי חדשים צוריק האט איהר גע־ האט א חודש אורלויב צוליב דעם, וואס איהר זענט קראנק געווען אויף א בויך־טיפוס, און איצט ווידער א מעשה מיט א חתונה, פארוואס האט איהר נישט חתונה געהאט דעמאלט, ווען איהר זענט געלעגען אויפ'ן בויך־טיפוס?

צווישען אנגעשטעלטע

א שמועס פארן 1־טען

ערשטער אנגעשטעלטער: — נאך צוויי סמוטנע טעג און מיר וועלען האבען נענוג געלד.

צווייטער: און דערנאך נאך צוויי פרעהליכע נעכט און מ'וועט ווידער קיכען פאר א גראשען....

דער אומבעקאנטער לאלעק

א יוני־סצענע אויף פעטריקאווער גאס

ביי א שוי־פענסטער שטעהט א יונג, שעהן, בע־ חנ'ט מעדעל און קוקט אויף די ,,מציאות''. פלוצים קומט צו איהר צו א יונגערמאן און זאגט צו איהר:

— ענטשולדיגט פאניענקא, דער פאן אויף וועל־ כען איהר ווארט דא, וועט לײדער היינט נישט קע־ נען קומען.

— וואס? לאלעק וועט נישט קומען? — האט דאס מעדעל א דענערווירטע געפרעגט — דאס איז זעהר נישט שעהן פון זיין זייט.

אין 10 מינוט שפעטער האט דער פרעמדער בחור שפאצירט מיט דעם מעדעל אין ,,העלענהאף'' און ער האט איהר דערצעהלט, אז לאלעק איז איהר אונ־ טריי א. אז. וו.

ווען זיי זענען אין א האלבע שעה ארום געזעסען ביי א גלעזעל ביער, האט ער איהר דערצעהלט דעם סוד:

— כ'וועל אייך אויסזאגען א סוד, אז איך קאן בכלל נישט לאלעקן! כ'האב אייך פשוט גענארט, כדי מיט אייך צו פערפיהרען א שמועס.

— כ'וועל אייך זאגען דעם אמת: איך קאן איהם אויך נישט — האט די ,,פאניענקע'' געענטפערט.

אורלויב

אנ'אנפראגע צום ,,קונדס''

פאניע רעדאקטאר לעבען!

אזוי ווי ביי מיין ווייב בין איך א שקלאף, איך הארעווע ביי איהר ביי טאג און פיינאכט אהן אפ־ רוה, צי האב איך רעכט אויפן געריכטליכען וועג צו פערלאנגען פון איהר א חודש אורלויב?

בעניעלע זאלץ

א געזאנג צו איהר...

כ. קאוונער

גיסט אויס א יונגערמאן זיין הארץ:

...איך ליב דיך, ווייל דו האסט פונקט אזוינע אויגען ווי מיין מאמע האט געהאט; די זעלבע פלוי־ יט און די זעלבע פייערלעך צאנקען אין זיי; צאנ־ קען, אבער זיי פערלעשען זיך נישט.

מיין מאמעס אויגען האט גאט צוגעמאכט אויף אייביג; זיי קיינמאל מעהר נישט געעפענט; די פיי־ ערלעך זענען פערלאשען געווארען; דאס לעצטע פע־ פימעל ליכט האט אויסגעצאנקט אין זיי.

יא, איך ליב דיך, ווייל דו האסט פונקט אזוינע אויגען ווי מיין מאמע האט געהאט.

קוק איך אריין אין דיינע אויגען, ווער איך יונ־ גער, ווער איך פרעהליכער, דאכט זיך מיר אויס, אז איך האב נאך א מאמען, אז איך בין נאך נישט קיין יתום.

איך פיהל זיך ווי ניי־געבוירען.

און הער איך דיך רעדען, מיין טייערע, דאכט זיך מיר אויס, אז איך הער מיין מאמעס קול; איהר זאנפטע קלינגענדיגע שטימע, וואס לאסטשעט אזוי ליב, אזוי מילד, אזוי הארציג.

מיין מאמעס שטים איז געווען א שטיק מוזיק; ווען זי האט גערעדט. האט מען געפיהלט ווי א פרייד נעהמט ארום און דופט ארויס אין דיר דאס ...ליס.

ווען זי האט גערעדט, איז איטליכעס ווארט געווען אזוי שעהן, אזוי עדעל, אזוי פרום, ווי גע־ קליבענע רויזען, ווי געקליבענע פערל.

אפשר האבען אלע מאמעס אזא שפראך? איך ווייס נישט; אבער מיין מאמע האט יא אזוי גע־ רעדט.

און דו, מיין טייערע, האסט פונקט אזא שפראך אזא מילדקייט, אזא קלאנג.

איטליכעס ווארט, וואס קומט ארויס פון דיין מויל, איז א ליד, א געזאנג, וואס זאגט צו פרייד און גליק און נאך מעהר....

און בעטראכט איך דיינע האר, פערגעס איך זיך, אז זיי זענען דיינע, אז זיי באלאנגען צו דיר; עס ווילט זיך שווערען, אז דו האסט די זעלבע האר, וואס מיין מאמע האט געהאט:

א געמיש פון בלאנד און גאלד; מעהר גאלד; זעלטענע האר! די זעלבע ווייכקייט, דעם זעלבען גלאנץ, נאטירליך, נישט געפארבט.

נאך שעהנער זענען זיי געווען ווען די זון האט געשיינט אויף זיי; דעמאלט האט מען געמיינט, אז די וועלט פערמאגט צוויי זונען.

און ווען איך האב דיך, מיין טייערע, געהערט זינגען, האט זיך מיר אויסגעדאכט, אז דאס זינגט מיין מאמע.

ווי מארגע! דו האסט דאך מיין מאמען קיינמאל נישט געזעהען, נישט געקאנט, און דאך קלינגען דיינע געזאנגען פונקט ווי איהרע!

די זעלבע פרייד, דער זעלבער טרויער, דער זעל־ בער ציטער!

אפטמאל הערט זיך אין דיין ליד דאס אפשטאר־ בען פונם זומער, דעם אומעטיגען הערבסט און, אפטמאל — דאס אנקומען פונ'ם פריהלינג; דאס אויפלעבען, דאס אויפבליהען.

ליכט און שאטען, געלעכטער און טרעהרען, לע־ בען און טויט.

ווען איך וועל מיט דיר חתונה האבען, מיין טייערע. וועל איך זיך פערגעסען, אז איך בין אנ'־ עלענדער יתום; מיר וועט זיך אויסראכטען, אז מיין מאמע לעבט; וועל איך זיין גליקליך אין צווייען; אי איך וועל האבען א געליבטע פרוי, אי א מאמען.

דו, מיין טייערע, מענסט שמייכלען, אבער אזוי וועט עס זיין... פון מיינע נעכט וועלען ווערען ליכ־ טיגע טעג און פון מיין געוויין וועט ווערען א פרייד.

ווער וועט דעמאלט זיין צו מיר גלייך? ווער וועט זיך דעמאלט קענען בעריהמען מיט מעהר גליק?

איך וועל מעהר נישט וויינען פון שלאף, איך וועל מעהר נישט האבען קיין שרעקליכע חלומות.

דעמאלט, ווען דו האסט מיר א קוש געטון, איי־ דער מיר האבען זיך געזעגענט, האב איך געהאט א חלום וועגען רויטע רויזען, און ווען דו האסט זיך מיט מיר געזעגענט אהן א קוש, האב איך געהאט א חלום וועגען שלאנגען.

איז דאס נישט מארנע?

איך האף, אז אונזער לעבען וועט זיין א ריינער, א שטילער; שטיל ווי די ליכטיגע זומער־נעכט; שטיל ווי די שטילע טייבעלעך, וואס שטראמען רוהיג אין די טאלען און פיהרען אוועק מיט זיך וואונדערליכע סודות פון פערליבטע הערצער.

איך בין א גרויסער ליבהאבער פון שטילקייט; אין שטילקייט ליגט שענקייט, ליגט געפיהל, שטימונג; דער שטילער מענש איז אויך אידעלער.

איך ליב דאס שטילע רוישען פון דעם וואלד, בעסער ווי זיין געפילדער, ווען די בוימער זיינע פאַ־ לען דערשלאגען פון בליצען.

דאס שטילע געזאנג פון א פויגעל וועט מיך מעהר בעגייסטערען, ווי דאס בייזע קראקען פון א קראה.

און וויפיל פרייד ליגט אין דאס וואקסען פון בלו־ מען! אין דאס שטילע פאלען פון טויען!

יא, אונזער לעבען וועט זיין א שטילער, אנ'איי־ דעלער, א צארטער; די ליבע — א טיפע, א הייר ליגע; מיר וועלען ביידע זיין איינס.

אין אונזער שטיבעל וועט קיין וואכען־טאג קיינ־ מאל נישט זיין; תמיד וועט הערשען ביי אונז שבת אין דער יום־טוב...

מיר וועלען מיט פרייד בעגריסען די זון, ווען זי וועט אויפגעהען, און מיט פרייד זיך געזעגענען מיט איהר, ווען זי וועט אונטערגעהן.

אין די נעכט ליגט אפטמאל מעהר פרייד ווי אין די טעג.

די לבנה און די שטערען האבען אין זיך מעהר כישוף. מעהר געזאנג, מעהר ליבע ווי די זון מיט איהר פייער, מיט איהר ברען.

און אויב גאט וועט אמאל ארונטערשיקען א בייזען שטורם און ער וועט רייסען שטיקער פון דער נאכט און זיי פערברענען מיט זיינע בליצען, און ווילדע ווינטען וועלען בעגלייטען דעם שטורעם מיט זייערע יללות, וועלען מיר זיך ביידע ארומנעהמען פעסט און איבערווארטען דעם שטורעם.

און אויב דער שטורעם וועט אוועקרייסען אונ־ זער הייזעל, וועלען מיר אויך צוזאמען אונטערגעהן — צוזאמען.

אויך דער טויט דארף זיין א שעהנער, א היילי־ גער; אויך אין אונטערגעהן ליגט וואונדערליכעס, ליגט ליבע.

אבער לאמיר האפען, טייערע, אז קיין שטורעם וועט אונז נישט צוריסען; מיר וועלען תמיד בעגרי־ סען די גאלדענע טעג מיט געזאנג און די רויטע פארנאכטען, ווען די רויטע פלאמען טוען תפלה אויף די שפיצען פון די בערג איידער זיי לעשען זיך אויס.

עס דאכט זיך אויס, אז די תפילות זענען אויך רויט; רויט און הייליג....

יא, מיין טייערע, מיין ליבע צו דיר איז גרויס, ווייל דו זעהסט אויס ווי מיין מאמע; האסט די זעלבע אויגען, די זעלבע האר, די זעלבע שטים און זינגסט ווי זי האט געזונגען....

ווען איך קוק אויף דיר, מיין טייערע, פערגעס איך, אז איך בין אנ'עלענדער יתום.

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: איהר ווייסט, פאניע שבת הגדול, אז לויט דער נייער וואהל־ארדינאציע, וועט אין קומענדיגען סיים זיין אינגאנצען 2 יודען?

שבת הגדול: מיר האבען נאך נסים, וואס ס'־ וועלען כאטש זיין צוויי יודען, ווארום אהן די צוויי יודען ((,,יי'') וואלט דער סיים פאר אונז געווען: סם...

בעניעלע זאלץ

סלאמיאני וודאוועס, נישט געדאכט זאלט איהר ווערען!

כמעט אנ'אמת'ע פאסירונג אין לאדז

די היינטיגע וואך זענען פון לאדז ארויסגעפאה־ רען אויף די דאטשעס אנ'ערך 10 טויזענד פרויען.

10 טויזענד סלאמיאנע וודאוועס זענען געבלי־ בען אין דער שטאט.

אין דער לופט האט זיך געפיהלט דער אפקלאנג פון 10 טויזענד געזעגנונגס־קושען, דעם זעלבען טאג האט זיך אין א היגער צייטונג בעוויזען אזא אנאנס:

,,סלאמיאנע וודאוועס! ענדליך האט געשלאגען אייער גליקליכע שעה! אייערע פרויען זענען אוועק־ געפאהרען אויף די ליעטניסקעס.

היינט וועט איהר פערברענגען דעם ערשטען פרייליכען אוונד אהן די ווייבער, איהר זענט היינט פריש ראזירט. די אנצוגען פריש געפרעסט.

מיר ווייסען פארוואס דאס איז אזוי, אבער צי וואס דארפט איהר לויפען? צי וואס דארפט איהר זוכען? קומט היינט נאך אויף דער שיענקיעוויטשא נומער... דארט ווארט אויף אייך אייער גליק. דארט געפינט איהר דאס, וואס איהר זוכט''.

10 טויזענד סלאמיאנע וודאוועס האבען איבער געלייענט דעם אנאנס, אלע האבען זיי זיך נאך דעם זעלבען אוונד געלאזען אויף דער שיענקיעוויטשא נומער....

* * *

דעם זעלבען אוונד איז אויף דער נארוטאווי־ טשא גאס גיך געפאהרען די פאגאטאוויע פון ,,לינת הצדק''. פון דעם זעלבען הויז אויף דער שיענ־ קיעוויטשא האט מען ארויסגעפיהרט א צעקיילטען, א צעביילטען, געפיהרט האט מען איהם אין פאו־ נאנסקים שפיטאל אריין. אויפן וועג צום שפיטאל פרעגט איהם דער דאקטאר:

— וואס איז מיט אייך געשעהען? כ'געדענק נאר אז אין אוונד זענען געקומען צו מיר הונדערטער מענער און האבען מיך גע'מקל'ט האלב טויט.

— פארוואס?

— האט איהר נישט אמאל, הער דאקטאר, גע־ לייענט דעם אנאנס אין דער צייטונג — האט דער קראנקער געפרעגט דעם דאקטאר.

— וואס איז געווען מיט דעם אנאנס?

— גאר פשוט: איך בין א פערטרעטער פון עלעק־ טרישע געפעס. איך בין געווען זיכער, אז פאר סלא־ מיאנע וודאוועס איז דאס זעהר א וויגארנע זאך צו קאכען, ווען די ווייבער זענען אויף די ליעטניס־ קעס, און זיי... אוי, וויי, זיי... האבען געמיינט עפעס אנדערש....

דער צושטאנד פון חולה איז זעהר א געפעהר־ ליכער.

יודען איז וואויל אין דייטשלאנד

א פריש אימפארטירטער וויץ פון נאצי־ שען ,,גן־עדן

די אויסלענדישע פרעסע שרייבט, אז אין דייטש לאנד בעהאנדעלט מען איצט יודען זעהר גוט.

יא, ס'איז אמת: אז ס'קומט איצט א יוד קיין דייטשלאנד, ווייסט מען איהם נישט וואו צו זעצען; אין תפיסה אדער אין קאנצענטראציע־לאגער..

ארעקל וויינטרויב.

לאדז — קאלומנע

א געטרייע פרוי

די פרוי אנא פודערניטשקא איז די טעג געפארען קיין קאלומנע. צומארגענס האט דער מאן איהר צו־ געשיקט א בריוועלע:

— ,,אנדזשעלע, פערגעס נאר נישט אויף דער פליאזשע, אז דו ביסט א פערהייראטע פרוי סאמועל.

דערויף האט סאמועל בעקומען א טעלעגראמע: ,,שמואל'שי האב נישט קיין מורא, איין מינוט דערנאך, האב איך דיך אייביג אין זינען אנקא''.

אין פארק און אין שטאט־ראט

א גערעכטע טענה פון א שפאצירער

א יוד געהט שבת נאכמיטאג אין סטאשיץ־פארק, זוכט אנ'ארט זיך אוועקצוזעצען און געפינט נישט. אלע בענק זענען פערנומען, שטעלט זיך דער יוד אוועק אין פארק און זאגט:

— ווי געפעלט אייך די מעשה? דא איז נישטא קיין בענקעל אויף א רפואה, און אין שטאט־ראט ווארפט מען זיך מיט בענקלעך!

בעניעלע זאלץ

פריוואט־אייגענטום.

ווי די צייטונגען מעלדען, געהט מען אין ראטער־ פערבאנד צוריק איינפיהרען פריוואט־אייגענטום.

ביי די סובלאקאטארען און יונגע ווייבלעך האט דאס ארויסגערופען גרויס אונצופרידענהייט.

בעניעלע זאלץ

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: דו האסט געהערט? אנ'אנטיסעמיטישע צייטונג האט אויסגעטראכט א בלבול, אז יודען פע־ סעמפען די ביסקופען?

טרייטעל: און איך זאג, אז די אנטיסעמיטען זע־ נען אליין געגען ,,בים־קופ''. זיי רייסען ארויס דעם ,,בים'' פון יודישע מיילער און שרייען: ,,ניע קופ'' או ושידא''.

בעניעלע זאלץ

צוליב וואס

האט מען חתונה?

חתונה האבען קאן מען: פון ליבע, פון צוואנג, פון צופאל, צוליב געשעפט, צו להכעים דעם טאטען, צוליב דירות־מאנגעל, צוליב נדן, צוליב אפיניע, צו־ ליב א קינד, פון לאנגווייליגקייט, צוליב מאגען־קא־ טאר א. ה. גל. די גליקליכסטע זענען אבער די, וואס האבען קיינמאל נישט חתונה.

ענטפער פון ,,קונדס''

ליבער ,,קונדס'' ־ רעדאקטאר!

אפשר ווייסט איהר, וואו מ'קאן בעקומען די פאטאגראפיע ,,איצעק־מאנגער אין דער וואנע?''

א לעזער.

ענטפער:

אזא פאטאגראפיע איז בכלל נישטא, ווייל אזא ,,זדיענטשע'' האט ביז יאהר 1935 נישט געקענט געמאכט ווערען.

דער ,,קונדס''

שטיצט דעם „נותן לחם״

א פאָר ווערטער צום מאָנטאָגדיגען זאַמעל־טאָג

ביי אונז יודען איז די מידה פון רחמנות טיף איינגעוואָרצעלט אין הארצען און אין אונזער נשמה. מעג זיך יעדער האָבען צו פילאַנטראָפּיע וועלכע בע־ציהונג ער וויל, איינס מוז אָבער געזאָגט ווערען: ביי די היינטיגע בעדינגונגען אין וועלכע מיר לעבען איז דאָס א לעבענס־נויטווענדיגקייט.

במשך פון זעקס חדשים האָט „נותן לחם״ בע־וויזען צו שאַפען א גרויסע סומע געלד און דאָס צו פערווענדען אויף צו שטיצען די געפאלענע פון די גע פאלענסטע יודישע משפחות.

העכער 60 טויזענט אומזיסטע און ביליגע מיטאָ גען האָט „נותן לחם״ ארויסגעגעבען פאר דער צייט, 75 יודישע שול קינדערלעך האָבען טאָג־איין, טאָג־אויס פעדאַגאָגישע הילף בעקומען, ווארים עסען און אויך א שוך און א קליידעלע.

אזעלכע צוויי אקציעס: ווי די קויהלען פערטיי־לונג ווינטער און די פסח פעקלעך האָט נאָך לאָדז נישט געהאט.

דאָס אמבולאטאָריום פון גייערם ראיאָן, די איינ־ציגע יודישע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציע אין דאָר־טיגען געגענד בעדינט שוין טויזענטער יודישע אָרי־מע משפחות אינגאַנצען אומזיסט, מיט מעדיצינישע הילף, אונזער פעלד־קוך — ווינטער אין די פרעסט, אונזער גמלת חסדים קאַסע א.א.וו. דאָס זענען אליץ זאכען גוט בעקאנטע אין שטאָט.

ועל כולם — איצטער די זומער קאָלאָניע אין קאלע פאר יודישע שול קינדער.

צי פערדינט נישט אזא אינסטיטוציע אונטער־געשטיצט צו ווערען פון דער גאנצער יודישער בע־פעלקערונג ?

אין איצטיגען מאָמענט ווענדען מיר זיך צו אלע־מען סיי צו יחידים סיי צו אלע יודישע אָרגאניזא־ציעס און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס וועלכע האָבען פון אונזער הילף גענאָסען — העלפט אונז דורכפיהרען דעם זאמעל טאָג מען מוז דערצו האָבען הונדערטער מענשען. פערשעהמט נישט די אינסטי־טוציע. העלפט אונז מאָנטאָג צו זאמלען און שענקט מיט א ברייטער האנד אייערע נדבות לטובת דעם „נותן לחם״.

מאַג. מ. באלבערישסקי.

ווער ווייסט עפּעס וועגען די שוועסטער עטעל און אידעל — געוועזענע פינקעלשטיין ?

די יודישע גמינע אין זגערזש האָט בעקומען א בריף פון דער פעדעראציע פון פוילישע יודען אין אמעריקע מיט א בקשה:

א געוויסער יעקב פינקעלשטיין (זוהן פון ליפּ און שרה פינקעלשטיין) וואָס שטאַמט פון לאָדז און וואוינט איצט אין ניו יאָרק זוכט זיינע צוויי שווע־סטער עטעל און אידעל, וועלכע האָבען אמאָל גע־וואוינט אויף פולנאָצנאַ גאס אין לאָדז. די צוויי שווע סטער האָבען אָבער שוין חתונה געהאט און געענ־דערט זייערע פאמיליען נעמען ; דעריבער ווייסט דער ניו יאָרקער פינקעלשטיין נישט ווי זיי הייסען. איצט, א פעטער האָבען זיי געהאט אין זגערזש. א וועבער וואָלף פינקעלשטיין. דער לעצטער איז אבער שוין אוועקגעפאָהרען קיין ארץ ישראל.

ווער עס ווייסט עפּעס וועגען די צוויי שוועסטער געוועזענע פינקעלשטיין אָדער די אנגערופענע אליין, ווערען געבעטען זיך צו מעלדען אין דער יודישער גמינע אין זגערזש.

מאָרגען שבת — דער גרויסער קאָנצערט פון „שיר״

אין „העלענאָוו״

מאָרגען שבת, דעם 15 יוני 8.30 אָוועגד טרעט אויף דער „שיר״ מיט אַ גרויסען קאָנצערט אין העלענאָוו אונטער דער לייטונג פֿון פּראָפֿ. י. פֿייווישיס.

יעדער אויפֿטריט פֿון „שיר״ איז אַ מייסטער האַפֿטע קינסטלערישע לייסטונג פֿון כאָר, אַ דאַנק דער רוטינירטער האַנד פֿון דיר. פֿייווישיס, וועל כער בעזיצט די צויבערקראַפֿט אָנצוואַרפֿען דעם געזאַנג־אַפּאַראַט זיין ווילען און ארויסצובעקומען פֿון איהם די פֿיינסטע קינסטלערישע ניואַנסען, וועלכע רופֿען אַרויס ביי די צוהערער אַ שטורם פֿון בעגייסטערונג. דאָס איז די סיבה, פֿאַרוואָס יעדער קאָנצערט פֿון „שיר״ ווערט מיט אונגעדולד ערוואַרט דורך די היגע מוזיקאַלישע קרייזען.

אונזער בערימטער „שיר״־כאָר וועט דאָסמאָל צוזאַמען מיט׳ן פֿערגרעסערטען סימפֿאָנישען אָר־קעסטער ביים „שיר״ און סאָליסטען אויספֿיהרען אין קלאַסישען טייל פֿון קאָנצערט דעם פרעכטיגען טריומף־מאַרש פֿון וואַגנערס אָפּערע „טאַנהויזער״, פראַגמענט פֿון הענדעלס „יהודה־המכּבי״ און די וואונדערשעהנע שאַפֿונג פֿון שובערט „שירת מרים״.

אַחוץ דעם וועלען מיר הערען פֿון „שיר״ נאָך נישט געזונגענע, אינטערעסאַנטע יודישע שאַפֿוב־גען אין דער הערליכער אינטערפּרעטאַציע פֿון בע־ליבטען פּראָפֿ. י. פֿייווישיס. פֿון דער גרויסער פּעראינטערעסירונג איז צ ודרינגען דאָס דער קאָנ־צערט וועט האָבען דעם פֿערדינטען קינסטלערישען און מאַטעריעלען ערפֿאָלג.

די ציהונג דערנעהנטערט זיך !

א לאָס קויף שוין אין דער בעריהמטער קאָלעקטור

ג. יאַטקא

פיעטריקאָווער 22
פיעטריקאָווער 66
נאָוואָמיעסקא 1

בריפליכע בעשטעלונגען ווערן זאָפאָרט ערלעדיגט ! - קאָנטאָ פ.ק.א. 63910

אַפּטייקען

היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אפּטיי־קען : א. פּאָטאָש (פּלאַץ קאָשטשעלני 10), א. כאַ־רעמזא (פּאָמאָרסקא 12), ע. מילער, (פּיעטריקאָווער 46), מ, עפּשטיין (פּיעטריקאָווער 225), ז. גאַרטשיצ־קי (פּשעיאַזד 59), ג. אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצ־קא 56).

פּאָליטישער פּראָצעס

אויף דער בעשולדיגונגם באַנק אין קרייז געריכט זענען געזעסען דער 26 יעהריגער ירחמיאל בירנבוים,, 27 יעהריגער משה עדעלסבערג און 20 יעהריגע שרה בראָנשטיין, בעשולדיגט אין קאָמוניס טישער טעטיגקייט.

דאָס געריכט האָט פערמשפּט בירנבוימען אויף אנדערהאַלבען יאָהר טורמע, עדעלסבערגען און די באָרנשטיינען אויף צו יאָהר טורמע.

צום טויט פון ד״ר שמריהו לעווין

צוליב׳ן טויט פֿון ציוניסטישען וועטעראַן, מיט־גלד פֿון אַקציאָנס־קאָמיטעט, ד״ר שמריהו לעווין ז״ל קומט פֿאַר מאָרגען שבת פֿריה ביים דאַוונען אַ פֿייערליכע הזכרה אין דער שוהל „אהל־יעקב״ גדאַנסקאַ 18.

ווענען נישט רעגיסטרירטע הייל מיטלען

(א) מיט א צייט צוריק איז דערשינען א צירקו־לאַר וועגען א קאָנטראָל איבער פערשידענע הייל־מיטלען, וועלכע ווערען מאַסענווייז אויסגעאַרבייט און פערשפּרייט, נעבען דעם צירקולאַר איז געווען אָנגעגעבען א גענויע רשימה פון די אלע מיטלען, וועלכע ס׳איז ערלויבט געוואָרען צו פערשפּרייטען.

היות, ווי עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אז טראָץ דער אָנגעגעבענער רשימה, ווערט פערשפּרייט א בעדייטענדיגע צאָהל הייל־מיטלען, וועלכע זענען נישט רעגיסטרירט, וועט ווערען אַדורכגעפיהרט א גענויע קאָנטראָל און די מיטלען, וועלכע זענען נישט אָנגעמאָלדען געוואָרען, וועלען צייטווייליג, ביז צו דער ארויסגעגעבענער ערלויבניש קוועסטיאָנירט ווערען.

איטאַליענישער שטרייק אין וואר שאַווסקים פאבריק

(א) אין דער פאבריק פון דער פירמע וואַרשאַווסקי (פּשענדזעלניאַנא 20) האָט צוליב אָנגעזאָגטער רעדוקציע אויסגעבראָכען א שטרייק. 140 ארבייטער האָבען געוואָרפען די ארבייט און אָקופּירט די פאַ־בריק.

אין ארבייטס אינספּעקטאָראַט איז פאָרגעקומען א קאָנפערענץ צווישען די פאָרשטעהער פון דער פיר מע און די ארבייטער צו קיין הסכם איז נישט געקו־מען. דער שטרייק דויערט.

ווער עס וויל

גערן עלעגאַנט געקליידעט — דער זאָל זיך גלייך ווענדען אין ערשטקל. הערן־שניידער אַטעליר פון

נעכ. גראַנאַס, זגערזשער 36

אין הויף, 2טער איינגאַנג, 2טער שטאָק וואו עס ווערען אָנגענומען אלעראַרט בע־שטעלונגען ווי אנצוגען, סמאָקינגען, פּאַל־טעוס, לויט די נייעסטע מאָדעלען פון אייגענע און אָנפערטרויטער סחורה. — צוגענגליכע פרייזען ! × רעיעלע בעהאַנדלונג

אויספלוגען קיין פּאַלעסטינע

פון 630.— ז׳. אן

אָרגאַניזירט

„אַרביס״ פּיעטריקאָווער 18, טעל. 249-33

אויך הנחה־פּעסער קיין טשעכאָ־סלאָוואַקיי און יוגאָסלאַוויען.

SUDORYN „Ap. Kowalski" usuwa POT i WOŃ Wystrzegać się naśladownictw.

ר. איזראַעל

די משומדים

סענסאַצ. שפּאַנענדער ראָמאַן פון היינטיגען יודישען לעבען

(42

דאָס איז געווען אַ זינדיגער געדאַנק פֿון סטעפֿאַנ׳ען, אָבער מ׳האָט איהם דאָס געקענט מוחל זיין צוליב זיין לאַגע, אין וועלכע ער האָט זיך געפֿונען. צוליב דעם טויט־געשפּענסט, וועלכעס ער האָט געזעהען פֿאַר די אויגען. סטעפֿאַן האָט גע־מאַכט די לעצטע אָנשטרענגונגען. ער האָט קוים געריהרט מיט די הענד, קוים בעוועגט מיט די פֿיס, ער האָט געפֿיהלט, אַז קוים וועט ער זיך נישט בעפֿרייען פֿון דער משא, וועלכע ער טראָגט אויף זיך, וועט ער אונטערגעהען צוזאַמען מיט אידאַ׳ן. און טאַקע אין די לעצטע מינוטען, אין וועלכע ער האָט געפֿיהרט דעם קאַמף מיט דעם טויט, האָט ער דאָך בעוואוסטזיניג גע־טראַכט. ער האָט זיך איבערגעלעגט אַלע מעג־ליכקייטען: צי זאָל ער ריזיקירען ביידע לעבענ׳ס זיינ׳ס און אידאַ׳ס, אָדער איז גלייכער, אַז ער זאָל זיך אַליין ראַטעווען. וועגען ראַטעווען בלויז אידאַ׳ן האָט דאָך בכלל קיין רייד נישט געקענט זיין. ווען ער זאָל זיך בעפֿרייען פֿון איהר וואָלט זי שוין אין ערשטען מאָמענט אונטערגעגאַנגען, וועט ער זי נישט אַראָפּוואַרפֿען פֿון זיך, וועלען זיי ביידע אונטערגעהען.

סטעפֿאַן האָט זיך שוין געוואָלט דעצידירען, ווען פּלוצלינג האָט ער דערהערט אַ שטאַרקען ברומען פֿון אַ שיף־סירענע. דאָס ברומען האָט זיך כּסדר דערנעהנטערט, אַזוי, אַז מ׳האָט געקענט זיין זיכער, אַז די שיף דערנעהנטערט זיך צו דעם אָרט, וואו סטעפֿאַן האָט זיך געפֿונען. איצט האָט שוין סטעפֿאַן מעהר נישט געטראַכט וועגען עפּעס אַנדערש, ווי צווויסען געבען אויף דער שיף, אַז ער געפֿינט זיך דאָ אין געפֿאַהר.

ער האָט אויפֿגעהויבען די הענד, און די מאָמענטען, וועלכע האָבען איהם דאָס ערלויבט, און געמאַכט פֿערצווייפֿעלטע בעוועגונגען. ער האָט אָבער בשום אופֿן נישט געקענט וויסען, צי מ׳האָט דאָס בעמערקט אויף דער שיף צי נישט.

אויף דער שיף האָט מען אָבער דאָס יאָ בעמערקט. דאָס איז געווען אַ ספּעציעלע רעטונגס שיף, וועלכע איז אַרויסגעפֿאָהרען גלייך, ווען ס׳איז אָנגעקומען די ידיעה וועגען דער נייער שיף־קאַטאַס טראָפֿע. די רעטונגס־שיף האָט געקרייזט אַרום אָרט פֿון דער קאַטאַסטראָפֿע, כּדי צו אָבסערווירען וועמען און וואָס עס לאָזט זיך אָפּראַטעווען. אויף דער דאָזיגער שיף האָט מען בעמערקט די הילפֿס־רופֿען פֿון דעם מענש, וועלכער איז געשווימען אויפֿ׳ן ים און געטראָגען אויף זיך אַ פֿרוי. באַלד האָט דער קאַפּיטאַן פֿון דער שיף בעפֿוילען אַראָפּ־צולאָזען אין ים אַ קליין שיפֿעל מיט מאַטראָסען און אָפּראַטעווען די צוויי מענשען. אויף דעם דאָזיגען אָרט, וואו סטעפֿאַן האָט זיך איצט גע־פֿונען, איז דער ים געווען פֿולשטענדיג רוהיג. וועגען דער געפֿאַהר פֿון אַ שטורם איז שוין נישט געווען וואָס צו רעדען. סטעפֿאַן האָט נאָר געדאַרפֿט אויסהאַלטען ביז דעם מאָמענט, ווען דאָס שיפֿעל מיט די מאַטראָסען, וועלכעס איז אַראָפּגעלאָזען געוואָרען פֿון דער שיף, וועט צו איהם צוקומען. דאָס האָט נישט לאַנג געדויערט און סטעפֿאַן האָט שוין נעבען זיך געהערט דאָס פּליעסקען פֿון די וועסלעס. ער איז שוין געווען זיכער, אַז די הילף איז נאָהענט און דאָס האָט איהם פֿולשטענדיג בערוהיגט און איהם געגעבען כּוח אריבערצוטראָגען די לעצטע שווערע מינוטען. באַלד האָט ער אויך דערפֿיהלט, ווי עטליכע פּאָר הענד נעהמען איהם אָן, אָבער אין דעם מאָמענט האָט ער פֿערלוירען דאָס בעוואוסטזיין. ער האָט מעהר גאָרנישט געוואוסט, וואָס מיט איהם קומט פֿאָר...

קאַפּיטעל 12

סאַבאַ אויך אָפּגעראַטעוועט

בעת דער שרעקליכער פּאַניק אויף דער שיף מיט׳ן מאָמענט, ווען עס איז אָנגעקומען געוואָרען אַז אַלע פּאַסאַזשירען זענען אין געפֿאַהר, און יעדער דאַרף זיך ראַטעווען, האָט סאַבאַ אינגאַנצען פֿערלוירען דעם קאָפּ. זי האָט אַפֿילו נישט געדענקט וועגען דעם מיט וועמען זי געפֿינט זיך אויף דער שיף, מיט וועמען זי פֿאָהרט. זי האָט נאָר געקוקט, ווי אַזוי זי קען זיך ראַטעווען דאָס לע־בען. סאַבאַ איז דאָס ערשטע מאָל אין איהר לעבען געפֿאָהרען אויף אַ שיף און האָט נישט געקענט די שיף־איינאָרדנונגען זי האָט נישט געוואוסט, וואָס מ׳הויבט אָן צו טון אין אַזאַ פֿאַל, און ווען זי האָט בעמערקט, אַז אַלע פּאַסאַזשירען לויפֿען צו די רעטונגס־שיפֿלעך, וועלכע זענען אַראָפּגעלאָזען געוואָרען אויפֿ׳ן ים, איז זי אויך צוגעלאָפֿען צו דעם דאָזיגען אָרט און אָנגעווענדעט אַלע כּוחות, אַז זי זאָל זיך אַרויפֿבעקומען אויף אַזאַ שיפֿעל. זי האָט נישט געקוקט דערויף, וואָס זי לאָזט נישט צו קיין אַלטע פֿרויען, וואָס זי פֿערנעמט דאָס אָרט פֿון קליינע קינדער, וועלכע וואָלטען זיך גע־קענט ראַטעווען, זי האָט קודם־כּל געטראַכט וועגען זיך אַליין. זי איז בעפֿאַלען געוואָרען פֿון אַזאַ טויט־שרעק, וועלכע האָט ביי איהר אָפּגענומען דעם שכל און זינען. פֿעלאַ און אידאַ האָר פֿאַר איהר נישט עקזיסטירט. סאַבאַ האָט זיך אַפֿילו נישט אומגעקוקט צי זיי געפֿינען זיך הינטער איהר. זי איז נאָך נישט געקומען צו זיך ווען זי איז שוין געווען אויפֿ׳ן שיפֿעל, וועלכעס איז שנעל אָפּגעשוואומען פֿון אָרט, וואו די קאַטאַסטראָפֿע איז פֿאָרגעקומען. זי האָט זיך ערשט אָפּגעטרייסלט פֿון איהר שרעק און אַנגסט דעמאָלט, ווען זי איז אַראָפּ אויפֿ׳ן ברעג פֿון עפּעס אַ פֿערוואָרפֿענעם אינזעל. צוזאַמען מיט איהר זענען געראַטעוועט געוואָרען נאָך אַ צוויי צעהנדליג מענשען. זיי זענען אַלע אויסגעשטיגען אויפֿ׳ן ברעג און ערשט איצט האָבען זיי ניכטער געטראַכט וואָס ווייטער צו טון. קיין לעבענס־געפֿאַהר איז מעהר נישט געווען, אין די אַרומיגע הויפּט־פּאָרטען האָט מען געוואוסט, אַז די רעטונגס־שיפֿלעך וועלען די אָפּגע־ראַטעוועטע צופֿיהרען צו אַנ׳אינזעל אַזוי, אַז עס איז געווען צו ערוואַרטען, אַז גאַנץ בקרוב וועט אָנקומען אַ שיף, וועלכע וועט זיי אָפּפֿיהרען אין דעם אָרט, אין וועלכען זיי האָבען לכתחילה גע־זאָלט פֿאָהרען.

סאַבאַ האָט זיך ערשט איצט אָריענטירט אין איהר לאַגע. זי האָט זיך געזעהען אַ פֿולשטענדיג הילפֿלאָזע, אין אַ פֿרעמד לאַנד, אָהן אַ סענט, אָהן אַ בגד איבערצוטון. וועגען פֿעלאַ׳ן און אידאַ׳ן האָט זי מעהר נישט געטראַכט, ווייל זי האָט גע־וואוסט, אַז זיי לעבען נישט מעהר. מ׳האָט די אָפּ־געראַטעוועטע צווויסען געגעבען, אַז דאָס שיפֿעל, מיט וועלכען ס׳איז געפֿאָהרען סאַבאַ, איז געווען דאָס לעצטע, וועלכעס איז אָפּגעשוואומען פֿון דער זינקענדער שיף. אַלע איבריגע, האָט דער קאַ־קאָמוניקאַט איבערגעגעבען, זענען אומגעקומען און ס׳איז קיינער נישט געראַטעוועט געוואָרען. ביי סאַבאַ׳ן איז דעריבער געווען קלאָהר, אַז ביי פֿעלאַ און סיי אידאַ זענען אומגעקומען און זי איז איצט געבליבען איינע אַליין. זי האָט אַפֿילו קיין שום דאָקומענטען ביי זיך נישט געהאַט, ווייל פֿעלאַ האָט אַזוי איינגעאָרדענט די רייזע, אַז זי האָט געהאַט ביי זיך אַלע דאָקומענטען פֿון סאַבאַ׳ן און אידאַ ראָזען. זעהט אויס, אַז פֿעלאַ האָט נישט געטרויט די מיידלעך און האָט נאָך אַלץ מורא געהאַט, צי זיי וועלען נישט אַנטלויפֿען. אַזוי־אַרום איז איצט סאַבאַ געבליבען אַ פֿערצווייפֿעלטע, זי האָט נישט געהאַט צו וועמען זיך צו ווענדען, און אין די דאָזיגע מאָמענטען פֿון טרויעריגען נאָכ טראַכטען, האָט סאַבאַ זיך דערמאָהנט אָן מאַריאַן בזשוסקא. זי האָט גוט געדענקט זיינע עטליכע אַדרעסען, אויף וועלכע ער האָט זי געבעטען, אין אַ צייט, ווען זי וועט דאָס דאַרפֿען, צו שרייבען.

(פֿאָרטזעצונג קומט)

יודן-ציוניסטן! נאך 5 טעג זענען פארבליבן אויף אויסצוקויפן דעם שקל תרצ"ה!

דעם 18-טען יוני ענדיגט זיך ענדגילטיג די שקל-אקציע אין גאנצן לאנד און אויך אין לאדז

דער וואס וועט ביז דעם דאזיגן טערמין בישט קויפן דעם שקל תרצ"ה, וועט בישט האבן קיין וואל-רעכט צום 19-טן ציוניסטישן קאנגרעס

קויפט דעם שקל! בעזארגט אייך מיט וואל-רעכט צום 19-טן ציוניסטישן קאנגרעס!

דער פרייז פון תרצ"ה שקל: 1.20, בול מוצקין 10, צוזאמען 1.30

גרינדונגס-פערזאמלונג פון „אחדות-ישראל"

אויף מעהרערע פערזאמלונגען און בעראטונ־גען, אין וועלכע ס'האבן אנטייל גענומען פער־טרעטער פון פערשידענע יודישע גרופירונגען, פון בתי־מדרשים, שטיבלעך און חברות. איז בריים ארומגערעדט געווארען די צילען און אויפגאבען פון דער בעוועגונג „אחדות ישראל", אין רעזול־טאט פון די בעראטונגען איז וועגען דעם דינסטאג פארגעקומען אין לאקאל פון קליינהענדלער-פער־איין א גרעסערע פערזאמלונג.

די פערזאמלונג עפענט אין נאמען פונ'ם אי־ניציאטיוו-קאמיטעט, פרעזעס מענדעל רייבענבאך, און אויף זיין פארשלאג ווערט בעעהרט מיט אויפ־שטיין פון די ערשטער דעם אנדענק פון מארשאל פילסודסקי.

פרעזעס רייבענבאך, אונטערשטרייכט אין זיין אריינפיהר־רעדע, די צילען און בעדייטונג פון דער בעוועגונג „אחדות ישראל", וועלכע זאל ארומנעמען אלס פאזיטיוועס אינ'ם יודישען לע־בען.

אויפ'ן פארשלאג פון אייניגע פערזאמעלטע ווערט דורך די ה"ה: ראפאל גינזבורג און בירקא פארגעלעזען דער פראגראם פון „אחדות ישראל", אין דער דעבאטע איבער די יסודות פון דער בע־וועגונג „אחדות ישראל" נעמען אנטייל: די ה"ה: משה פרענקעל, מידלארוש, דרייהארן, ס. עפשטיין, גריק, דרייהארן, מענדראווסקי, קוטשינסקי, קאר־מיעניעצקי־ אבראמזאהן. פרענקעל, פרוס, שמחה פרענקעל א. א.

נאכדעם ווי ס'ווערט געמאכט אין פראגראם אייניגע אויסבעסערונגען ווערט בעשלאסען תיכף צוצוטרעטען צו א בריימע אויפקלערונגס-ארבייט צווישען די יודישע מאסען, און ס'ווערט אנגע־נומען קאנקרעטע בעשלוסען אויפ'ן געביט פון פראפאגאנדא און ארגאניזאציע.

עס ווערען צום סוף געוועהלט: אין עקזעקו־טיוו, די ה"ה: פרעזעס מענדעל רייבענבאך, ראפאל גינזבורג, שמחה בערקא. וויצע-פרעזעסן: סעקר־רעטאריאט: ש. פראנקלין, ש. פרוס, קאסיר אב־ראמזאהן, קאמיעניעצקי און קירשבוים. אין ראט: מענדעל קראסוצקי — פרעזעס, יהודה סאלאמאנא וויטש, משה פרענקעל וויצע-פרעזעסן, אלס מיט־גלידער: נתן דוד ווישליצקי, ס.. עפשטיין דוד מאזעס, הענעך ווישליצקי, נ. מאזא, ד"ר וויינ־בערג, ס. דרייהארן, ד"ר פאמיליער, מענדעל פראר־וויזאר, א. פודלאווסקי, א. מידלארוש, ש. גריק און פיין. רעווידיר-קאמיסיע: נ. זינגער, י. קור־טשינסקי. ש. יאנאסמוניצקער, קאדיסעוויטש, משה וואגנער.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

ציגעל-גאס 27, טעל. 112-25
דיר. דוד צעלמייסטער.

אפערעטע! ◆ אפערעטע!

לעצטע גאסטשפילען פון

זינא גאלדשטיין

פאר'ן אפפאהרען קיין אמעריקא.

לעבעדיג און לוסטיג! — אמוזאנט און שפאנענד!

אויסערגעוועהנליכע אטראקציע!

הייגט פרייטאג 9.30 אווענד	מארגען שבת 4.30 נאכמ.	מארגען שבת 9.30 אווענד

כדי אלע זאלען קענען זעהן די גלענצענדע אפערעטע

אלע פארשטע- 1 זל.

לונגען נאר

אויף אלע פלעצער אין פארטער!

?? ווער וועט בלייבען זיצען אינדערהיים ??

?? ווער וועט נישט קומען אין טעאטער ??

אויף דער גלענצענדער אפערעטע מיט 20 ווימערן געזאנג

זי האט ליב!

אין 2 אקטען מיט א פראלאג און עפי־לאג פון דושיקאב

זינא גאלדשטיין אין איהר פרעכטיגער קרעאציע — „פייגעלע די ציגיינערין".

יעדער נומער געזאנג א הורגאן אפל דיסמענטען.

יעדע קאמישע סצענקע א שאס פון געלעכטער.

גרויסער כאר און ארקעסטער.

כדי אויסצומיידען א געדראנג ביי דער קאסע דארף מען זיך פריהער בעזארגן מיט בילעטן.

וואו ס'פאלען באמת גרויסע געווינסען?

יעדער מען זיך איבערצייגען. קויפענדיג א לאס אין דער קאלעקטיר און וועקסעל-קאנטאר פון

Samuel Weinberg, Piotrkowska 60

wł. S. Weinberg i S. Kasman

דארט איז געפאלען ביי דער לעצטער 32-טער לאטעריע דאס גרעסטע געווינס אין לאדז

100.000 זל. אויף נומער 62487. ◆ די ציהונג קומט פאר דעם 19 יוני.

א טראגישער פארפאל

אין צוג פון קאלושעק קיין טאמאשאוו איז גע־פאהרען „אויף גאפע" א 15-יעהריג יונגעל. ווען מען איז אדורכגעפאהרען די בריק איבער דער פי־ליצע האט דאס יונגעל, ווי עס זעהט אויס, ארויס־געשטעקט דעם קאפ און זיך אנגעשטויסען אויף די אייזערנע פרענטעס פון דער בריק. עס האט ביים אומגליקליכען שטארק צוקלאפט, דעפארמירט דעם קאפ.

ווער דאס יונגעל איז איז נישט געלונגען פעסטצו־שטעלען. קיין שום דאקומענטען האט מען ביי איהם נישט געפונען.

זעלבסטמארדען.

(א) אויף קאשטעלאנסקא 26 האט זיך געפרובט צו פערסמען דער ארבייטסלאזער מיכאל מארטשי־ניאק.

*

אויף קילינסקי 17 האט עפרובט בעהן זעלבסט מארד רבקה לעוו.

*

אין פאניאטאווסקיס פארק האט זיך פערסמט די ארבייטסלאזע אננא ראגוט.

צווישען שכור'טעם

(א) אין דער וואוינונג פון וואלעריא סאפעיא (שארא 14) האבען זיך ביי א פלאש בראנפען א חוץ דער באלעבאסטע אליין געפינען איהר שוועגערין אנטאנינא ווראנקא און שוועסטער קאזשימיערא יו־זשוויאק. ווען די פרויען זענען שוין געווען גוט בגלופין האט אויסגעבראכען צווישען זיי א ויכוח און באלד א געשלעג. אין גאנג זענען געלאזט געווארען די פלעשלעך פון טיש, די בענקלעך, און געפעס. אלע האבען בעקומען וואונדען פונם צוברעכענעם גלאז־און שטיקער האליץ.

די פאגאטאוויע האט זיי ערטיילט הילף.

דאס שלאגען פון בלוט איז קאפ אריין

דאס דרוקען ביים הארץ, שטעם-זערפעהלונג, מורא-געפיהל נערוואזיטעט, מורא און שלאפלאזיגקיים קענען לייכט בעזייטיגט ווערען בענוצענדיג דאס נאטירליכע ביטער-וואסער „FRANCISZKA JÓZEFA" פרעגט דאקטוירים. צו בע־קומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטייקען.

פון דער עמיגראציע-געזעל־שאפט „יעאס"

(שענקעוויטשא 26)

ס'ווערט געזוכט פאלגענדע פערזאנען:

וועגמאן אלתר, וועגען א ירושה פון אויס־טראליען. חנה מרים געצעלעוויטש, 55 יאהר אלט איהרע קינדער פייגע, שרה. וועגען איהר מאן אין רוסלאנד. מארקוס אגראנאוויטש, משה העל־מאן. וועגען זייערע קרובים אין רוסלאנד. וואלף מאנשטיין מיאדאווע 6. דאס ביורא איז טעמיג יעדען טאג פון 10 ביז 2 בייטאג, אחוץ שבת און יום טוב.

די שקל-אקציע אין לאדז

צוליב דער זעהר קורצער צייט, וואס איז נאך פארבליבען צו פארענדיגען די היי־יעהריגע שקל־אקציע (דער לעצטער טערמין איז דער 18. יוני) — האט דער פאראייניגטער שקל-קאמיטעט אין לאדז אויפגעפאדערט אלע ארגאניזאציעס צו פערשמאר־קען די ארבייט. פיהרען אנ'אינטענסיווע אויפקלער־רונג, איינצוארדענען פערזאמלונגען אין די ארגא־ניזאציעס און גלייכצייטיג צוצוטרעטען צו דער פארענדיגונג פון דער אקציע.

פון שקל-קאמיטעט ביים מזרחי און תורה-ועבודה

די שבועות-טעג, איז דורכ'ן לאדזער מזרחי דעלעגירט געווארען רעדנער אין א רייה שוהלען און בתי־מדרשים, וואו עס איז אויפגעקלעהרט געווארען פאר די מתפללים די בעדייטונג פון דער שקל-אקציע.

גלייכצייטיג איז פארגעקומען א רייה יוגענד־פערזאמלונגען אין די היגע רעליגיעזע יוגענד־פעראיינען געווידמעט דער שקל-אקציע. מיט רע־דעס זענען ארויסגעטרעטען די ה"ה: מ. העלמאן, י. מ. באלער, ב. דאבושינסקי, מ. ראזענבערג, א. א. בארנשטיין א. א. אומעטום איז בעשלאסען געווארען צו שטעלען זיך אקטיוו צו דער ארבייט פאר דער שקל-אקציע.

דער צ.ק. פון „מזרחי" האט ארויסגעלאזט א קול-קורא, וואס איז פונאנדערגעקלעבט געווא־רען אין די היגע שוהלען און בתי־מדרשים.

גליקליכע קאלעקטור פון ג. וואלמאן

די קאלעקטור ג. וואלמאן נארוטאוויטשא 38 און פל. רעימאנטא 3/4, עמפפעהלט זיינע גליק־ליכע לאסען צו דער 33-טער מלוכה לאטעריע. די גרויסע צאהל געווינסען אין דער לעצטער לא־טעריע גיבען די זיכערקייט, אז די קאלעקטור פון ג. וואלמאן איז די גליקליכסטע. די שאנסען אויף צו געווינען זענען ביי דער איצטיגער לאטעריע בעדייטענד גרעסער, ווייל עס זענען איינגעפיהרט געווארען צוגאבע־ציהונג.

גנבה.

(א) סטאניסלאוו קופקא (שטשעלצוב קאניאווס־קיך 53) האט געמאלדען דער פאליציי אז בעתן טראנספארטירען סחורה האט מען פום אויטא אויף פאביאניצער גאס ביי איהם ארויפגעגנבעט עטליכע שטיקער סחורה פאר 700 זלאטעס.

אונטערגעווארפען קינד

(א) אין טויער פון הויז אויף גאלעמביע 5 האט מען איבערגעלאזט א קינד א יונגעלע פון א 8 טעג.

זאכען, וואס זעהען זיך אן אלס קליין

קיין שום זאך קאן זיך נישט פערגלייכען מיט קיין פאפיראס. דאס איז די ליידענשאפט פון אנשטענדיגע מענשען. א פאפיראס דערפרעהט און רייניגט דאס געהירן, דערהויבט דעם מוט אנשטענ־דיג צו דענקען און דערהיצט מענשען מיט כאראק־טער. א גרויסע ראלע ביים רויכערען שפילען די גילזען, דעריבער איז וואונשענסווערט דער אויס־וואהל פון גילזען. ר'איז זעהר לייכט ווייל די ווארטקאווע גילזען „אסמאן" זענען קאנקורענצלאז. „אסמאן" איז א גילז פון א הויכער קלאס, וואס ווערט גענוצט דורך עלעגאנטע רויכערער.

גרויסער קאנצערט פון האנקא אָרדאנובנא און איגא סים

אין „העלענאוו"

דעם קומענדיגען זונטאג וועט דאס יודישע לאדז האבען א גרויסע, זעלטענע אטראקציע.

אין דעם וואונדערשיינעם פארק „העלענאוו" וועט זונטאג אווענד אויפטרעטען מיט אנ'איינציגען קאנצערט די בעריהמטע פוילישע זינגערין האנקא אָרדאנובנא, וועגען וועלכער מען דארף קיין ספע־ציעלע שבחים נישט שרייבען. דען די אָרדאנקע איז א שם דבר ביים בעסערען יודישען עולם אין אונזער שטאט.

ספעציעל דארף מען אויפמערקזאם מאכען דע־רויף, אז די ארדאנקא וועט דאסמאל, צוזאמען מיט'ן בעליבטען ווארשאווער פוילישען פילם-אר־טיסט איגא סים ארויסטרעטען אין א פולשטענדיגען נייעם פראגראם פון לידער, דועטען און אנדערע אינטערעסאנטע מאטיווען.

דער „קלו" וועט זיין דער אָרדאנקאס ארויס־טרעטונג אין העבראישע לידער, מיט וועלכע זי האט לעצטענס שטארק אויסגענומען אויף איהר ערפאלגרייכען טור אין פאלעסטינא.

עס איז פערשטענדליך, אז דער קאנצערט פון האנקא אורדאנובנא מיט איגא סים האבען ארויסגערופען א שטארקע פעראינטערעסירונג.

Najtańsza Hurtownia

Perfumy, mydło, kosmetyki wszystkich firm poleca najtaniej firma „KOSMOS" Łódź Piotrkowska Nr. 60, tel. 115-22.

ראדיא - פראגראם

פרייטאג, ד. 14 יוני

6.36 — גימנאסטיק, 6.50 — פליטען, 7.35 — פליטען, 8 — אווידיציע פאר שולען, 8.05 אווידיציע פאר פאבאראוועס, 11.57 — צייט-סיגנאל, 12.03 — ידיעות. 12.05 — ידיעות. 12.15 — קאנצערט. 1.35 — פליטען. 3.15 — בערזע. 3.25 — עקס־פארט, 3.30 — פליטען. 4 — רעפעראט, 4.15 — קאנצערט. 4.35 — שמועס פאר קינדער. 5 — קאנ־צערט. 5.30 — פליטען. 6 — רעפארטאזש. 6.30 — לאדזער קעסטעל. 6.45 — לידער. 7.15 — רעקלא־מע-קאנצערט. 7.30 — פארטעפיאן - קאנצערט. 8 — פליטען. 8.10 — קאנצערט. 8.45 — ידיעות. 9 — סימפ. קאנצערט. 10 — ספארט. 10.10 — קאנ־צערט. 11 - ידיעות. 11.05 — קאנצערט.

1 000.000 זל.

קען מען געווינען אין דער גליקליכער קאלעקטור פון

G. Wolman, Narutowicza 38 Pl Reymonta 3/4

שבת ד. 15-טען יוני

6.36 — גימנאסטיק. 6.50 — פליטען. 7.35 — פליטען, 8 — אווידיציע פאר שולען, 8.05 — אווי־דיציע פאר פאבאראוועס. 11.57 — צייט - סיגנאל. 12.03 — ידיעות. 12.15 — קאנצערט פאר זומער־וואוינונגען און קור-ערטער. 1 — ידיעות. 1.05 — מאנדאלין - קאנצערט. 1.30 — פליטען. 2.30 — נייע פליטען. 3.15 — בערזע. 3.25 — „אונזער ים־האנדעל". 3.30 — הערשפיל. 4 — טעכניש קעס־טעל. 4.15 — קאנצערט. 5 — קאנצערט. 5.45 — אווידיציע, 6 — ראטגעבער פאר ספארטלער. 6.15 — לידער. 6.45 — פליטען. 7.15 — רעקלאמע-קאנ־צערט. 7.50 — שמועסען. 8 — פליטען. 8.10 — קאנצערט. 8.45 — ידיעות. 9 אווידיציע פאר פאלא־קען אין אויסלאנד. 9.30 — קאנצערט. 10 — ספארט אווידיציע. 10.10 — מוזיק - אווידיציע. 10.30 — קאנצערט.

Dr. MICHAŁ URBACH

אינערליכע און נערוועז קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען אויף

ZAWADZKA 15, tel. 148 89

נעהמט אן פון 1–2 און פון 4–6 נאכמ.

Dr. med. H. LUBICZ

פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקה.

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 114-32

עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2 און 5–8 אווענד

זונטאג פון 9–11 בייטאג און יום-טוב פון 9–1.

פאר דאמען — א בעזונדערער ווארטע-זאל.

Dr. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 93-201

ספעציאליסט

פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג

סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא-אנאליזען

נימט אן פון 8–11 און פון 5–8 אווענד

די נייעסטע ביליצער הערען- און דאמען-שטאפען עמפפעהלט

דאס טוך- און קארט-לאגער

Bcia A. i R. MILGROM

front, I piętro. 36 PIOTRKOWSKA 36. Tel. 225-95,

הורט — דעטייל! ביליגע פרייזען!

פארק
העלענאוו
טעל. 209-32

זונטאג, דעם 16 יוני 8.30 אוונר
רעוועלאציאנס-אויפטריט פון דער וועלט בערימטער רעוויו-קינסטלערין
האנקא ארדאנאוונא
מיטן אנטייל פון בערימטען פילם-סטאר
איגא סים
פון 3 א זייגער סימפאנישער קאנצערט פון פילהארמאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. סעווערין פיעטרושקא
אין זייער שלאגער פראגראם. בײַם פארטעפיאן: ל. בארונסקי.
איינטריטס-בילעטען צום פרייז פון 1.09 זל. און ספעציעל רעזערווירטע זיץ-פלעצער צו 3.30 זל. צו בעקומען אין „פילהארמאניע", אין דער טערקישער קאנדיטארײַ פיעטריקאווער 12 און אין דער קאסע פון „העלענאוו".

ארבייטער בעשליסען א פראטעסט-שטרייק
צוליב דער נייער וואהל-ארדינאציע

נעכטען איז פארגעקומען א דעלעגאטען-פארזאמלונג פון די קלאסען-פאראיינען אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע.

דעפ. שטשערקאווסקי האט רעפערירט די פראגע פון דער וואהל-ארדינאציע, ער האט אנגעוויזען, אז די נייע ארדינאציע איז געווענדעט געגען ארבייטער-קלאס, צום סוף איז בעשלאסען געווארען צו פראקלאמירען אנ'איינטאגעדיגען פראטעסט-שטרייק אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע געגען דער נייער וואהל-ארדינאציע.

ווייטער האט דעפ. שטשערקאווסקי, רעפערירט די טעטיגקייט פון לאדזער שטאט-ראט און דעם לעצטען ענדעקישען אנפאל אויף די סאציאליסטישע ראטמענער.

ס'איז אנגענומען געווארען א שארפע רעזאלוציע געגען די כוליגאנישע אנפאלען פון די ענדעקעס אויף די סאציאליסטישע ראטמענער, אין דער רעזאלוציע ווערט אויך אויסגעדריקט די גרייטקייט אין דער צוקונפט ווי אמענערגישסטען אפצושלאגען די אנפאלען פון די ענדעקישע ראטמענער.

ס'גייען די גליקליכע טעג

ס'דערנעהנטערט זיך די צייט פון דער ציהונג פון דער ערשטער קלאס פון דער גרויסער 33-טער מלוכה-לאטעריע, דעריבער איילען זיך אלע צו פרובירען זייער גליק, דעם קאלאסאלען ערפאלג פון דער איצטיגער לאטעריע איז צו פערדאנקען די גרויסע שאנצען פון די געווינסען און הויפט־זעכליך די אומזיסטע צוזאג ציהונגען, ווען עס געהט וועגען דעם וואו איינצוקויפען א לאס ווענדען זיך הויפטזעכליך די לאדזער איינוואוינער צו דער בעקאנטער קאלעקטור נ. יאטקא, פיעטרקאווער 22 און 66 און נאוואמיעסקא 1 ווייל די דאזיגע קאלעקטור צאהלט אויס די איינוואוינער פון אונזער שטאט הונדערטער טויזענדער זלאטעס. דער 19-טער יוני ד. י. וועט ברענגען פאר א סך פיל גליק און פרייד.

זינא גאלדשטיין לעצטע גאסט-אויפטריטען
אין „ראזמאיטאשטשי" טעאטער

ווי בעוואוסט האט זינא גאלדשטיין מסכים געווען אויפצוטרעטען אין ראזמאיטאשטשי אבער נאר אויף א קורצער צייט, נישט קוקענדיג וואס די פרעקוועני" איז א שטארקע, מוז זיך אבער צום בעדויערען זינא גאלדשטיין אפזאגען פון צו פערלענגערען איהרע גאסטשפילען, ווייל זי דארף וואס גיכער זיין אין ניו־יארק, דערפאר האט די דירעקציע בעשלאסען צו פערוואנדלען איהרע לעצטע גאסטשפילען היינט פרייטאג און מארגען שבת בייטאג און אוונד אין מאסען פארשטעלונגען. און יעדער וועט האבען די געלעגענהייט פאר קליין געלד צו זעהען און הערען דעם ליבלינג פון לאדזער עולם אין איהר פרעכטיגע געזאנג ראל פייגעלע אין דער גלענצענדער קאמישער אפערעטע „זי האט ליב" מיט'ן אנטייל פון גאנצען ראזמאיטאשטשי אנסאמבל.

רעוויו-טעאטער „באגאטעלא"

אין רעוויו-טעאטער באגאטעלא פיעטרקאווער 94 ווערט פון היינט אן געגעבען א נייע פיקאנטע פארשטעלונג פון א פרעהליכע רעוויו, וואס איז דורכגעפיקעוועט מיט פיל אינטערעסאנטע נומערן פון געזאנג, סקעטשען, דועטען א. א. די פאר־שטעלונג צייכענט זיך אויס מיט איהרע פרעכטיגע דעקאראציעס. אין די הויפט־ראלען טרעטען ארויס פאלישעווסקי אלשא א. א.

מעלדונגען

איגוד הציונים המדינתיים בפולניה סניף בלודז, פילסודסקי 57

מארגען, שבת דעם 15 יוני ה. י. פינקטליך 8,30 אוונד, קומט פאר א געזעגנונגס-רעפעראט פון עהרען־פרעזעס פון דער היגער אידענשטאט־פארטיי ה' יוסף זאנדער, פאר זיין אפפאהר קיין א"י א. ד. ט. „אויפ'ן שוועל פון 19 ציוניסטישען קאנגרעס.
90062

איינגאנג פריי פאר חברים און סימפאטיקער.

זש.ט.ק. (וואולטשאנסקא 35, טעל. 53-121)

די נאהענטסטע אויספלוגען:

שבת און זונטאג, ד. 15 און 16 ה.ח. קומט פאר א 2-טאגיגער אויספלוג נאך ווארשא.

זונטאג, ד. 16 ה. ח. קומט פאר א טוריסטישער אויספלוג קיין פאדוויאנטשין.

איינשרייבונגען אויףביידע אויספלוגען נעמט אן דער סעקרעטאריאט ביז'ן 14-טען ה. ח. איינ־שליסליך.

דאנערשטאג דעם 20 ה. ח. קומט פאר אנ' אויספלוג קיין לאוויטש. אין פראגראם בעזוכען פון עטנאגראפישען מוזיי, דעם ארקאדיע-פארק אאנד. איינשרייבונגען ביז'ן 18-טען ה. ח. איינ־שליסלעך.

שבת, ד. 22 ה. ח. קומט פאר אנ'אונטער־שטעטישער אויספלוג נאך פאדעמבינע, רידזינקי און אומגעגענט. זונטאג, ד. 23 ה. ח. קומט פאר אנ'אויספלוג קיין לענטשיץ.

אין די טעג פון 28, 29 און 30-טען ה. ח. קומט פאר: 1) א 3-טאגיגער אויספלוג נאך גדיניע העל און קארוויע. 2) 3-טאגיגער אויספלוג קיין ווילנא טראקי און אומגעגענד. דער שלל מערקווירדיגקייטען, וועלכען ווילנא שטעלט מיט זיך פאר אויפ'ן קולטורעלען, היסטארישען און נאטור-שיינקייטליכען געביט, און ספעציעל אלס צענטער פון יודישער קולטור און פערשידענע צייטען — זאגט צו, אז דער אויספלוג וועט איבער־לאזען אויף א לאנגער צייט אויף די אנטיילנעמער דעם בעסטען איינדרוק. די אנפיהרונג, וועלכע געפינט זיך אין די הענד פון ווילנע-קענער פר. ש. ראזענמאן, גאראנטירט, אז דער אויספלוג וועט שטייען אויף א הויכער קולטורעלער ניוואָ, און וועט אדורך מיט א געהעריגען דערפאלג. איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט.

טוריסטישע אברוה-קאלאניע אין קארוויע בייב באלטישען ים.

די טוריסטישע אברוה-קאלאניע פון לאדזער זש.ט.ק. אין קארוויע ביים באלטישען ים. איז טעטיג פון 1-טען ה. ח. די קאלאניע געפינט זיך אין דער גרעסטער ווילע „זניטש" און ארומיגע געביי־דעס. אויפ'ן ארט א לייען-זאל, ביבליאטעק, פא־טעפאן קלאוויר און ראדיא.

די אדמיניסטראטיווע, טוריסטישע און ווירט־שאפטליכע לייטונג, וועלכע געפינט זיך אין די הענט פון די ביז־איציטיגע לייטער, ה"ה: ה. גרונד־מאן, מ. אלטמאן און די ניי־אנגאזשירטע פרוי ג. ליכטענשטיין, איז א גענוגענדע גאראנטיע פאר דער אלגעמיינער ארדנונג אויף דער קאלאניע, פאר דערהאלטען דאס טוריסטישע און געזעלשאפט־ליכע לעבען אויף א הויכער ניוואָ, פאר אויס־נוצען אנגענעם און קולטורעל די אברוה-צייט.

איינשרייבונגען נעמט אן דער סעקרעטאריאט פון זש.ט.ק. (וואולטשאנסקא 35, טעל. 53-121) טעגלעך, פון 10—2 מיטאג און 6—10 אוונד.

פאהר-פלאן אויף די באהנען
גילטיג פון 15. מאי 1935.

פאבריק - באהן אפפאהר:

- 0.20 — קיין קאלושקי, פערבינדונג מיט קראקא, זאקאפאנע, קריניצע.
- 1.48 — קיין קאלושקי, פערבינדונג מיט ווארשא און לעמבערג.
- 5.42 — קיין קאלושקי פון 3 יוני, פערבינדונג מיט ווארשא.
- 6.05 — קיין קאלושקי פערבינדונג מיט טשענסטאכאוו און סלאטווינע.
- 7.24 — קיין קאלושקי
- 8.00 — קיין ווארשא.
- 9.00 — קיין קאלושקי, זונטאג און יום-טוב-טעג
- 9.30 — קיין קאלושקי, זונטאג און יום-טוב-טעג
- 10.32 — קיין קאלושקי, פערבינדונג מיט ווארשא, קראקא, קאטאוויץ.
- 12.30 — קיין קאלושקי.
- 13.20 — קיין קאלושקי, פערבינדונג מיט טשענסטאכאוו.
- 14.15 — קיין קאלושקי, אין ארבייטס-טעג.
- 15.02 — קיין קאלושקי, פערבינדונג מיט ווארשא און סלאטווינע.
- 15.29 — קיין סקאזשיסק.
- 16.20 — קיין קאלושקי אין ארבייטס-טעג
- 17.25 — קיין קאלושקי פערב. מיט ווארשא
- 18.03 — קיין קאלושקי, פערב. מיט קראקא און קאטאוויץ.
- 18.45 — קיין קאלושקי אין ארבייטס-טעג.
- 19.25 — קיין קאלושקי.
- 20.49 — קיין קאלושקי פערב. מיט ווארשא
- 21.14 — קיין קאלושקי, פערבינדונג מיט ווארשא, טשענסטאכאוו און סלאטווינע.
- 21.55 — קיין קאלושקי.
- 23.00 — קיין קאלושקי פון 1 יוני אן פערבינדונג מיט קראקא.

טארפעדא - צוגען קיין ווארשא:
7.08, 10.05, 15.20, 20.40.

קאלישער סטאציע אפפאהר:

- 0.30 — קיין קאליש, פאזען און זבאנשין.
- 1.32 — קיין גדיניע.
- 2.35 — לאוויטש.
- 5.05 — פאזען און זבאנשין
- 6.16 — ווארשא
- 6.50 — גלאוונע.
- 7.33 — גדיניע.
- 7.45 — זד. וואליע.
- 8.07 — ווידזעוו.
- 9.04 — גדיניע (פון 15-6—1-9)
- 9.10 — זבאנשין.
- 9.27 — גדיניע (ביז'ן 14-6)
- 9.45 — גלאווגע (זונטאג און חגאות-טעג)
- 10.25 — זד. וואליע.
- 12.00 — גדיניע.
- 12.31 — ווארשא.
- 12.37 — פאזען זבאנשין.
- 12.50 — ווידזעוו.
- 14.15 — גלאווגע.
- 14.25 — זד. וואליע (ארבייטס-טעג)
- 15.30 — פאזען — זבאנשין.
- 15.40 — בידגאשטש.
- 16.18 — קיין ווארשא.
- 17.40 — זד. וואליע (פון 15-6)
- 17.45 — גלאווגע.
- 19.35 — אזארקאוו.
- 19.41 — פאזען — זבאנשין
- 19.59 — ווארשא.
- 20.35 — זד. וואליע.
- 22.10 — גדיניע.
- 22.28 — ווידזעוו.
- 23.40 — זד. וואליע.

קלעפסידרעס
צו זעהר בילליגע פרייזען
נעהמט אן די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט"
די קלעפסידרעס ווערען אין משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט
און צוגעשטעלט איבער שטאט.

WIŚNIOWA GÓRA
Park „UCIECHA" plaża i pływalnia odda pod dzierżawę **cukiernię**
kompletnie umeblowaną szatnię — 2 kioski.
Zgłoszenia przyjmuje Zarząd Parku „Uciecha"— Wiśniowa Góra.

LABORATORJUM ANALITYCZNE dla celów DJAGNOSTYKI LEKARSKIEJ
J. ROZENBERGA
st. asystenta fizjologji Wolnej Wszechnicy Polskiej
Piotrkowska 101 m. 8, tel. 130-87
wykonywa wszelkie analizy (chemiczne, bakterjologiczne, serologiczne, mikroskopowe i in.) krwi, moczu, kału, nalotów i t. p.

דער
פאטאגראפישער אטעליער
„POLONJA"
גדאנסקא 31
גיט אלם פרעמיע אויף א קורצע צייט
7 רעטושירטע פאטאגראפיעס
מיט א פערגרעסערונג נאר פאר 1.50
מאר יודען, וואס פאהרען נאך פאלעסטינא, ווערט אויסגעפערטיגט אלע ארט פאס-פאטאגראפיעס
שנעל, גוט און ביליג.
בעמערקונג: גרויסע בילדער מאך איך צו זעהר נידריגע פרייזען.
מיט אכטונג
אינהאבער: גוטערמאן
לאדז, גדאנסקא 31.

וויכטיג פאר שטאדט און פראווינץ!
מצבות
פון 25 זל. אן ביז די טייערסטע
גראניט - שטיינער, רעיעל און פינקטליך פיהרט אויס די פירמע
„גראניט" אינהאבער יוסף סאט
לאדז, פאמארסקא 39. II הויף.
קאסטענאנשלעגע אומזיסט!

פאר גאלד, ביזשוטעריע און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
י. קאפעלוש,
לאדז, פלאץ וואלנאשטשי 10
פר. ערשטער שטאק. טעל. 226-51

ד"ר העללער
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט
זונטאג פון 10—12 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל,
אונבעמיטעלטע — לטעשניצע-פרייזן

אלע ווייסע,
אז
קליידער, אנצוגען, מאנטלען, קינדער-גארדעראב און וועש
וואשט, פוצט, רייניגט און פארבט
די בעוואוסטע יודישע כעמישע וועשעריי און פארבערייי
„עריקא"
מלינארסקא 2 (ביים רוג בזשעזשינער)
די ביליגסטע פרייזען, רעעלע, אונשעדליכע אויספיהרונג!
צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6, 14.

וועגעראלאגישעס אמבולאטאריום
ספעציעל פאר וועגערישע קראנקע און מענער-שוואכע.
עמפפאנגס-שטונדען פון 12—2
לעטשניצע
זגערזשער 17.

אלע
געווינער
J.WOLANOW!
אין דער
קאָלעקטור
SPIESZ JUZ I TY PO LOS
DO WOLANOWA!
ŁÓDŹ: PIOTRKOWSKA 11
PIOTRKOWSKA 72
PABJANICE, PL. DĄBROWSKIEGO 3
ZAMIEJSCOWYM WYSYŁA SIĘ NATYCHMIAST
PO OTRZYMANIU ZAMÓWIENIA
KONTO P. K. O. Nr. 141795

מקדש השם געווען

(ענדע פון פ׳טע זייט)

מיר האָבן אויך געהאַט אָפּגעמאַכט צווישן זיך, אַז אויב איך וועל געווינען, בעקומען אַלע יודען פון דעם יונגן גראַף׳ס גיטער ווייטערדיגע קאָנצעסיעס; טאָמער אָבער וועט ער זיגן מוז איך גלייך אַלע יודען אַרויסטרייבן פון מיינע דערפער און מעהר מיט זיי קיין מגע־ומשא נישט האָבן.

„און ווען דו ביזט צום ערשטן מאָל צוריקגעקומען און געבראַכט די טויזנט גילדען, האָט מען האַרץ געקוואָלן פאַר פרייד און מיין ...ינט, דער יונגער גראַף, האָט זיך געפיהלט זעהר שלעכט. ער האָט מיר אָבער אָנגעזאָגט איך זאָל מיר דיר גאָר נישט רעדן און מיר געגעבן צו פערשטעהן, אַז מסתמא האָסטו דיך געבאָפּט, אַז מען האָט דיר אַ־ריינגערוקט די טויזנט גילדען, דערפאַר ווילסטו זיין זיכער און ביזט געקומען פרעגן; אָבער אַזוי נאָר ווי ער וועט דיר זאָגן, אַז אונזער קאָסע שטימט, וועסטו מעהר שוין קיין שאלות נישט פרעגן און וועסט דאָס פרעמדע געלט אַריינלייגן צו זיך אין דער קעשענע אַריין. דו ביזט אָבער געקומען נאָכ־אַמאָל און ווידער דאָס זעלבע, און ווען איך האָב געזעהן דאָס לעצטע מאָל, אַז דו נעהמסט דאָס געלט צו, האָב איך זיך געפיהלט זעהר נישט גוט, און מיין פריינט, דער יונגער גראַף, האָט זיך שוין גע־האַט געריבן די הענט פאַר פרייד. איך האָב איהם אפילו געהאַט אויפגעוויזן, אַז דו ביזט גאָרנישט שולדיג. ווען ער אַליין רעדט דיר איין, אַז דאָס געלט איז נישט אונזערס, אָבער דאָך אַ שטיקעל זיג איז עס פאָרט פאַר איהם געווען.

„עס זענען אינצווישען שוין דורכגעגאַנגען אַכט טעג און איך האָב דיך נישט געהאַט געזעהן, האָב איך דערפון געהאַט גרויס עגמת נפש, און ווען דו ביזט איצט געקומען און האָסט די טויזנט גילדען אָנידערגעוואָרפן אויף מיין טיש, האָסטו דערמיט מקדש השם געווען, געראַטעוועט אַנ׳עדה יודען פון מיינע דערפער און אויך דעם גאַנצן יודישן כבוד! איצט שענקען מיר דיר די טויזנט גילדען און דו קאָנסט מיט זיי טאָן וואָס דו ווילסט!״

דער יונגער פרעמדער גראַף האָט זיך אויפגע־הויבן און איז צוגעגאַנגען צו ר׳ שמואל ווינאָווערן און האָט צו איהם געזאָגט:

— איך דאַנק אייך זעהר, וואָס איהר האָט מיך אַרויסגעפיהרט אויפן ריכטיגן וועג. איצט זעה איך ערשט איין, וואָס פאַר אַ פאַלשע פאָרשטעלונג איך האָב געהאַט וועגן די יודען, און פון היינט אָן וועל איך זיך טאַקע שוין גאָר אַנדערש בעציהען צו מיינע יודעלעך אין מיינע גיטער, און דערפאַר — שענקען מיר אייך די טויזנט גילדען און טוט מיט זיי, וואָס אייער האַרץ גלוסט.

— טייערער פירשט און גראַף! איך וויל דאָ אָפּען מודה זיין, אַז נישט איך אַליין האָב אַ חלק אין דער מצווה, וואָס איך האָב דאָ מקדש השם געווען ברבים, אַז ווען עס וואָלט זיך געווענדט בלויז אין מיר, וויים איך נישט, צי איך וואָלט עומד־בנסיון געווען און דאָס געלט נישט געווען צוגענומען, נאָך דעם ווי איהר האָט מיר אַ פאָר מאָל געזאָגט, אַז אייער קאָסע שטימט, אָבער איך האָב אַ וואונדער ראַבין און ער האָט מיך אָנגעזאָגט, אַז איך זאָל זיך האַלטן פעסט. הנם איך האָב אין קוויטעל גאָרנישט אַריינגעשריבן, ווייזט אָבער אויס, אַז ער האָט דערפיהלט, אַז איך געפין זיך אין אַ פּאַסטקע.

— אַזוי גאָר? דו האָסט אַ ראַבין, וואָס לאָזט דיך נישט זינדיגן! — האָט זיך דער יונגער גראַף פער׳חידוש׳ט געפרעגט, — און ווי אַזוי האָט ער געוואוסט, וואָס מיר האָבן געהאַט בדעה צו טאָן מיט דיר? האָסטו איהם עפעס דערצעהלט דערפון?

— איך האָב איהם גאָרנישט דערצעהלט, נאָר אַזוי ווי ער האָט נאָר געלייענט דאָס קוויטעל האָט ער זיך צו מיר אָנגערופן: „האַלט דיך פעסט און זיי מקדש השם ברבים!״...

— אויב אַזוי, מוזען מיר איהם זעהן — האָט זיך דער גראַף אָנגערופן.

און נאָך אין דעם זעלבן טאָג איז דער פירשט ראַדזשיוויל צוזאַמען מיט דעם יונגן גראַף און מיט ר׳ שמואל ווינאָווערן אָפּגעפאָהרען צו דעם רבין ר׳ יחיאל נאָסטינינער און האָבן זיך גע׳פדיונט ביים רבין און זינט דעמאָלט איז דער יונגער גראַף גע־וואָרען אַנ׳אמת׳ער אוהב־ישראל, און יעדעס מאָל, ווען ער האָט געדאַרפט זיך עפעס בעראַטען וועגן זיינע מסחרים, איז ער צוזאַמען מיט דעם פירשט ראַדזשיוויל אַריינגעפאָהרען צום רבין ר׳ יחיאל נאָסטינינער.

—=—

ראַמזיי מאַקדאָנאַלד

(ענדע פון דער דטער זייט).

טאָג־טעגליכען לעבן, ווי אַדאַם סמיט, דוד יום, טאָמאַס קאַרלייל און פרענסיס העטשיסאָן, און האָט אויך געשענקט דער מענשהייט די גרעסטע ראָמאַנ־טישע דיכטער: וואָלטער סקאָט און ראָבערט בערנס.

מאַקדאָנאַלד איז אַ ריכטיגער שאָטלענדער. ביים אויסברוך פון דער מלחמה האָט ער זיך אַרויס־געוויזן פאַר אַ פאַנאַטיקער סאָציאַליסט. ער האָט אַגיטירט געגען קריג און איז דערפאַר פערשריען גע־וואָרען פון אַלעמען, אַפילו פון זיינע פאַרטיי־חברים אַלס פעררעטער פון פאָטערלאַנד. ער האָט נישט ווענִי געהאַט צו ליידען צוליב דעם. שפּעטער, ווען ער האָט איבערגענומען דעם מלוכה־רודער, איז ער אויף אַ קאָנגרעס פון די ליבעראַליסטען אויפן שאַדפּ־סטען אופן אַרויסגעטראָטען געגען מאַרקסיזם, האָט אָפּגע׳חוזק׳ט פון סאָציאַליזם און דערקלערט, אַז די לייבאָריסטען זענען אומפּראַקטישע מענשען, וועלכע קענען זיך נישט צופּאַסען צו די פאָדערונגען פון דער צייט און פון לעבן.

מאַקדאָנאַלד איז אַ מענש מיט צוויי נשמות, ווי יעדער שאָטלענדער, און אַ מענש פון שטימונגען. זיין נאָכפאָלגער באַלדווין, וועלכער אָט איצט אי־בערגענומען דעם רודער נאָך איהם און די גאַנצע „ירושה״, וואָס מאַקדאָנאַלד האָט איבערגעלאָזט, איז אַ מענש, וואָס שטעהט מיט ביידע פיס אויפן באָדען פון דער ווירקליכקייט. ער איז אַ זאַכליכער מענש.

און מיט אַ זאַכליכען פּראַקטישען מלוכה־מאַן, איז מען אַלעמאָל זיכערער ווי מיט אַ ראָמאַנטיקער אַ שטימונגס־מענש, ביי וועלכען מ׳ווייסט נישט אין דער פּחר,י וואָס פאַר אַנ׳איבערצייגונג ער וועט האָ־בען אין אָווענד.

קיין מענש וועט נישט פערגיסען קיין טרעהר צו־ליב מאַקדאָנאַלדס אָוועקגעהן. מיר יודען אוודאי און אוודאי נישט.

ד״ר שמריהו לעווין

(ענדע פון דער פ׳טער זייט)

טיג אונז זינט יאָהרען געווען אַ שווער ליידענדער פון אַ נירען קראַנקהייט. ער האָט בעדאַרפט האָבען אַ ריכטע אָפּעראַציע האָט ער נישט געוואָלט און גע־לי־טען, די לעצטע עטליכע יאָהר פלעגט ער האָבען אָפט האַרץ אַנפאַלען. ס׳איז נויטיג געווען אַז ער זאָל האָ־בען אַ סך רוה, זיך נישט אויפרעגן, נישט רעדען צופיל וכדומה. איז אָבער פאַר אַזאַ שפּרודעלדיגע נאַטור שווער געווען זיך צו קאָנטראָלירען. מיט אַ יאָהר צוריק האָט זיין לאַגע זיך שטאַרק פערערגערט, און שפּעטער איז זי געוואָרען קריטישער, צו אַלע־מענס פרייד אָבער, האָט זיין צושטאַנד זיך לאַנג פערבעסערט לעצטענס. אָבער דער טויט האָט געלוי־ערט. און דער גרויסער יוד, וואָס האָט אַריינגעהויכט אַזוי פיל לעבען אין דעם יודישען פאָלק, האָט אויס־געהויכט זיין נשמה אינם הויז פון זיין טאָכטער אויפן הר הכרמל אין חיפה.

דאָס יודישע פאָלק האָט פערלוירען אַ גרויסען יודען. אַ יוד, וואָס האָט אַ האַלב יאָהרהונדערט אויס־שליסליך געלעבט פאַר דעם יודישען גייסט און גע־לייסטעט פאַר דעם המשך פון יודישען קיום און פאַר דער יודישער צוקונפט.

יעקב הדם.

—=—

DR. MED. **H.**

Różaner

ספּעציאַליסט פאַר
הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראַנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.
נעמט אָן פון 9—1 פאַרמ. און פון 5—9

3־טער טעאַטער־פעסטיוואַל
איז מאָסקווע
פון 1־טען ביז׳ן 10־טען סעפּטעמבער 1935
איינשרייבונגען און גענויערע אינפאָרמאַציעס דורך:
Wszystkie oddziały „ORBISU" w Warszawie
„ORBIS" ul. Marszałkowska 153, tel. 2=50=86
„UNION LLOYD" ul. Chmielna 44, tel. 6=22=24
Wszystkie oddziały „WAGONS LITS COOK"

נאָר פאַר מענער!
דער לאַנג־עקזיסטירענדער לאָדזער ערשט קלאַסיגער
ספּעציאַליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פּאַריז.
ווער עס וויל טראָגען הויזען לויט דער לעצטער מאָדע
דאַרף זיך ווענדען נאָר צו דעם ספּעציאַליסט פון הויזען.
B. FAJWLEWICZ אַלעע 1. מאַי 2, פראָנט, 1. שטאָק
רעקלאַמע פרייזען! קומט און איבערצייגט אייך!

Zakład Elektro-Mechaniczny
A. Brzozowski, Łódź,
91 Sienkiewicza 91
רעפּערירט זעמטליכע מאָטאָרען, דינאַמאָ־מאַשינען און פערלעגט פערשידענע פאַבריקס־ און וואוינונגס־אינסטאַ־לאַציעס. כ׳קויף אויך גענוצטע מאָטאָרען און צאָהל די העכסטע פרייזען. —::— מאָלידע בעהאַנדלונג!
די פירמע עקזיסטירט פון 1905.

פערטרעטונגען
פון גרעסערע פירמעס זוכט אַ לאָדזער, וואָס וואוינט שטענדיג אין קליין־פּוילען. רעפערענצען און קויציע קען בעלעגט ווע־רען אויף פערלאַנג. — אָפערטען סוב. „Zastępstwa" אין אַנאָנסען־ביוראָ פוקס, פּיעטריקאָווער 50.

ווערקשטעל פון שירמס
און שפּאַציר־שטעקענס
ס. פייגענבוים
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 19
שטעלט אויס אין אַ רייכען אויסוואַהל פון קאָלירטע דאַמען־ און מענער־שירמס און שטעקענס צו קאָנקורענץ־פרייזען.
נעמט אָן אַלערליי רעפּאַראַטורען פון שירמס און שטעקענס.

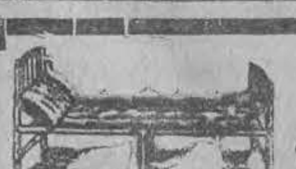

האַלאָ! האַלאָ!
וויכטיג פאַר לעטניקעס!
אַנשטאָט זיך צו באָרגען אַ בעט אויף אַבגוץ־געלד, קויפט בעסער פאַר׳ן זעלבען געלד
אַנ׳עכט פאַטענטירט בעט מיט אַ מאַטראַץ
פאַר וועלכען מיר גאַראַנטירען אויף 3 יאָהר.
אויף לאַגער אַ גרויסער אויסוואַהל פון פעלד־בעטלעך
און לעזשאַקעס צו קאָנקורענץ־פרייזען.
צו בעקומען נור אין דער בעקאַנטער פאַבריק אויף
פּולנאַצנאַ 24
אינהאַבער ה. פּיוניק
הורט! דעטייל!

שנעל־דרוקעריי
בראַמבערג
צעגעלניאַנאַ 8. טעל. 255-09
פיהרט אויס:
בריף־בויגען, קאָנווערטען, רעכנונגען, קוויטאַנציעס, פערלאָבונגס־ און חתונה־קאַרטען, וויזיט־קאַרטען, פּריקאָ־ און קאָנפעקציע־עטי־קעטען, שטרימף־באַנדראָלען
רעעלע !!! מאָדערן
און שנעל און ביליג

אַנאָנסען אין נייעם פאָלקסבלאַט
האָבען דעם גרעסטען דערפאָלג,

מעטאַל־בעטען
מאַטראַצען אַלע־ אַרט
קינדער־וועגעלעך
אין אַ רייכען אויסוואַהל
וויזשימאַטשעס, אייז־קאַסטענס, פעלד־בעטען פּאַטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אַמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע,
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאָהר 1896
פאַבריקס־לאַגער:
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אַדרעס!
ספּעצ. רעפּעראַטור־ווערקשטעל און לאַקירער
ס׳ווערן אויסגעבאָרגט בעטלעך אויף זומער־וואוינונגען

Uzdrowisko Włodzimierzów
pięknie urządzony
Pensjonat „ZAKOPIANKA"
pód zarządem p. Birmana.
ערשטקל. כשר׳ע קיך, ווי אויך דיעטישע. הערליכע זוניגע צימערן מיט ווערענדעס, אייגענער וואַלד, ווי אויך אייגענער פּאַרק. 15 מאָרגעס אויבסט־גאַרטען. הערליכע פּלאַזשעס בײַ דעם פּלוימענדען טייך LUCZĄŻA ערשטקלאַסיגע בעדיענונג! אויך צו פּערדינגען הערליכע אויסמעבלירטע זומער־וואוינונגען איין־שטוביגע און שטוביגע מיט קוכען בײַ ה. בירמאַן.
7871

סאַנאַטאָריום
אין כעלמי
פאַר דערוואַקסענע און קינדער
איז ווידער געעפענט!
שטענדיגע ערצטליכע בעהאַנדלונג. פאַר. ציגליכע ריטועל־דיעטעטישע קיך און אַלע בעקוועמליכקייטען. מעסיגע פרייזען!
צו ערפאַהרען אויפ׳ן אָרט און אין לאָדז טעלעפאָן 122-60 און 81=127.
לונגען־ליידענדע ווערען נישט אָנגענומען.

די בעקאנטע פירמע **ס. דרישקין** מאכט בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז דעם 16-טען יוני ד. י. ווערט ערעפנט אין 2 מאל מעגליך מיט פרישע אויסארבייטונגען.

קאלומבע פון איהרע וואורשט-אויסארבייטונגען. אויף מאשטשעלגא רוג פיעטריקאווער (ווילא רויטמאן) א פיליע וואס איז פערזעהען מיט דער לאדזער פאבריקס-באהן — :: — אכטונג: צו דער בעקוועמליכקייט פון די אפרייזענדע
וועט אונזער געשעפט אויף **בארוטאוויטשא** 22, טעל. 175-03 אפן זיין פון 8.30 פריה

BAGATELA
פיעטריקאווער 94, טעל. 240-50

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע רעוויע א. נ.
„BREWERJE WIOSENNE"
אין דער שפיץ פון אויסגעצייכנטן אנסאמבל Faliszewski, Olsza, Carnerra, Chmurkowska, Klimaszewski, Ney-Alesso און 6 באגאטעלא-גירלס.
פארפערקויף פון בילעטן אין דער זשעמיאנסקא פיעטריקאווער 76 פון 4–11 נאכמ. אנהויב 8 און 10 אוונט.

קלאנג-קינא-טעאטער **CORSO**
לעגיאנאוו 2/4
דער זאל איז גוט ווענטילירט.

אונזער גרויסער שלאגער-פראגראם!
I. די פרעהליכסטע קאמעדיע פון דער ווינער פראדוקציע **„Csibi"** מיט Franciszka Gaal, Herman Thimig i Tibor v. Halmay
א פילם — אויסגעצייכנט מיט זארג, הומאר, פרייד און מוזיק.
II. אומגעוועהנליכער פילם לויט דער בעקאנטער ערצעהלונג H. G. WEELS א.נ.
„דער אונזיכטבארער מענש"
אין די הויפט-ראלען: Claude Rains i Glorja Stuart
אריגינעלע אקציע! אינטערעסאנטע אינהאלט!
פרייזן פון די פלעצער: אויף I סעאנס 50 און 54 גראשען, ווייטערע סעאנסן 54, 85 און 1.09 זל. אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 אזייגער, שבת, זונטאג און יום-טוב 12 א זייגער.

קלאנג קינא טעאטער **BAJKA**
פראנציסקאנער 31a
צופאהר מיט טראמוואיען 1, 6 און 14.

היינט און פאלגענדע טעג! א פילם וואס אילוסטרירט די מאכט פון געלד און די מאכט פון ליבע
„פאמיליע ראטשילד"
אין די הויפטראלען: GEORGE ARLISS i BORYS KARLOFF
2) **„פרוילען-פלינק"** פרעהליכע קאמעדיע, סאלווען פון געלעכטער. אין דער הויפטראל Slim Sumervil
אנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג. אויפן ערשטען סעאנס די פרייזען פון די פלעצער צו 40 און 50 גר.

רעוויו-קינא **AMOR**
89 פאמארסקא 89, טעל. 248-05
דאס ביליגסטע טעאטער אין לאדז

היינט פרייטאג, דעם 14, מארגען שבת, דעם 15 און זונטאג, דעם 16 יוני. פערבאנד פון ארטיסטען פון די ווארשעווער און לאדזער בינען אונטער דער לייטונג פון Stanisław Zięciakiewicz
פרעזענטירט די רעוויו א. נ.
„וואס אמאר קען"
איבערזיכט פון הומאר, געזאנג, טאנץ און סאטירע. דער ניי-אנגאזשירטער Alexander Aleksy
ווי אויך: Stan. Zięciakiewicz, Bronisław Żarski, Wanda Wolińska, Rita Konarzewska, די ניי-אנגאזשירטע Maryla Jeleńska וואדעוו'ילי'סטקע און זינגערין. אויפ'ן עקראן: „די 5 פערשאלטענע דזשענטעלמענער" אין דער הויפטראלע Harry Bauer
אנהייב 6 נאכמ., שבת און זונטאג 2 נאכמ.. לעצטער סעאנס 9 אוונט. בילעטן פון 54 גר. ביז 1,09 זל.
אכטונג: דעם 18 יוני ד. י. גרויסער בענעפיס פון Rita Konarzewska מיט דער באטייליגונג פון פעדבעטענע ארטיסטען פון ווארשא און לאדז.

יובילעי-יאהר 1895–1935, עכן 40 יאהר
ארטאפעדישער אנשטאלט
ר. קאוואלסקי
11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59.
מאדערנע ארטאפעדיע פון אייגענער פראדוקציע אונטער דער לייטונג פון בעריהמטע פאכמאנער. העלכע זענען געווארן אויסגעצייכנט מיט גאלדענע און זילבערנע מעדאלן אויף אויסשטעלונגען. עספעציעלע בויך-פאסען (רופטורעזע) פראטעזען, גארטעפן אויף פערש. פארקרימונגען פון ריקען-כמן, גלייך-האלטענדע אנלאגען אויף פלאטפוס. צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר ווירקזאמע אויסקורירונג פון קראנקע. דער ארטאפעד-אנשטאלט איז אויפ'ן ארט. שנעלע און סאלידע אויספיהרונג. די פרייזן זענען צוליבו יובילעי זעהר נידריג.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג' קונדשאפט. אז אונזער פאבריקס-לאגער פון די בעריהמטע
רייזפערשלוסען
איז איבערגעטראגען געווארען אין הורט-גאלאנטעריע-געשעפט פון
ה. אפפעלבוים
2 פולנאצנא 2
וואו מען בעקומט אויך אלערליי שטריקערייצודאטען ווי: קנעפּ, טאשמעס, נאדלען א. א. וו. מיט אכטונג
„שטאנצמעט" א. ג.
ביי ה. אפלבוים, פולנאצנא 2
טעל. 142-92, פ. ק. א. 68384.

א קראנקער מאגען
איז אפט גורם פערשידענע קראנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
איז א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען, זיי בעזייטיגען אפשטרופציע, זענען א מילד נאטירליך דורכרייניגונגס-מיטעל. זיי בעזייטיגען די טווילונגס-עלעמענטן וועלכע פירסמ'ען דעם קערפער.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
שערען אויך גערן געברויכט דורך קראנקע פון לעבער, לייזען, נירען, גאלשטיינער און מערידען.

Koncesjonowane Kursy
Kroju i Szycia
A. ROGOZINSKI
85 Piotrkowska 85, tel. 212-34
איך לערן אויס צושניידען לויט דעם נייעסטען ענגלישען סיסטעם מיט גראדע אקסלען און גראדע שטריכען צו זעהר מעסיגע פרייזען.
דער נייער קורס הויבט זיך אן נאך שבועות.
בעמערקונג: פערים שטענדיג אויף לאגער.

Z prawami szkół państwowych
Prywatne Gimnazjum Żeńskie im. Józefa Aba
oraz Pryw. Szkoła Powszechna
w ŁODZI, ul. Legjonów 10 tel. 122-12.
איינשרייבונגען נעמט אן דער סעקרעטאריאט אין די שעה'ן פון 9—1 בייטאג און פון $5^1/_2$—7 אוונט.
די איינטריטס-עקזאמינס וועלען פארקומען דעם 17, 18 און 19 טען יוני 9 א זייגער פריה.

עם-צימערן
שלאף-צימערן
גאבינעטען
זאווי שנצעלנע און קאמבינירט
מעבעל
עמפעהלט צו פאבריק-פרייזען די מעכאנישע מעבעל-פאבריק פון
M. BESSER
54 SRÓDMIEJSKA 54
tel. 205-70
egz, od r, 1897
לאגער ביי דער פאבריק.
די קלאנגען, אז איך זאל האבען בלומרשט איבערגעטראגען מיין מעבעל-פאבריק קיין ארץ-ישראל זענען אויסגעטראכט דורך דער אומערליכער קאנקורענץ אין צוזאמענהאנג מיט מיין צייטווייליגן טוריסטישן בעזוך אין א"י

לעטשניצע
פאר ווענעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-78
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוונט.
ווענעריש-קראנקע, מענערשוואכע און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
אין טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער וואַרטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

רעטשניצע
פון דאקטוירים - ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען-גאבינעט
ווענעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

Prywatna
Szkoła Powszechna Męska
i GIMNAZJUM MĘSKIE
z prawami Szkół Państwowych
Tow. Szerzenia Oświaty i Wiedzy Techn. Wśród Żydów w Łodzi
Pomorska 46-48, tel. 106-64.
עס ווערען אנגענומען שילער צום נייעם שול-יאהר די יודישע לימודים ווערען געלערנט אין א ברייטען מאסשטאב אין דער פאלקס-שולע איז דער שכר-לימוד 15 זל. א חודש.
די עקזאמענס קומען פאר
די קאנצעלאריע איז טעטיג פון 9—12 בייטאג

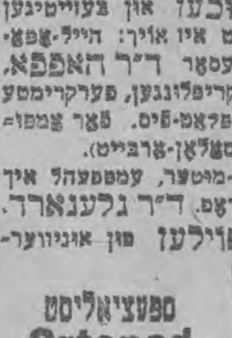
מודעה. ברוך-קראנקע!
ליידענדע אויף פערשידענע רופטורען, פערקרימונגען פון רוקען-ביין, פיס און הויקערס!
א הילף און א רפואה!
ביי ווינקעל, נאפעל, בויך און קיסערוכען אויך אין געפעהרליכסטען צושטאנד ביי מענער, פרויען און קינדער. ספעציעלע הילף ביי פרויען, מוטערברוך. מאגען און נירען-ברוך!
ברוך-ליידענדע! איהר קענט געזונד ווערן אהן בלוטיגע אפעראציעס און געפאהר! פערנאכלעסיגט נישט און ראטעוועט אייער געזונד כל-זמן ס'איז נאך צייט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאפ, די קישקעס ווערן פארדרעהט און מ'קען בראנדיג ווערען. דורך מיין מעטאדע פראדענע ספעציעלע גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאראנטיע. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-באנדאזשען און גארסעטען נאך דעם סיסטעם פון פראפעסאר ד"ר האפפא, ד"ר העססינג און קאלאט. געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס חי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר צומפוטירטע אינוואלידען א מעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט). ביים פראפלאזען זיך פון מאגען, קישקעס און געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לוי"ט דעם סיסטעם פון פראפ. ד"ר גלענארד. דער אמת'ער בעריהמטער אין גאנץ פוילען פון אוניווערזיטעטס-פראפעסארען אנערקענט
ספעציאליסט Ortoped **NATAN RAPAPORT**
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין וויען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אוונט
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.
דאנקזאגונג.
איך דריק אויס מיין הארציגען דאנק דעם ה' ספעציאליסט פאר ברוך-ליידענדע, ארטאפעד. דיר. נאטאן ראפאפארט. וואוינהאפט פילסודסקיעגא 23 פאר די רעטונג פון א גרויסען ברוך, און א דאנק דעם פערלעגען א ספעציעלען היילגומי-באנדאזש לויט זיין מעטאדע פיהל איך מיך היינט גאנץ געזונד און צו דער ארבייט פעהיג.
מיט אכטונג דוד גאלדבערג.

SEMPERIT opony samochodowe, motocyklowe i rowerowe
oraz artykuły chirurgiczne, techniczne i sportowe
Jen. Reprezentacja
CH. TENENBLUM, Narutowicza 16 — telefon 140-59
BERSON-SEMPERIT

די בעקאנטע אין אונזער שטאט **מלעטשארניע 8 פאלודניאווא 8** טעל. 119-44 עמפפעהלט ווי אין די פריהערדיגע יאה־רען די בעקאנטע מיט זייער גוטסקייט. יארסקע מיטאגען, ווי אויך פרישטיקען און אווענדברויטען. צוגענגליכע פרייזען פאר אלע / מילך פון אייגענער מאלקעריי.

ADRIA גלובנא 1 — אנהויב 5 און 8 זייגער.
היינט און פאלג. טעג! **כ׳בין א דעזערטיר** אין דער טיטעל־ראלע דער גע־ניאלער מייסטער פון מאסקע PAWEŁ MUNI
היינט פרעמיערע! **דא הערשט הומאר!** אין דער הויפטראל Flip i Flap
פרייזען פון די פלעצער אויפ׳ן 1 סעאנס 54 און 85 גראשען. אויף די איבעריגע סעאנסען 54, 75, 85 און 1.09 — אנהויב 4 א זייגער.
קינא־טעאטער **„Miraż“** 11. ליסטאפאד 16 (קאנסטאנטינער)
METRO פושעיאזר 2 — אנהויב 4 און 8 זייגער.

קראנג־קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16
הייבט אן פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע! עס ווערט דעמאנסטרירט דאס גרויסע מייסטערווערק
„די נקמה פון ה׳ א״ לויט דער ערצעהלונג פון Edgar Wallace א. ג.
דראמע פון לעבען פון דער אונטערוועלט, רעזשי: E. Selvy אין די הויפטראלען: Robert Montgomery, Elżbieta Allan, Lewis Stone
אויסער׳ן פראגראם: קלאנג־צוגאבעס און אקטואליטעטען. —::— אנהויב פון די סעאנסען: אין געוו. טעג 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 בייטאג.

קלאנג־קינא־טעאטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)
הייבט אן פאלגענדע טעג
קאמעדיע פול מיט כישוף, פיקאנטעריע, געשמיצט אויף די מאטיוון פון JOHAN STRAUS א. ג.
„אידיענין איז איש“
אין די הויפטראלען: Marta Eggerth, Paweł Herbiger i Szoeke Szakall
נעכסטער פראגראם: „דאס ליד פון א קאזאק“ מיט Jose Mojica. פרייזען אויפן 1־טן סעאנס אלע פלעצער צו 50 גר.

איינציגער קלאנג־קינא אין באלוט! **RAKIETA** שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
היינט און פאלגענדע טעג! דער גרעסטער שטערן Margaret SULLIVAN
„די קליינע כשוף־מאכערין“
לויט דער ערצעהלונג פון Frank Molnar אין די איבעריגע ראלעס: HERBERT MARSHALL i FRANK MORGAN
נעכסטער פראגראם: „דער הער אהז א וואוליבוג“. אכטונג! דער זאל איז פעריזיכערט געגען אונגינסטיג וועטער און קעלט.
אנהויב אין געוועהנל. טעג 4 נאכמ. שבת און זונטאג — 12 בייטאג. אויפ׳ן ערשטען סעאנס און פריהמארגען־סעאנסען צו 54 גראשען.

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

ראקאלען

צו פערמיטען א מעבלירט צימער מיט א בעזונ־דערן איינגאנג. צו ערפאהרען פעטריקאווער 88 וו. 35.

געוועלבער מיט וואוינונגען 2 צימער און קוך, און איינצעלנע צימערן און קיכען מיט ליכט, וואסער און אפגוס צו פערמיטען. צו ערפאהרען זגערזשער 43-45 ביי דער ווירטין. 9007

אנ׳ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגעליים אפצוגעבען, אדער א בעזונדער צימער אויף א פראצאוונע, פעטריקאווער 59 וו. 20. 9020

גוטער פונקט א געוועלב מיט צימער און קיך צו פערמיטען אויף קאלאניאל, פוטער, אייזען, פארבען, פריזיער, פראלניע און ווארשט. אל. 1 מאי 40 ביים וועכטער. 9051

א מעבלירט צימער מיט אדער אהן מעבעל פאר 2 יונגעליים אדער פריוויליגס זאפארט צו פערמיטען מיט אלע בעקוועמליכקייטען, וואלטשאנסקא 4 וו. 9. פארטער.

צו פערמיטען א שטוב און א קיך מיט באלקאן, ערשטער שטאק פראנט קאנסטאנטינער 29 וו. 6. 9047

פון זאפארט צו פערדינגען א לעצט לובטיג צימער אויף א ווערקשטעל אדער צו וואוינען 11 ליסטאפאד 18 רעכטס ערשטער איינגאנג דריטער שטאק. 9045

וואוינונגען צו 2 שטובען מיט א קוך אויף באל־קאן זאפארט צו פערדינגען (וואלבארסקא 28) יאקובא 1 ביים ווירט.

צו פערדינגען א זוניג צימער פאר 2 פריוויליגס אדער יונגעליים מיט אלע בעקוועמליכקייטען. צו ערפאה־רען אגראדאווע 12 וו. 29. 9063

צו פערמיטען א געוועלב מיט א שטוב אויף זא־וואדזקא 27, עס קען זיין אויף א מלעטשארניע און קאלא־ניאל און אנדערע ארטיקלען. 9046

א קאלאניאל געוועלב איבערצוגעבען גוט אויף אלעם יאקובא 7 ביי ווייזעל. 9035

א יונגערמאן קען בעקומען אנ׳ארט צו שלאפען מיט א בעזונדערן איינגאנג זגערזשער 21 וו. 99 ציפא־לינסקי. 9030

אפצוגעבען אנ׳ארט צום שלאפען פאר איינעם אדער צוויי בעסערע יונגעליים 11 ליסטאפאד 24 וו. 3.

צו פערמיטען 3 צימער און קוך מיט בעקוועמליכ־קייטען, אגראדאווא 10. צו ערפאהרען ביים וועכטער, אדער מעלעפאניש 191-93 פון 8 ביז 9 פריה און פון 2 ביז 4 בייטאג. 9037

אוועקצוגעבען א שעהנע זוניגע שטוב פאר א פאר־פאלק עווענטועל פאר 2 יונגעליים. צו ערפאהרען פיל־סודסקיעגא 43 העכטס 2־טער איינגאנג צווייטער שטאק וואזינגג 21.

צו פערמיטען א פאבריקס־לאקאל אויף זאוואדזקא 5. נעהנטערע אינפארמאציעס טעל. 102.10

פרייע פאסטענס

עס ווערט געברויכט קוואליפיצירטע שניידערינס צו מאגאזין־קליידער, ווי אויך ארויסצונעמען ארבייט. פעטריקאווער 294, פראנט־געשעפט, פאלשלעגער.

איינציגע קוואליפיצירטע מעכאנישע וועבער אויף ענגלישע שטילען קאנען זיך מעלדען אין אדמיניסטרא־ציע פון אונזער צייטונג.

א קוואליפיצירטע האנד־שפולערין ווערט געזוכט פאמארסקא 25, וו. 82. 9054

עס ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער הענטקע־מאכער נארוטאוויטשא 5 טרובע. 9040

צו אבער־וועש נויטיגט זיך א מעדעל מיט א מאשין אלעע 1 מאי 35 מארגנהיים. 9065

א בחור פון 22 יאהר קען בוכהאלטעריע, געענ־דיגט 6 קלאסען גימנאזיום, זוכט ארבייט ביי וואס ס׳זאל נישט זיין. ווענדען זיך פאלודניאווא 11 וו. 5 קרישטאל פאר י. ק. 9066

פערשידענעס

א שענק און רעסטאראציע אין בעסטען צענטרום וויל איבערגעבען א גוטען קעלנער א פאכמאן די מי־טאגען און קאלאציעס. אפערטען אונטער „מ. ק.“ אין אדמיניסטראציע. 9079

זאל גאנץ לאדז וויסען! פון דער פ. פ. נ. געגען שוויים פון פיס קאסט 5 גראשען ביי די ציימונגס־פער־קויפער פעטריקאווער 21, 51, 64, 92, נאוואמיעסקא 1 פערקויפער ווערען געזוכט וואלבארסקא 1 האנדעלסבלים.

צו פערקויפען שטריק־מאשינען 8×50 — 10×30 פאבריקס־טישען, אבערלאק טיש אויף 6 קעפעל, 20 ראַ־שעל־מאשין, קרייצוויקעלמאשין, ברעטעלמאשין, שטערן־מאשין, רונד־מאשינקעס אויף קעלנער ביי גליקליך, זא־וואדזקא 5. 9049

א ראדיא - אפאראט 3 לאמפיגע מיט א לוקסוסא־ווע גלאשנק פרייזווירדיג צו פערקויפען פעטריקאווער 28, וו. 45 צו זעהן פון 8—10 אוונט.

זעך איינקויף און פערקויף פון פערשידענע זעק. לאנגער אלטער מארק 2 פריוואט וואוינונג אלטער מארק 6

צו פערקויפען א 7־ער סוויטער־מאשין אין גוטען צושטאנד ערפאהרען באזארנא 7 וו. 9 פון 9—1 פארם.

צו פערקויפען א 7־ער סוויטער־מאשין אין גוטען קאכען און באקען זוכט בעשעפטיגונג. קען אויך זיין

אנ׳אנשטענדיגע אינטעליגענטע פרוי קען גוט קאכען און באקען זוכט בעשעפטיגונג. קען אויך זיין אויסערוועדטס זאכארניא 13 ביי מאנאס.

לעהרערין! גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעריכט פאר ערוואקסענע אין פויליש, יודישע און דייטשע שפרא־כען צו ביליגע פרייזען, לאסמאן בזשעזשינער 15.

צו פערקויפען א לאדע־קאסטען מיט א מאשינגרעל. צו מאכען לאדעס אין א גוטען־צושטאנד. צו ערפאהרען ביי ראזענבערג 11 ליסטאפאדא 14 אין דער אוואצארניע.

ס׳ווערט געזוכט א שותף מיט א קאפיטאל פון 5—6000 זל. צו אנ׳איינגעפיהרטע טריקאטאזש־פאבריק. אפערטען אונטער „טריקאטאזש“.

צוליב אפרייזען קיין ארץ־ישראל וויל איך זיך אויסלערנען צושניידען אויבער־וועש געגען בעלוינונג, ראזען פעפער־גאס 12. 9089

DUNLOP
NAJLEPSZA, ELASTYCZNA, I TRWAŁA OPONA!!
Narutowicza 32
— — TELEFON 198-69. — —
Zastępstwo na woj. łódzkie:
Boryszański i Landau

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman